

T.C.
OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ORTAOKUL VE LİSE YÖNETİCİLERİNİN ŞİDDETİ
DEĞERLENDİRME VE ÖNLEMEDEKİ GÖRÜŞLERİ
(ORDU İLİ ÖRNEĞİ)

Jale EYÜBOĞLU
122001345

YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI
İŞLETME PROGRAMI

DANIŞMAN
Doç. Dr. Yusuf CERİT

İSTANBUL, Mart 2014

T.C.
OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ORTAOKUL VE LİSE YÖNETİCİLERİNİN ŞİDDETİ
DEĞERLENDİRME VE ÖNLEMEDEKİ GÖRÜŞLERİ
(ORDU İLİ ÖRNEĞİ)

Jale EYÜBOĞLU
122001345

YÜKSEK LİSANS TEZİ
İŞLETME ANABİLİM DALI
İŞLETME PROGRAMI

Tezin Enstitüye Teslim Edildiği Tarih: 28.02.2014

Tezin Savunulduğu Tarih: 17.03.2014

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Yusuf CERİT

Diğer Jüri Üyeleri : Yrd.Doç.Dr. Kaya YILDIZ

: Yrd.Doç.Dr. Nuri AKGÜN

İSTANBUL, Mart 2014

1.1
OKAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

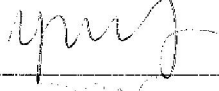

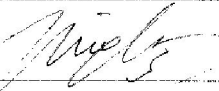
YÜKSEK LİSANS
TEZ ONAYI

ÖĞRENCİNİN

Adı ve Soyadı : JALE EYÜBOĞLU Öğrenci No : 192001345
Anabilim/Bilim Dalı : İşletme Anabilim Dalı Tez Savunma Tarihi : 17.03.2014
Danışman : Doç.Dr. YUSUF CERİT Tez Savunma Saati : 10:00

Tez Konusu : Ortodoksluk ve İslam Yöneticilerinin Sıddetli Defolentizme ve Önlenebilir
parçaları (Ordu ili Örneği)

TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 33.Maddesi uyarınca yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin Kabulü ne OYBİRLİĞİ / OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)
Doç.Dr. Yusuf Cerit		Kabul
Yrd.Doç.Dr. Kaya Hilal		Kabul
Yrd.Doç.Dr. Nuri Akpınar		Kabul
YEDEK JÜRİ ÜYESİ	İMZA	KANAATI (KABUL / RED / DÜZELTME)

*Basarıya
destekçileriniz!*

OKAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
OKAN ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
MÜDÜRLÜĞÜ

ÖNSÖZ

Şiddet her an her yerde. Yoksunluğu giderek artan huzur verici kişiler arası ilişkilerin azaldığı, yalnızlığın derinleştiği günümüzde şiddetin de hızla yol aldığını görmekteyiz. Bu gidişin karşısında gayretle durmaya çalışanların artmasına ve sevginin bir bulaşıcılık oluşturmasına çalışılmalı.

En yoğun döneminde desteğini esirgemeyen ve hayat boyu öğrenme yolculuğumda kılavuzum olan Gazi Üniversitesi Öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Ayhan Ural'a, SPSS analizlerinin yapımında değerli bilgilerini sınırsızca sunan Ordu Üniversitesi Tıp Fakültesi Öğretim üyesi Doç Dr. Soner Cankaya' ya, Ordu ili Milli Eğitim Müdürlüğüne, İstatistik şubesi çalışanlarına, anketleri memnuniyet ve ilgi ile cevaplandıran, sonuçlarını merakla beklediklerini bildiren değerli okul yöneticilerine, beni tezimle ilgili her ayrıntıda aydınlatan, tamamlanmasına kadar her an desteğini gördüğüm çok değerli tez danışmanım Abant İzzet Baysal Üniversitesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Yusuf Cerit'e emekleri için çok teşekkür ederim.

Sevgili eşim Psikiyatri Uzmanı Hayretin Eyüboğlu'nun bana gösterdiği sabır ve desteğe teşekkür ederken, çocuklarımız; Zehra, Deren, Cem'in ve tüm çocukların sevgiyle ve şiddetten uzak bir toplumla yaşamalarını temenni ederim.

Mart 2014

Jale EYÜBOĞLU

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	iv
İÇİNDEKİLER	v
ÖZET	xi
ABSTRACT.....	xiii
KISALTMALAR.....	xv
TABLolar LİSTESİ.....	xvi
BÖLÜM 1 GİRİŞ.....	1
1.1. PROBLEM	1
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI	5
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	6
1.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI.....	7
1.5. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI	7
1.6. TANIMLAR	7
BÖLÜM 2 KAVRAMSAL ÇERÇEVE	8
2.1. ŞİDDET.....	8
2.1.1. Şiddet Davranışı Çeşitleri.....	10
2.1.1.1. Fiziksel Şiddet.....	11
2.1.1.2. Sözel Şiddet	11
2.1.1.3. Psikolojik Şiddet.....	11
2.1.2. Kişinin Kendisine Yönelttiği Şiddet.....	12
2.1.2.1. İntihar Davranışı	12
2.1.2.2. Kendini Kötüye Kullanma (Kendine Zarar Verme).....	13
2.1.3. Kişiler Arası Şiddet	13

2.1.3.1. Aile İlişkileri ve Şiddet İlişkisi	13
2.1.3.2. Arkadaş İlişkileri ve Şiddet İlişkisi	16
2.1.3.3. Toplumsal İlişkiler ve Şiddet İlişkisi	17
2.1.3.3.1. Olumlu Toplumsal Şiddet	17
2.1.3.3.2. Düşmanca Yapılan Toplumsal Şiddet	17
2.1.4. Kollektif Şiddet	18
2.1.5. Şiddete Neden Olan Faktörler	18
2.1.5.1. Biyolojik ve Bireysel Faktörler	18
2.1.5.2. Psikolojik Faktörler	19
2.1.5.3. Medya ve Şiddet İlişkisi	20
2.1.5.4. Ergenlik ve Şiddet İlişkisi	22
2.1.5.5. Ergenlikte Alkol- Madde Kullanımı ve Şiddet İlişkisi	23
2. 2. ŞİDDET VE OKUL	24
2. 3. ŞİDDETİN SONUÇLARI	29
2.4. ŞİDDETİN ÖNLENMESİNDE OKULLARIN VİZYONU	30
2.5. OKULLARDA GÖRÜLEN ŞİDDET İLE İLGİLİ YAPILAN BAZI ARAŞTIRMALAR	32
2.6. OKUL YÖNETİCİSİNİN ŞİDDETİ ÖNLEMEDEKİ ÖNEMİ	33
2.6.1. Olumlu Yönetim Davranışları	34
2.6.2. Olumsuz Yönetim Davranışları	35
2.7. OKULLARDA ŞİDDETİ ÖNLEYİCİ ÇALIŞMALAR	35
BÖLÜM 3 YÖNTEM	41
3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	41
3.2. ARAŞTIRMANIN ÇALIŞMA GRUBU	41
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	46
3.4. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ	47
3.5. BULGULAR	48

3.5.1. Alt Problemlere İlişkin bulgular	48
3.5.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	48
3.5.1.1.1. Okulunuzda Alınan Önlem Şekillerine Okul Yöneticilerinin Verdikleri Cevaplar Açısından Yapılan Değerlendirmeler	49
a) Görev Türü	49
a.1. Ortaokul ve Lise Yöneticilerinin "Okullarda Şiddeti Önlemeye Yönelik Alınan Önlem Şekillerine" İlişkin Görüşleri Arasında Görev Türüne Göre Fark Olup Olmadığı Araştırılmıştır.	49
b) Cinsiyet	51
b.1. Ortaokul ve Lise Yöneticilerinin "Okullarda Şiddeti Önlemeye Yönelik Alınan Önlem Şekillerine" İlişkin Görüşleri Arasında Cinsiyetlerine Göre Fark Olup Olmadığı Araştırılmıştır.	51
c) Kıdem	52
c.1. Ortaokul ve Lise Yöneticilerinin "Okullarda Şiddeti Önlemeye Yönelik Alınan Önlem Şekillerine" İlişkin Görüşleri Arasında Kıdemine Göre Fark Olup Olmadığı Araştırılmıştır.	52
d) Bulunduğu okulda görev yapma süresi	53
d.1. Ortaokul ve Lise Yöneticilerinin "Okullarda Şiddeti Önlemeye Yönelik Alınan Önlem Şekillerine" İlişkin Görüşleri Arasında Yöneticilerin Bulunduğu Okulda Görev Yapma Süresine Göre Fark Olup Olmadığı Araştırılmıştır.	53
e) Okul Türü	54
e.1. Ortaokul Ve Lise Yöneticilerinin "Okullarda Şiddeti Önlemeye Yönelik Alınan Önlem Şekillerine" İlişkin Görüşleri Arasında Yöneticilerin Görev Yaptığı Okul Türüne Göre Fark Olup Olmadığı Araştırılmıştır.	54
f) Okulun Öğretim Şekli	55
f.1. Ortaokul ve Lise Yöneticilerinin "Okullarda Şiddeti Önlemeye Yönelik Alınan Önlem Şekillerine" İlişkin Görüşleri Arasında Yöneticilerin Görev Yaptığı Okulun Öğretim Şekline Göre Fark Olup Olmadığı Araştırılmıştır.	55
3.5.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	57
3.5.1.2.1. Şiddetin Kaynağını Tespit Etmeye Yönelik Alınan Önlemlere İlişkin Yönetici Görüşlerinin Değerlendirilmesi	57
a) Görev Türü	57

a.1. Okulunuzda Personeliniz Tarafından Şiddet Unsuru Taşıyan Davranışlara Rastlıyor musunuz? Hususundaki Soruya Okul Yöneticilerinin Cevapları Arasında Görev Türüne Göre Fark Olup Olmadığı Araştırılmıştır.	57
a.2. Okulunuzda Şiddete Karışan Öğrencilere Ne Yapıyorsunuz? Hususundaki Soruya Okul Yöneticilerinin Verdikleri Cevaplar Arasında Görev Türüne Göre Fark Olup Olmadığı Araştırılmıştır.	58
a.3. Öğrencilerin Okul Dışında Şiddet Olaylarına Karıştığı Duyumunu Alıyor musunuz? Sorusuna Okul Yöneticilerinin Verdikleri Cevapları Arasında Görev Türüne Göre Fark Olup Olmadığı Araştırılmıştır.	59
a.4. Şiddete Karışma Potansiyeli Olan Öğrencileri Tespit Etmeye Yönelik Bir Çalışma Yapıyor musunuz? Hususundaki Soruya Okul Yöneticilerinin Görev Türüne Göre Verdikleri Cevapları Arasında Fark Olup Olmadığı Araştırılmıştır. .	60
a.5. Şiddete Karışma Potansiyeli Olan Öğrencileri Tespit Etmeye Yönelik Bir Çalışma Yapıyorsanız Bu Çalışmalar Nelerdir? Hususundaki Soruya Okul Yöneticilerinin Görev Türüne Göre Verdikleri Cevaplar Arasında Fark olup olmadığı araştırılmıştır.	60
a.6. Okulunuzda Bir Şiddet Olayı Görüldüğünde Müdahale Planınız Varmı? Hususundaki Soruya Okul Yöneticilerinin Görev Türüne Göre Verdikleri Cevaplar Arasında Fark Olup Olmadığı Araştırılmıştır.....	62
a.7. Öğrencilerin Çoğunlukla Yaşadıkları Mahalle/Yerleşim Yerini İşlenen Suçlara Göre Nasıl Değerlendirmektedirler? Hususundaki Soruya Okul Yöneticilerinin Görev Türüne Göre Verdikleri Cevaplar Arasında Fark olup olmadığı araştırılmıştır.....	62
a.8. Okulun Bulunduğu Mahalle/Yerleşim Yerini İşlenen Suçlara Göre Nasıl Değerlendirmektedirler Hususundaki Soruya Okul Yöneticilerinin görev türüne göre Verdikleri Cevaplar Arasında Fark Olup Olmadığı Araştırılmıştır.....	63
a.9. Öğrenciler Şiddet Olaylarından Rahatsız Olduklarını İfade Ediyorlar mı? Hususundaki Soruya Okul Yöneticilerinin Görev Türüne Göre Verdikleri Cevaplar Arasında Fark Olup Olmadığı Araştırılmıştır.....	64
a.10. Okuldaki öğrenciler daha çok neredeki şiddet olaylarından rahatsız olmaktadır? Hususundaki Soruya Okul Yöneticilerinin Verdikleri Cevaplar Arasında Fark Olup Olmadığı Araştırılmıştır.....	65
a.11. Okulunuzda Şiddet Olayları Yaşanıyorsa, Okulu Hangi Yönlerden Etkilemektedir? Hususundaki Soruya Okul Yöneticilerinin görev türüne göre Verdikleri Cevaplar Arasında Fark Olup Olmadığı Araştırılmıştır (Bu Sorulara	

Cevap Veren Yöneticilerin Sayısı "N" İle Belirtilmiş ve Soruya Birden Fazla Cevap Verilmiştir).....	66
a.12. Okullarda Şiddetin Azaltılması İle İlgili Olarak Neler Yapılabilir?, Hususundaki Soruya Okul Yöneticilerinin Görev Türüne Göre Verdikleri Cevaplar Arasında Fark Olup Olmadığı Araştırılmıştır (Bu Soruya Tüm Okul Yöneticilerinin Bir ve Birden Fazla Verdikleri Yanıtlarla Tablo Oluşturulmuştur).	68
3.5.1.3. Üçüncü Alt problemlere ilişkin bulgular	69
3.5.1.3.1. Şiddet İle İlgili Verilen İfadelere Katılma Düzeyi Açısından Yapılan Değerlendirmeler.....	69
a)Görev Türü	69
a.1. Şiddetle İlgili Verilen İfadelere Katılım Düzeyleri Açısından Okul Yöneticilerinin Görev Türüne Göre Verdikleri Cevaplar Arasında Fark Olup Olmadığı Araştırılmıştır.	69
b) Cinsiyet	70
b.1 Şiddetle ilgili verilen ifadelerle katılım düzeyleri açısından okul yöneticilerinin cinsiyetlerine göre verdikleri cevaplar arasında fark olup olmadığı araştırılmıştır. 70	
c) Kıdem	71
c.1. Şiddetle İlgili Verilen İfadelere Katılım Düzeyleri Açısından Okul Yöneticilerinin Kıdemine Göre Verdikleri Cevaplar Arasında Fark Olup Olmadığı Araştırılmıştır.	71
d) Bulunduğu Okulda Görev Yapma Süresi.....	72
d.1 Şiddetle İlgili Verilen İfadelere Katılım Düzeyleri Açısından Okul Yöneticilerinin Bulunduğu Okulda Görev Yapma Süresi Açısından Verdikleri Cevaplar Arasında Fark Olup Olmadığı Araştırılmıştır.	72
e) Okulun Öğretim Şekli	73
e.1. Şiddetle İlgili Verilen İfadelere Katılım Düzeyleri Açısından Okul Yöneticilerinin Görev Yaptıkları Okulun Öğretim Şekline Göre Verdikleri Cevaplar Arasında Fark Olup Olmadığı Araştırılmıştır.	73
BÖLÜM 4 TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER	75
4. 1. TARTIŞMA.....	75
4.2. SONUÇ	86

4.2.1. Okul yöneticilerinin, okullarda şiddeti önlemeye yönelik aldıkları önlemler ve şiddetle ilgili ifadelerine katılımlarının demografik değişkenlere göre sonuçları .	86
4.2.2. Şiddet olaylarının kaynağını tespit etmeye yönelik alınan önlemlere ilişkin sonuçlar.....	86
4.3. ÖNERİLER	87
4.3.1.Araştırmaya yönelik öneriler	87
4.3.2. Uygulamaya yönelik öneriler	88
KAYNAKLAR	90
EK A.....	110
EK B.....	111
EK C.....	112
EK D.....	113
ÖZGEÇMİŞ	119

ÖZET

ORTAOKUL VE LİSE YÖNETİCİLERİNİN ŞİDDETİ DEĞERLENDİRME VE ÖNLEMEDEKİ GÖRÜŞLERİ (ORDU İLİ ÖRNEĞİ)

Jale EYÜBOĞLU

**Okan Üniversitesi, İşletme Anabilim Dalı
Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mart 2014**

Danışman: Doç. Dr. Yusuf CERİT

Şiddet, tüm dünyada çözümüne odaklanılan toplumsal bir sorundur. Bireyde neden olduğu kalıcı ruhsal ve bedensel etkileri nedeniyle sosyolojik, psikolojik ve hukuksal açılardan da sorunlar oluşturmaktadır. Okullardaki şiddet, toplumdaki şiddetten büyük farklılık göstermese de okulların insan yetiştirmedeki misyonu, tüm kuruluşlarla birlikte çalışılarak şiddeti ortaya çıkaran nedenleri önlemeyi ve kalıcı çözüm yolları bulmayı amaçlar.

Araştırmanın temel amacı, Ordu ilindeki Ortaokul ve Lise okul yöneticilerinin (müdür, müdür başyardımcısı, müdür yardımcısı), şiddeti değerlendirme ve önlemedeki görüşlerini belirlemektir. Bu araştırmanın evreni, Ordu ili Merkez ilçede bulunan tüm resmi ortaokul ve lise okul yöneticilerinden oluşturulmuştur. Araştırma konusuna ilişkin veriler 2007 yılında Demirbaş tarafından geliştirilen "Okul Yöneticilerinin şiddet Algısı Anketi" kullanılarak elde edilmiştir. Araştırmada anket 26 ortaokul ve 11 lisede görev yapan 33 okul Müdürü, 16 Müdür baş yardımcısı, 90 müdür yardımcısı toplam, 139 okul yöneticisine uygulanmış, anketlerin geri dönüş oranı % 92 olarak belirlenmiştir. Anket 2 bölüme ayrılmıştır. 1. Bölümde kişisel bilgiler (Ankette demografik bilgileri ortaya koymaya yönelik 7 soru), 2. Bölümde (1.soru okullarda şiddeti önlemeye yönelik

alınan önlemler ile ilgili 6 madde, evet-hayır), okuldaki şiddet unsurunu etkileyen faktörleri ortaya koymak için 12 madde (bazı maddeler evet-hayır, bazı maddeler birden fazla seçimli) ve şiddet ile ilgili verilen ifadelere katılım düzeyini belirlemek için ise 5'li likert ölçekli (1=Tam, 2= Oldukça, 3= Orta, 4=Az, 5=Hiç) 18 madde bulunmaktadır. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini belirlemek için Shapiro-Wilk testi kullanılmış ve verilerin normal dağılım göstermediği belirlenmiştir. Demografik değişkenler açısından okul yöneticilerinin şiddet ile ilgili ifadelere katılma düzeyi açısından görüşleri arasında farklılık olup olmadığı Kruskal Wallis H ve Mann Whitney U testi kullanılarak tespit edilmiştir. Ayrıca, okullarda şiddetin önlemesine yönelik alınan önlem şekline katılımcıların demografik değişkenlerine göre verdikleri cevapların farklılık gösterip göstermediği ise Kay-kare analizi ile belirlenmiştir

Araştırma sonucunda şu bulgulara ulaşılmıştır; Okul yöneticilerinin, okullarındaki şiddeti önlemeye yönelik alınan önlem şekillerine, şiddetin kaynağını tespit etmeye yönelik cevaplarına ve şiddetle ilgili verilen ifadelere katılımlarının, okul yöneticisinin görev türüne, kıdemine, bulunduğu okuldaki görev yapma süresine, okulun öğretim şekline göre farklılık göstermediği, okul yöneticilerinin cinsiyetine ve okul türüne göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Şiddet ile ilgili verilen ifadelere katılma düzeyi açısından okul yöneticilerinin verdiği cevapların, okul yöneticisinin görev yaptığı okulun öğretim şekline göre farklılık göstermediği, görev türüne, kıdemine, okuldaki görev yapma süresine göre farklılık gösterdiği, okul yöneticilerinin, şiddet ile ilgili verilen ifadelere katılma düzeyi açısından verdiği cevapların, okul yöneticisinin cinsiyetine göre farklılık gösterdiği belirlenmiştir.

Bu alanda yapılacak benzer çalışmalarda kadın-erkek yönetici dağılımının dikkate alınabileceği milli eğitim politikalarına bilgi kaynağı (istatistik bilgileri) oluşturması açısından yöneticilerin cinsiyetine göre değerlendirmeye gidilmesi büyük önem arz etmektedir.

Anahtar kelimeler: Şiddet, Okulda şiddet, Okul yöneticisi.

Tarih: Mart, 2014

ABSTRACT

THE VIEW OF THE ADMINISTARTORS OF HIGH AND SECONDARY SCHOOL ABOUT PREVENTING AND EVALUATING THE VIOLENCE (EXAMPLE OF ORDU CITY)

EYÜBOĞLU Jale

Okan University, Operating Department

Social Studies Enstitution, March, 2014

Advisor: Yusuf CERİT

The solution of the violence which is the main focused social problem is studied in the world. The reason of there markable psychological and physical effects on person create sociological, legal and psychological problems. The violence in school has no major difference between the violence in society, the mission of the school which is responsible with the education of the students (human) aims to cooperate with the other institutions to prevent the reasons of the violence.

The main goal of the search is to determine the opinions of the headmasters, co-directors about preventing and evaluating violence at schools in Ordu. Universe of this search is set from managers of central hichand secondary schools in Ordu. The information sarega thered from the survey called “Okul Yöneticilerinin Şiddet Algısı” which is improved by Demirbaş in 2007. The survey was punin to practise among 26 secondary, 11 highschoools; 33 headmasters, 16 head co-directors and 90 co-directors; totally 139 school managers. % 92 surveys were sent back. The survey was consisted of

two parts. In first part there are personal informations (7 questions to how demographic informations), In second part (6 questions that ask about measurements to prevent violence in schools; yes-no) the factors that effects violence in schools (12 questions some of them yes-no questions, others are multiple choice) 18 questions from like artscale for evaluating the attendance of violence expressions (1- complete, 2- fairly, 3- medium, 4-little, 5-never). Shapiro Wilk tests were used for informatic dispersion and understood that It didn't show a usual dispersion. Kruskal Wallis H. and Mann Whitney U. tests were used to identify if there is a difference in the opinions in the way of demographic changes. It's determined by Kay Kore analyzes to show the way how the measurement staken. It's done according to demographic changes to show if it shows and difference. Research results have been reached the following information: It is determined that school administrators' responses to prevent violence in schools and to determine the source of violence for identifying measures that does not vary according to the schools' teaching methods, the types of administrators' duties, working time. It varies according to the gender of administrators and school type. It is determined that the expressions of violence related to the statements given in terms of the level of participator of school administrators' answers do not vary according to the shape of schools' teaching It varies according to the type of school administrator's duties, seniority, the time of duties and gender of administrators'.

It's offered that similar works in women-men managers distribution should be considered in national education politicon the way of standing as a data source, by giving information about the evaluation of managers' sex.

Keywords: Violence, Violence at school, School Administrator.

Date: March, 2014

KISALTMALAR

AMATEM	: Alkol ve Uyuşturucu Madde Bağımlıları Tedavi ve Araştırma Merkezi
AL	: Anadolu Lisesi
APA	: Amerikan Psikoloji Birliği
AÖL	: Anadolu Öğretmen Lisesi
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
EML	: Endüstri Meslek Lisesi
GABA	: Gamma Amino Bütirik Asit
GL	: Genel Lise
İHL	: İmam Hatip Lisesi
KML	: Kız Meslek Lisesi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
SML	: Sağlık Meslek Lisesi
TML	: Ticaret Meslek Lisesi
TOP	: Toplam

TABLolar LİSTESİ

	<u>SAYFA NO</u>
Tablo 3.1 Okul Yöneticilerinin Görev Dağılımı.....	41
Tablo 3.2 Okul Yöneticilerinin Cinsiyete Göre Dağılımı.....	41
Tablo 3.3 Okul Yöneticilerinin Yöneticilikteki Mesleki Kıdemlerine Göre Dağılımı...42	42
Tablo 3.4 Okul Yöneticilerinin Buldukları Okulda Görev Yapma Sürelerine Göre Dağılımı.....	42
Tablo 3.5 Okul Yöneticilerinin Görev Yaptıkları Okul Türüne Göre Dağılımı.....	43
Tablo 3.6 Okul Yöneticilerinin Görev Yaptıkları Okullardaki Öğrencilerin Toplam, Kız-Erkek Öğrenci Sayılarına Göre Dağılımı.....	43
Tablo 3.7 Okul Yöneticilerinin Okulun Öğretim Şekline Göre Dağılımı.....	45
Tablo 3.8 Okul Yöneticilerinin “Okulunuzda Şiddeti Önlemeye Yönelik Aşağıdaki Önlemlerden Hangileri Alınmıştır?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımları.....	47
Tablo 3.9 Şiddeti Önlemeye Yönelik Alınan Önlemlerin Yöneticinin Görev Türüne Göre Dağılımı	48
Tablo 3.10 Şiddeti Önlemeye Yönelik Alınan Önlemlerin Yöneticinin Cinsiyetine Göre Dağılımı	49
Tablo 3.11 Şiddeti Önlemeye Yönelik Alınan Önlemlerin Yöneticinin Yöneticilikteki Kıdemine Göre Dağılımı	50
Tablo 3.12 Şiddeti Önlemeye Yönelik Alınan Önlemlerin Yöneticinin Bulduğu Okuldaki Görev Yapma Süresine Göre Değişim Dağılımı	51
Tablo 3.13 Şiddeti Önlemeye Yönelik Alınan Önlemlerin Yöneticinin Görev Yaptığı Okul Türüne Göre Dağılımı.....	52
Tablo 3.14 Şiddeti Önlemeye Yönelik Alınan Önlemlerin Yöneticinin Görev Yaptığı Okulun Öğretim Şekline Göre Dağılımı.....	54

Tablo 3.15 Okul Yöneticilerinin “Okulunuzda Personeliniz Tarafından Öğrencilerinize Karşı Şiddet Unsuru Taşıyan Davranışlara Rastlıyor musunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	55
Tablo 3.16 Okul Yöneticilerinin “Okulunuzda şiddete karışan öğrencilere ne yapıyorsunuz?” Sorusuna görev türüne göre verdikleri Cevapların Dağılımı.....	56
Tablo 3.17 Okul Yöneticilerinin “Öğrencilerinizin Okul Dışında Şiddet Olaylarına Karıştığı Duyumunu Alıyor musunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	57
Tablo 3.18 Okul Yöneticilerinin “Şiddete Karışma Potansiyeli Olan Öğrencileri Tespit Etmeye Yönelik Bir Çalışma Yapıyor musunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	58
Tablo 3.19 Okul Yöneticilerinin “Şiddete Karışma Potansiyeli Olan Öğrencileri Tespit Etmeye Yönelik Bir Çalışma Yapıyorsanız Bu Çalışmalar Nelerdir? Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	59
Tablo 3.20 Okul Yöneticilerinin “Okulunuzda Bir Şiddet Olayı Görüldüğünde Bir Müdahale Planınız Var mı?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	60
Tablo 3.21 Okul Yöneticilerinin “Öğrencilerin Çoğunlukla Yaşadıkları Mahalle/Yerleşim Yerini İşlenen Suçlara Göre Nasıl Değerlendirmektedirler” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	61
Tablo 3.22 Okul Yöneticilerinin “Okulun Bulunduğu Mahalle/Yerleşim Yerini İşlenen Suçlara Göre Nasıl Değerlendirmektedirler” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	62
Tablo 3.23 Okul Yöneticilerinin “Öğrencilerin Şiddet Olaylarından Rahatsız olduklarını İfade Ediyorlar mı?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	63
Tablo 3.24 Okul Yöneticilerinin “Okullarındaki Öğrenciler Daha Çok Neredeki Şiddet olaylarından rahatsız olmaktadır?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	64
Tablo 3.25 Okul Yöneticilerinin “Okullarında Şiddet Olayları Yaşanıyorsa Okulu Hangi Yönlerden Etkilemektedir?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	65
Tablo 3.26 Okul Yöneticilerinin "Okullarda Şiddetin Azaltılması ile İlgili Olarak Neler Yapılabilir"? Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	66
Tablo 3.27 Şiddetle İlgili Verilen İfadelere Katılım Düzeyleri Açısından Okul Yöneticilerinin Görev Türüne Göre Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	67

Tablo 3.28 Şiddetle İlgili Verilen İfadelere Katılım Düzeyleri Açısından Okul Yöneticilerin Cinsiyetine Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	68
Tablo 3.29 Şiddetle İlgili Verilen İfadelere Katılım Düzeyleri Açısından Okul Yöneticilerinin Kıdemine Göre Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	69
Tablo 3.30 Şiddetle İlgili Verilen İfadelere Katılım Düzeyleri Açısından Okul Yöneticilerin Buldukları Okulda Görev Yapma Süresine Göre Verdikleri Cevapların dağılımı.....	71
Tablo 3. 31 Şiddetle İlgili Verilen İfadelere Katılım Düzeyleri Açısından Okul Yöneticilerin Görev Yaptığı Okuldaki Öğretim Şekline Göre Verdikleri Cevapların Dağılımı.....	72

BÖLÜM 1 GİRİŞ

Bu bölümde çalışmanın problem durumu, araştırmanın amacı ve önemi, sınırlılıkları, varsayımları ile araştırmanın konusuna ilişkin tanımlara yer verilmiştir.

1.1. PROBLEM

Biyolojik bir varlık olarak dünyaya gelen çocuk, gelişim süreci içinde sosyal bir varlığa dönüşürken sürekli çevresi ile etkileşir. Bu nedenle bireyin içinde yer aldığı doğal ve sosyal çevrenin insan üzerindeki etkisi çok büyüktür. Çocuk, bir çok faktörün karmaşık etkileşimi sonucu birey olarak toplumdaki yerini kazanır (Cevher, 2007). Bu süreç sosyalleşme olarak adlandırılırken, onu yetiştirenlerle aktif iletişim süreci de bireyselleşme olarak adlandırılır (Kağıtçıbaşı, 2000). Bireyselleşme ve sosyalleşmeyi çevrenin sağladığı eğitim ve yaşam deneyimleri ile bireysel davranışların öğrenilerek biçimlenmesi, toplumsal davranış örüntülerinin oluşması olarak tanımlamak mümkündür. Toplumsallaşmada aile, toplum, okullar etkili kurumlar olarak görülmektedir (Öztürk ve Uluşahin, 2008). Şiddet, günümüz toplumlarının bireyselleşme sürecindeki gençleri tehdit eden en temel toplumsal sorunlardan biri olarak değerlendirilmektedir (Gökçakan, 2010). Ancak, şiddetin bireyler üzerindeki fiziksel ve ruhsal etkilerini açıkça ölçebilmek mümkün değildir (Kocacık, 2001). Sadece kişiye veya kişilere yüklediği suç ve suçluluk durumu dolayısıyla şiddetin değerlendirilmesi çok kez mümkün olabilmektedir. Şiddet, öfke ve saldırganlık davranışları sonucunda gelişebilen suç, bireyin günlük yaşamında kişiler arası ilişkileri olumsuz etkiler. Bu nedenle şiddetin her çeşidi araştırmalara bir şekilde konu olmaya devam etmektedir (Demirbaş, 2007).

Bilge, (2006) bireyleri şiddete iten en tetikleyici duygunun öfke olduğunu belirtir. Bireyin engellenmesi öfke duygusunun ortaya çıkmasına neden olurken

saldırgan davranış için istek oluşturur. Öfke pek çok kez sözel yollarla ifade edilmekle birlikte, kimi zaman ergenin kendisine, başkalarına ya da nesnelere yönelttiği fiziksel şiddet şeklinde de ifade edilebilmektedir (Bilge, 2006). Çevresinden adeta ilgi gösterilmesini beklerken anlaşılmadığını düşünen ergenin, çeşitli sorunlar yada karmaşık duygularla başa çıkmayı bilemediği durumlarda uyumsuzluk ve şiddet davranışları sergileyebilmesi mümkündür (Yılmaz, 2004). Ortaokul ve Lise öğrencileri gelişim döneminin bu tür özellikleri nedeniyle bir çok riske davetiye çıkarırlar. Çeşitli karmaşık duygulanımlardan dolayı ergenlik dönemindeki olaylar karşısındaki genç, diğer dönemlerden daha çok şiddet yöntemi ile sorun çözüme eğilimi göstermektedir (Karahan vd., 2006). Ergenlik gelişim döneminin okullarda yaşandığı düşünülünce okulların şiddetin sergilendiği alanlar içindeki önemi büyüktür.

Son yıllarda özellikle endüstrileşmiş ülkelerde şiddet olaylarının hızla arttığı belirlenmiştir. Bu ülkeler arasında en yüksek şiddet oranının Amerika Birleşik Devletlerinde olduğu tespit edilmiştir (Dusenbury vd., 1997). Amerika da her yıl okullarda 3 milyon suç işlenmekte (Yell ve Rozalski, 2000) ve genel olarak 25 bin kişi cinayetten, otuzbirbin kişi intihardan ölmektedir. 15-25 yaş arasındaki Amerikan gençliği arasında ikinci ölüm nedeni olarak, şiddet gösterilmektedir (Rosenberg vd., 1997). Dolayısıyla toplumsal yaşamın dışında düşünülmesi mümkün olmayan okulların da bir şekilde şiddet olaylarında adı duyulmaktadır. Okul ortamı üzerinde olumsuz sonuçlar üreten, öğrencilerin öğrenme süreçlerine zarar veren, onların gelişimini engelleyen saldırganlık, suç ve benzeri davranışlar okulda şiddeti tanımlar (Web_1, 2008). Okuldaki şiddet olaylarının hem eğitim-öğretim etkinliklerini, hem de geniş çerçevede bireyin ruh sağlığını olumsuz yönde etkileyeceği dikkate alındığında, konunun önemi açıkça görülmektedir (Terzi, 2007). Şiddetin arttığı, bunun da ötesinde içerik ve nitelik yönüyle değiştiği günümüz modern hayatının, şiddeti beslediği ve şekillendirdiği bilinmektedir (Demirbaş, 2007). Şiddet olgusunun hem bireysel hem de toplumsal açıdan bir çok olumsuz sonuçları ortaya çıkmaktadır (Kocacık, 2004). Okulların kuruluş amacından biri de bireylere nitelikli bir eğitim ile kendilerini gerçekleştirme fırsatı verebilmesidir. Birey eğitim sürecinden geçerken kendisini gerçekleştirecek potansiyellerini en üst seviyede kullanabilecek imkanlara sahip olmalıdır (Ok vd., 2000). Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de okullarda ve öğrenciler arasında yaşanan şiddet nitelikli eğitime zarar vermektedir. Öğrencilerin

karıştığı şiddet olaylarını basında yer alan bir kaç olaydan özetleyecek olursak; İstanbul'da Endüstri meslek lisesinde gerçekleşen ve 2 kişinin ölümüyle sonuçlanan olay (Milliyet, 1999) , 2002 yılında Elazığ'da bir lise öğrencisinin 15 yaşındaki ilköğretim okulu öğrencisini okul bahçesinde bıçakla öldürülmesi olayı (Milliyet, 2002), 23 Haziran 2013 te, 17 yaşındaki lise öğrencisinin okulu terk eden O.A. tarafından kalbinden bıçaklanması (Milliyet 23.06.2013-3.sayfa), "Ortaokullu cinayeti" başlığı ile üst sınıftaki öğrencinin zorbalığına karşılık zorbalık yapan öğrenciyi bıçaklayarak öldürmesi olayı (Milliyet 10.08.2013 3.sayfa), "Liselilere taciz kuşatması" başlığı altında Marmara bölgesindeki her beş gençten bir tanesinin tacize uğradığı haberi (Cumhuriyet, 2013), "Sınıfına Girip Yüzünü Kesti" başlığı ile üniversite öğrencisi tarafından, eski kız arkadaşını öğretmenin gözü önünde yüzünden bıçaklaması (Milliyet, 25.11.2013), okul bahçesindeki bıçaklı dehşete öğrenci isyanı başlığı ile 9 Aralık 2013 de İzmir'in Konak ilçesi Yenişehir semtinde 2 lise öğrencisinin bıçaklanarak ağır yaralanması üzerine öğrencilerin, "Bu Kez İdare Sınıfta Kaldı" şeklinde sloganı ile okul bahçesinde durumu protesto etmesi (Zaman Gazetesi, Cihan haber ajansı) haberleri, basılı yayından alınmış sadece bir kaç örnektir. Tüm toplumu ve toplumun geleceğini ilgilendiren okullarda şiddet olayı, sadece eğitim çalışanlarının değil, şiddetin genel olarak önlenmesi görevini yapan polisin, okul aile birliklerinin, ailelerin kısaca toplumun sorunudur ve acil çözümü beklenilmektedir (Web_2, 2006). Ülke çapında yapılan okullardaki şiddet araştırmaları, sorunun farklı boyutlarıyla ele alınmasını, önleyici yeni hizmetlerin başlatılarak doğru uygulanmasını, yürütülmekte olan hizmetlerin iyileştirilmesini, dolayısıyla sorunların çözülmesini sağlamada yol gösterici olması amacıyla yapılmaktadır (Korkut, 2011). Okul, eğitim sisteminde eğitimin üretildiği yerdir. Okuldaki şiddet, okulun misyonunu ihlal eden, güven ortamını tehdit eden, kişilerin mal ve canlarını hedef alan önemli bir sorundur. Fiziksel cezalarla gerçekleştirilen ve normalleştirilen şiddet, zaman zaman eğitim ve öğretimin bir parçası olarak düşünülmüş olsa da çözülmesi gereken daha büyük problemleri beraberinde getirdiği görülerek terk edilmeye yüz tutmuştur. Ancak bu defa da şiddetin farklı formları görülmeye başlamıştır (Korkut, 2011). Öğretmenlerden öğrenciye uygulanan şiddetin az görülmesi şiddetin azaldığını ifade etmemiştir. Bu anlamda şiddetin form değiştirdiği söylenebilir. Okullarda meydana gelen bazen velilerin de katıldığı, okula, öğrenciye, öğretmene, değişik boyutlarda etkilerinin

yansıdığı saldırılar okulların güvenilirliğini tehdit etmeye devam etmektedir. Çalışmalar şiddetin okullarda ortaya çıkmasında zaman ve ortamın belirleyici olduğunu, şiddet olaylarının genellikle okuldan önce ve sonra, sınıflar arası geçişler ve etkinlikler sırasında ortaya çıktığını göstermektedir. Kalabalık yerlerin muhtemel çatışmaların ortaya çıkmasına hizmet ettiği belirtilmektedir. Yapılan çalışmalar, okulun büyüklüğü, sınıfların kalabalık olması, toplam öğrenci sayısının fazla olması, zayıf öğrenme şartlarının okullarda öğrenci şiddetinin yüksek oranda görülmesinin nedenleri olarak belirtilmektedir (Koç, 2011).

Okullar, saldırganlığın ve şiddetin görüldüğü kurumlar olması nedeniyle şiddetin önlenmesi çalışmalarının uygulandığı ve geliştirildiği yerler olarak ta değerlendirilmelidir (Riner ve Saywell, 2002). Akademisyenler sorunun okul, toplum, gençlik servisleri ve ailelerin işbirliği içinde çalışmasıyla çözülebileceğini belirtmektedir. Bu konudaki araştırmalar okul yönetimine önemli sorumluluklar getirmekle beraber mevcut durum araştırmalarının da gerekliliğini göstermektedir (Uçar, 2010). Okul yöneticilerinin konuya olan ilgisinin çekilmesi, daha güvenli bir eğitim ortamının oluşmasını, okullarda daha etkili ve yüksek akademik başarının ortaya çıkmasını, disiplin problemlerinin azalmasını sağlayacaktır. İyi organize edilmiş şiddet önleme programları öğrencilerin problem çözme becerilerini ve kendine güvenlerini arttırarak hem okula hem de öğrencilere yardımcı olacaktır (Fager ve Boss, 1998). Okul yöneticilerinin okullarda şiddeti önlemeye yönelik görüşlerinin belirlendiği çalışmalar şiddetin okullarımızı ne ölçüde etkilediğini anlamamıza katkı sağlayacaktır. Tüm okul çalışanlarının ve özellikle gençlerin içinde bulunduğu şiddetle karşılaşma riskinin boyutlarını görebilmek, sağlıklı bilgiler toplayarak, sonuçları değerlendirebilmek için bu tür araştırmalara daha fazla yer verilmelidir. Okullardaki yaşanan şiddetle ilgili özellikle yöneticiler ile yapılmış çalışmalar kısıtlı görünmektedir. Bu tür çalışmalar okulların çalışanlar, öğrenciler ve aileler açısından ne kadar güvenli olduğu sorusuna da cevap bulabilecektir. Bu nedenle okullardaki şiddete yönelik yöneticilerin görüşleri araştırılmak istenmiştir. Ortaokullar ve liselerde okul yöneticilerinin şiddeti önleme ve değerlendirmelerine ilişkin görüşlerini belirleyerek, olumlu davranışların kazanımı ve pekiştirilmesinde yükümlülüğü olan okullardan ve dolayısıyla toplumdan şiddeti kaldırmayı amaçlamaktadır. Aynı zamanda okullardaki güvenlik önlemleri ve şiddetle ilgili görüşlerin geliştirilmesinde farkındalık yaratmayı hedeflemektedir. Doğru bireyin

yetişmesi hedeflenen okullarımızda şiddetin yeri yoktur. Acil çözümler üretilmesi şiddetin nesilden nesile öğrenme ile geçişini engelleyerek okulları öğrenciler ve aileleri için bilgiye ve doğru davranışlara yönlendiren bir ortam olma amacında güdüleyecektir. Araştırmanın problemini, ortaokul ve lise okul yöneticilerinin, okuldaki şiddeti değerlendirme ve önlemeye ilişkin görüşleri nelerdir? sorusu oluşturmaktadır.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Okul yöneticilerinin okuldaki şiddeti önleme ve değerlendirmelerine ilişkin görüşlerini belirlemektir. Araştırmanın temel amacı, okul yöneticilerinin okullarda şiddetin önlenmesi amacıyla yapılan ve yapılacak olan çalışmalarda görüş ve önerilerini belirleyerek değerlendirmek, okul yöneticilerinde şiddete karşı farkındalık oluşturmak, okul yöneticilerinin şiddetin önlenmesindeki, toplumsal önemini anlamak, şiddetin önlenmesindeki görev, rol ve sorumluluklarının daha iyi anlaşılmasını sağlamaktır. Bu çalışmada ortaokul ve lise yöneticilerinin şiddeti değerlendirme ve önlemedeki görüşlerini, önerilerini belirlemek amacıyla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır.

1. Okul yöneticilerinin, okullardaki şiddeti önlemeye yönelik alınan önlem şekillerine ilişkin görüşleri arasında;

- a) Okuldaki görev türü (Müdür, Müdür başyardımcısı, Müdür Yardımcısı),
- b) Cinsiyet
- c) Kıdem
- d) Bulunduğu okulda görev yapma süresi,
- e) Okul türü,
- f) Okulun öğretim şekline göre fark var mıdır?

2. Ortaokul ve lise okul müdürlerinin, müdür başyardımcılarının ve müdür yardımcılarının şiddetin kaynağını tespit etmeye yönelik alınan önlemlere ilişkin görüşleri arasında;

- a) Okuldaki görev türü (Müdür, Müdür başyardımcısı, Müdür Yardımcısı),

- b) Cinsiyet,
- c) Kıdem,
- d) Bulunduğu okulda görev yapma süresi,
- e) Okulun öğretim şekline göre fark var mıdır?

3. Ortaokul ve lise okul müdürlerinin, müdür başyardımcılarının ve müdür yardımcılarının şiddetle ilgili ifadelerine katılma düzeyini belirlemeye yönelik görüşleri nelerdir?

1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Yaşamın her alanında farklı türleriyle karşılaştığımız şiddet eğitim kurumlarının da önemli bir sorunu olarak karşımıza çıkmaktadır. Diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de özellikle son yıllarda, okullarda şiddetin artış gösterdiği belirlenmiştir. Durmuş ve Gürkan, (2003) toplumda şiddet olaylarındaki artışın dikkatleri okullara yönelttiğini, bu nedenle okuldaki şiddeti araştırmanın gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Toplumdaki şiddetin hızla artışına nazaran okullarda ileri düzeyde olduğu düşünülmesine de ölümle sonuçlanabilen olaylarla karşılaşılması önleme çalışmalarının titizlikle uygulanmasına işaret etmektedir (Demirbaş, 2007). Dolayısıyla okullarımızdaki şiddetin önlenmesine yönelik okul yöneticilerine de önemli sorumluluklar düşmektedir. Her ne kadar şiddete yönelik çeşitli araştırmalar yapılmış olsa da okul yöneticilerinin şiddetin önlenmesine yönelik aldığı önlemler ve bu konudaki görüşlerini tespit etmeye yönelik araştırmalar kısıtlı görünmektedir. Bu araştırma okul yöneticilerinin şiddeti değerlendirme ve önlemedeki görüşlerini ortaya koyması, şiddetin tanınması ve okul yöneticilerinde şiddete farkındalık oluşması açısından önemlidir. Ortaokul ve liselerde görev yapan yöneticilerin şiddetle ilgili görüşleri, şiddete karşı aldıkları güvenlik önlemleri belirlenerek, okulda şiddeti ortadan kaldıracak olumlu sonuçlar elde edilebilir. Araştırma ortaokullar ve liselerdeki okul yöneticilerine okulu her koşulda olumsuz etkileyen okulda şiddeti önlemeye yardımcı olmayı hedeflemektedir.

1.4. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI

Bu araştırma;

a. 2012 – 2013 Eğitim Öğretim Yılı,

b. Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi Ordu il merkezi ve merkez köy okullarındaki Ortaokul ve liselerde görev yapan okul yöneticilerinin görüşleri ile sınırlıdır.

1.5. ARAŞTIRMANIN VARSAYIMLARI

Araştırma kapsamında soru yöneltilen ortaokul ve lise okul yöneticilerinin, sorulara içtenlikle ve doğru cevaplar verecekleri varsayılmıştır.

1.6. TANIMLAR

Şiddet: Öfke ve düşmanlık duygularının fiili, yıkıcı ve zor kullanılarak, diğer insanlara yansıtılmasıdır.

Okul Müdürü: Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet ortaokulu ve liselerinde görev yapan, Türk millî eğitiminin genel amaçlarına ve temel ilkelerine uygun olarak Anayasa, kanun, tüzük, yönetmelik, yönerge, genelge ve diğer ilgili mevzuat hükümleri doğrultusunda okulun amaçlarını gerçekleştirmek üzere tüm kaynakların etkili ve verimli kullanımından, ekip ruhu anlayışıyla yönetiminden ve temsilinden birinci derecede sorumlu eğitim ve öğretim lideridir.

Müdür başyardımcısı: Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet ortaokul ve liselerinde görev yapan eğitim ve öğretim, yönetim, rehberlik ve denetim işlerinin planlı, düzenli ve amacına uygun olarak yürütülmesinden müdüre karşı sorumlu olan okul yöneticisidir.

Müdür yardımcısı: Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı devlet ortaokul ve liselerinde görev yapan, eğitim, öğretim ve yönetim işlerinin planlı, düzenli ve amacına uygun olarak yürütülmesinden müdüre ve müdür başyardımcısına karşı sorumlu olan okul yöneticisidir.

BÖLÜM 2 KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. ŞİDDET

Şiddet, Latince *violentia* kökünden gelmektedir. *Violantia* sert, acımasız kişilik ve güç anlamına gelir. *Violara* ise, şiddet kullanarak davranmak, değer bilmemek, değerlere karşı gelmek anlamını taşır. Bu sözcükler, *vis* sözcüğü ile bağlantılıdır. *Vis*, güç, erk, yetke, şiddet, bedensel güç kullanımı demek olduğu gibi nitelik, bolluk, öz yada bir şeyin asıl yapısı anlamına da gelir (Polat, 2001). Şiddetin çekirdek anlamı güçtür. Güç, karşı gücü susturmak için kullanılan bedensel davranışları ve eylemleri tanımlar (Riches, 1989). Şiddetin pek çok tanımlarına ulaşmak mümkündür. En yaygın tanımlara göre; şiddet, düşmanlık ve öfke duygularının kişilere ve nesnelere yönelik fiili, yıkıcı ve fiziksel zor yoluyla ifade edilmesi olarak tanımlanmaktadır (Budak, 2003). Şiddet davranışının kasıtlı yapılmış olması, tehdit yada fiili olarak bireye ve diğer kişilere yönelmesi, yaralama, ölüm, psikolojik zarar verme, gelişmeyi engelleme yada yoksun bırakma ile sonuçlanması şiddetin önemli olumsuz özellikleridir (Dahlberg ve Krug 2002). Hipp, karmaşık olması ve çeşitli formlarda ortaya çıkmasından dolayı şiddetin basit bir tanımını yapmanın zor olduğunu belirtir (Hipp, 2000). McCann, (2001) şiddetin kuramsal bakış açısına göre tanımlanabileceğini söylerken, Anderson ve Bushman, (2001) şiddeti bireyin öfke ve düşmanlık duygularını yoğun ve yıkıcı bir biçimde açığa vurması olarak tanımlayarak şiddetin sadece saldırganlık olarak ifade edilmeyeceğini aynı zamanda insana ve diğer canlılara yöneltmiş ilkel bir davranış olduğuna vurgu yapar. Her tür şiddet saldırganlık olarak değerlendirilirken, bir çok saldırganlık çeşidi şiddet olarak değerlendirilmeyebilir. Örneğin, bir çocuğun arkadaşı tarafından bisikletten itilmesi saldırganlık olarak değerlendirilirken, şiddet olarak değerlendirilmeyebilir. Saldırganlık hasarla sonuçlanan bir hedefe yönelik olarak organizma tarafından yönetilen bir davranış olarak tanımlanmaktadır. Saldırganlığın toplumsal boyutu önemli bulunmaktadır. O halde toplumsal açıdan saldırgan olarak

nitelendirilen zarar verici, yıkıcı davranışlar saldırganlığı tanımlar (Efilti, 2006). Psikolojide ve sosyolojide genellikle şiddet yerine saldırganlık kelimesi kullanılır. Psikoloji alanındaki bilimsel çalışmalarda şiddet yerine tercih edilen kavram özellikle saldırganlıktır. Saldırganlık ve şiddet günlük yaşamda da çok kez birbirlerinin yerini alır (Vatandaş, 2003). Taylor'a (2007) göre şiddet saldırganlığın bir alt kümesidir. Gunn (1993) da saldırganlığın daha geniş bir kavram olması nedeniyle şiddetin saldırganlık içinde bir yere sahip olduğunu belirtir. Fakat gerçekte şiddet ile saldırganlık arasındaki farklılık son derece açıktır. Şiddet, davranışın kendisini tanımlarken saldırganlık ruh halini tanımlar. Şiddet bir üslup şeklini çağrıştırırken, saldırganlık onun içinde şekillenen bir duygu olarak düşünülür. Ayan'a (2007) göre şiddet, insanda doğal olarak var olduğu kabul edilen saldırganlık eğiliminin, bireysel ya da toplumsal boyutta, ancak diğerine zarar verecek şekilde dışa vurulması, yansıtılması olarak tanımlanmaktadır. Skrapec (2003) kişinin saldırgan bir yapıya sahip olması şiddete karışma olasılığına o oranda arttırıcı etki yapar demektedir. Şiddetin farklı özelliklerinden birisi doğası gereği araçsal oluşu ve daima aracın rehberliğine ihtiyaç duymasıdır. Doğası gereği araçsal olan şiddet, kendini haklılaştırması için beklenen amaçlara ulaştırmakta etkin olduğu ölçüde de gerekçeli görünür (Polat, 2004). Şiddetin sonuçları yalnızca fiziksel acı ve hasar değildir. Şiddet aynı zamanda ruhsal acıyı da beraberinde getirir. Riches'e (1989) göre, ruhsal acıya daha çok sosyal itibarın kaybı neden olmaktadır. Her hangi bir kişinin nesnel olarak bir başkasını sömürdüğü veya sorumlu bir kişi olarak özgüvenini pekiştirmesini engellediği herhangi bir durum, bir baskı durumudur ve kendi kendine şiddet yaratır. Şiddet, psikolojik, sosyo kültürel ve sosyo ekonomik boyutları olan bir olgudur. İnsan doğasında bastırılmış sert ve kaba bir davranış biçimidir. İnandırma ve ikna etme yerine kaba söz, kuvvet, anlamın çarpıtılması, aşağılayıcı davranışlara yada dile başvurma şiddet davranışlarından sadece bir kaçıdır (Riches, 1989).

Korkut (2011), aslında engellenmenin şiddete neden olduğunu belirtir. Hedefe ulaşmanın önüne geçilmesi olarak tanımlanan engellenme bireyde yaratıcılığa ket vurur. Ket vurulan kişi kendisini kanıtlayacağı tek yol olarak şiddeti kullanır. Şiddet olayları aynı zamanda birer suç olarak nitelendirilir. Suç, insana ve topluma verdiği zararlarından dolayı, hukuksal olarak yasaklanan ve ceza ile karşılığı bulunan kusurlu, ruhsal, medeni insan davranışları olarak tanımlanmıştır (Demirbaş, 2007). Aslında bir çok insanda yıkıcı anti-sosyal ve anti-kültürel eğilimlerin bulunduğunu ve bu tip insan

sayısındaki artışın toplum davranışlarının belirlemede olumsuz etken olacağı ortadadır. Cinayet, ensest ilişki, yalan söyleme, dolandırıcılık, hasislik, iftira, yaralama gibi olayların cezasız kaldığı görülseydi bunları gerçekleştirecek sayısız entellektüel nitelikte insanlar bile çıkabilecekti (Freud, 1994).

Saldırganlık, şiddet ve zorbalık içeren davranışlar, sağlıklı yada yasal olmayan bazı gruplara üye olma ile daha kolay eylemleşmektedir. Bu nedenle bazı gruplar toplumda suç amaçlı çeteler şeklinde organize olmaktadır. Örneğin; öğrenciler yaşadığı ekonomik ve sosyal sorunlardan kaynaklı problemlerinin çözümünü ve okul ortamında harçlık edinmeyi çeteleşme ile daha kolay sağlamaktadır. Araştırmalar gençlerin oluşturduğu çetelerin okula silah yada bıçakla geldiklerini, uyuşturucu madde kullandıklarını, bu maddeleri sattıklarını, hırsızlık ve soygun yaptıklarını, yaşlılarından daha erken ilişkide bulunabildiklerini, sayılan her hangi bir nedenle çete üyelerinin mahkum olabildiklerini göstermiştir (Gümüş, 2006; Meyer 2001). Özellikle suç işlemeyi kolaylaştıran anti sosyal davranışların içine saldırganlık, şiddet, vandalizm, kuralları bozma, sosyal normlara karşı gelme, yetişkin otoritesini ret etme gibi davranışların girdiği belirlenmiştir.

Şiddet, uygulanaşına göre fiziksel, duygusal, ekonomik, ihmal ve istismar gibi çeşitli formlarda görülmektedir (Koç, 2006). Meyer ve Farrel, (1998) ise şiddeti dört şekilde gruplandırarak açıklamaktadır. Yoksulluk, alkol, uyuşturucu madde kullanımı, akran baskısı ve silahlara kolaylıkla ulaşma şeklinde görülen durumsal şiddet olup, özel durumlar sonucu gelişen şiddettir. Kişiyeye özel olan bu şiddet türü en fazla adölesan dönemdeki bireyleri etkiler. Bireyin bulunduğu topluluğun, kişiler arası tartışmalarından doğan şiddet şeklinden bahsediliyorsa ilişkisel şiddet, anti-sosyal davranış şeklinin bir parçası şeklinde kazanç sağlamak amacıyla işlenip, hukuki suç oluşumuna neden oluyorsa yağmacı şiddet, ağır psikolojik travma ve sinir sistemi bozuklukları sonucu meydana gelip, diğer şiddet türlerine göre daha tekrarlayıcı özellik gösteriyorsa psikopatolojik şiddet olarak isimlendirilir (Mayer ve Farrel,1998).

2.1.1. Şiddet Davranışı Çeşitleri

Şiddet davranışları açısından incelendiğinde üç grupta açıklanabilir;

2.1.1.1. Fiziksel Şiddet

Bireyin diğere bireye fiziksel olarak kasıtlı zarar verme eylemleridir. Vurma, itme, ittirme, tekme-tokat atma, saç çekme, çimdikleme, yumruklama, tükürme, ısırma, el-kol hareketleri yapma, kişiye isteği dışında dokunma, eşyasına zarar verme, silahla tehdit, sinsice takip, taciz, bir şey fırlatma, ters bakma, imalı davranma gibi (Delbel, 2003).

2.1.1.2. Sözel Şiddet

Kişinin kendisine doğrudan sözlü olarak yapılan şiddet davranışlardır. Bağırma, alay etme, hakaret etme, küfür etme, tehdit etme, isim takma, konuşurken sesini yükseltme, kişinin düşüncelerini küçümseme, bireyi aşağılama, başkalarının yanında azarlama, tatsız şakalar yapma, sözlü tacizde bulunma, haksız eleştiri yapma davranışları şeklinde görülür (Estévez vd., 2009).

2.1.1.3. Psikolojik Şiddet

Kişinin kendisine değil de, başkalarına bireyle ilgili yapılan yorumlar ve söylentileri kapsar. Okulda yada okul dışında öğrencinin çevresi ve akranları tarafından dedikodusunun yapılması, hakkında kötü söylentiler yayılması, ergenin özel hayatıyla ilgili bilgilerin deşifre edilmesi, kendisiyle iletişimin kesilmesi, psikolojik şiddetin uygulandığı kişinin girdiği her ortamda bilinçli bir şekilde konuşmaların kesintiye uğraması, iftira atılması, karalama ve görmezden gelme, dışlama davranışlarının uygulanması, psikolojik şiddetin görünümüdür (Estévez ve vd., 2009). Psikolojik şiddet, bireyin bedensel yada kişilik özelliklerine yönelik baskı oluşturur. Bireyin duyguları suistimal edilerek istemediği davranışlara maruz bırakır. Korkutmak, reddetmek, bireyin öz güvenini sarsmak amacıyla yapılan her türlü sözlü ve fiili tutumlar şeklinde sergilenir. Diğer yandan, fiili olarak gösterilen bazı tavır ve davranışlar bireyin psikolojik yönden olumsuz etkilenmesine ve psikolojik sorunlarına neden olur (Campbell, vd. 1992; Garaigordobil ve Jose 2008; Lopez ve Paula, 2006). Okulda öğretmen ve okul yöneticilerinin, öğrenciler arasında ayrımcılık davranışları olan bazı öğrencileri çok sevmek ve önemsemek, bazılarını da ihmal edip çeşitli haklardan veya imkânlardan mahrum bırakmak yada gereksiz yere cezalandırmak

psikolojik şiddetin diğerk örnekleridir. Dahlberg ve Krug (2002) şiddeti, yapılan eylem türüne göre üç grupta inceler.

2.1.2. Kişinin Kendisine Yönelttiği Şiddet

İntihar davranışı ve kendini kötüye kullanma şeklinde görülebilmektedir.

2.1.2.1. İntihar Davranışı

Ölüme götüreceğini bilerek, olayın kurbanı tarafından teşebbüs edilen olumsuz eylemin doğrudan doğruya yada dolaylı olarak meydana getirdiği ölüme " Özkıyım" denir (Çuhadaroğlu ve Sonuvar, 1992). Freud, özkıyım kuramını nesne yitiminden kaynaklanan şiddetin benliğe yönelmesi olarak açıklamaktadır. Aslında şiddetin yitirilen nesneye çevrilmesi beklenir. Oysa yitirilen nesne yerine benliğe yönlendirilmesi sonucu, üstbenlik yitirilen sevgi nesnesi ile benliği karıştırır. İşte özkıyımın kaynağının bu durum olduğu düşünülmektedir (Odağ, 1990). İntihar davranışları; intihara yönelik düşünceleri, intihar girişimlerini ve intiharları (ölüm) kapsar. İntihara yatkın öğrencilerin kendiliklerinden bir sağlık kurumuna başvurmamaları, okul arkadaşlarının bu konuda girişimde bulunmalarının beklenmemesi, üstelik intihar davranışı gösteren bu öğrencilerin ailelerinin yeterince inisiyatif kullanmamaları öğrenci-anne-baba ve öğretmen üçgeninde pek çok görevi üstlenmiş okul yöneticileri ve öğretmenlerinin intihar olasılığına karşı daha dikkatli davranmalarını gerektirir (Çuhadaroğlu ve Sonuvar, 1992). Bu nedenle okul çalışanlarına, intihar riskinin önceden tanınabilmesi için gerekli pratik bilgiler kazandırılmalıdır. Ergenin, aileden sonraki en büyük yaşam alanı olan okulda yaşanan olumsuzluklar bazen, sık duyguları değişen ve anlaşılmadığını düşünen gençte büyük bir zorlanma yaratabilir (Sonneck, 2000). Ya da daha sonraki meslek eğitimi, iş yaşamı, diğerk sosyal ilişkileri, konumu, başarısı ve karşılaştığı insanlardan kaynaklanan sorunlar gençlerin intihar girişiminde bardağı taşıran son damla rolünü üstlenebilir. Duygulanım bozukluğu olan ailelerin çocuklarının, psikososyal gelişimini inceleyen çalışmalar bu ailelerin çocuklarında diğerklerine oranla önemli derecede depresif belirtiler ve davranış sorunları geliştirdiklerini göstermiştir (Radke-Yarrow vd.,1992). İngilterede, 15 yaş altı intihar sonucu hayatını kaybeden 30 çocuğun resmi kayıtları incelendiğinde, en sık sözü edilen

intihara yöneltici gücün disiplin krizleri olduğu belirlenmiştir. İntihar girişimlerinin baba ile konuşulduğu, polis tarafından takip edildiği veya ceza verildiğini öğrenilmesini takiben gerçekleştiği kayıtlarda yer almıştır (Shaffer, 1985).

2.1.2.2. Kendini Kötüye Kullanma (Kendine Zarar Verme)

Bedensel bütünlüğünü bozacak şekilde kesme, yaralama, bakımını ihmal etme gibi davranışları içerir. Sevdiğine kızan bazı kişilerin, böylece kendi canını acıtma yolunu seçtikleri görülmektedir. Doyum sağlayıcı nesnelere elde edilmesini engelleyici etkenlerden biri de kişinin kendisinin içselleştirdiği yasaklayıcı ve yargılayıcı değerlerdir. Bu anlamda içine atmış olduğu insan örnekleri ve imgeleri kişinin önüne yasaklayıcı ve suçlayıcı engeller çıkarabilmektedir (Bakırcıoğlu, 2010). Suça Karışan çocuklar üzerinde yapılan araştırmalarda cezaevlerinde denetimli serbestlik sistemindeki çocukların yarıya yakınının kendini jiletlediği ve bu davranışta bulunanların da yaklaşık üçte ikisinin mükerrer suçlu çocuklar oldukları tespit edilmiştir. Bu bir şekilde hayata ve topluma meydan okumanın simgesel ve törensel boyutudur (Solak, 2007).

2.1.3. Kişiler Arası Şiddet

Kişiler arası şiddet fiziksel, cinsel ve psikolojik olabilir. Ancak ilişkili kişiler açısından değerlendirilince, aile, arkadaş, toplum olarak sınıflandırılabilir.

2.1.3.1. Aile İlişkileri ve Şiddet İlişkisi

Aile bireyleri arasında yaşanan şiddet, kişiler arası şiddetin ailesel boyutunu oluşturur. Bireydeki şiddet davranışlarının ailesel kökenli pek çok nedeni vardır. Çocukların anne babaları arasındaki evlilik anlaşmazlıkları, boşanmalar, işsizlik, ekonomik sıkıntılar, çeşitli hastalıklar ya da başka bir şehre taşınmak gibi durumlar ergenin şiddet davranışı göstermesine neden olabilir (Yavuzer, 2000; Bakırcıoğlu, 2010). Eğer bir çocuk fiziksel, cinsel ya da duygusal olarak istismara maruz kalmış veya ihmal edilmişse, saldırganlığın bir yardım çağrısı olabileceğine dikkat edilmelidir. Bazı çocuklar, evde ana-babaları tarafından beklentilerine cevap bulamadıklarında da hayal kırıklığı veya kızgınlık yaşamakta bu duruma cevap olarak şiddet gösterebilmektedirler

(Yavuzer, 2000). İhmal ve istismarın tek ebeveynli ailelerde daha çok görüldüğü boşanmış aile çocuklarının, diğer aile çocuklarına göre daha saldırgan davranışlar gösterdikleri belirlenmiştir (Riches 1989). 152' si kız, toplam 295 genç üzerinde yapılan bedensel istismar konulu çalışmada, anne-baba ayrılığının çocuklarda daha fazla istismara uğrama nedeni olduğunu belirtmektedir. Kulaksızoğlu'nun (1998), yaptığı araştırmada ailedeki mekan darlığı ve oda sayısının azlığı daha fazla fiziksel istismar nedeni olarak tespit edilmiştir. Bu nedenle yaşam alanının daralması bir tehdit olarak algılanmakta, bazı bireyleri şiddete yöneltebilmektedir. Boşanmalar konusunda yapılan 5-10 yıllık izleme çalışmaları sonucunda, eşler ve çocukların, karmaşık ruhsal sorunlara maruz kaldıkları aşırı zorlanma, toplumsal uyumsuzluk, kaygı, depresyon, saldırganlık, itaatsizlik yaşayabildikleri ve öğrencilerin okulda başarısızlık yaşadıkları gözlenmiştir (Göktürk, 2000). Kimi ergenin de ebeveynlerinin boşanma yasını tutarken çok değişik tepkiler verdikleri belirlenmiştir. Örneğin; anne-babasının ayrıldığı dönemde 3-5 yaşında olan erkek çocuklar, ergenlikte saldırganlık ve okul başarısızlığı yaşarlarken, ergenlik çağındaki kız çocukları, kadın kimliğini aşırı ön plana çıkararak daha fazla suçluluk duymaktadırlar (Göktürk, 2000). Çocuklarına karşı zalimce davranan, reddedici ve ihmal edici tutumlar sergileyen aile çocuklarının, şiddet davranışına maruz kaldıklarında diğer çocuklara göre daha kolay uyum sağladıkları gözlenmiştir. Aile içinde yaşanan şiddet, şiddete uyumu kolaylaştırdığı zaman meşrulaşmaktadır (Kızmaz, 2006). Ailede şiddetin gözlemlenmesi yada şiddete maruz kalma, ailelerin disiplini sağlamak amacıyla fiziksel ceza yöntemlerini kullanması, baskıcı disiplin yöntemleri, ilgi ve sevgi eksikliği, ailedeki suçlu birey örnekleri, parçalanmış aile yapıları gibi nedenler çocuğun aile içinde şiddet yaşamasının nedenlerindedir. Bu etkenler genellikle sosyokültürel, ekonomik, psikolojik, iletişimsel etkenler olarak gruplandırılır, (Köknel, 1981). Şiddet davranışının sergilenmesinde çocuğun sosyoekonomik ve kültürel düzeyi düşük aileden gelmesi, anne babanın belirsizliği yada yalnız başına anne baba olunması gibi nedenler de önemli sosyal etkenlerdendir (Campbell vd., 1992). Ayan, (2007) aile içi şiddete uğrayan çocukların şiddete daha eğilimli olduklarını sosyodemografik özelliklerinin de, şiddet davranışını göstermelerinde etkili olduğunu belirtir. Ülkemizde aile içi şiddet oldukça yaygın yaşanmaktadır. Bakanlık aile araştırma Kurulunun 1000' den fazla aileyi içeren "Ailede Şiddet Raporuna" göre ülkemizde aile içinde erkeklerin % 34' ü kadına yönelik fiziksel istismar uygulayarak

şiddet eyleminde bulunmaktadır. Ailelerin % 47' sinde anne babalar aynı eylemi çocuk ve gençlere karşı da uygulamaktadır. Fiziksel dayacağı normal sayan toplum ve medyadaki açıklamalar ise şiddet olaylarının artış göstermesinin başka bir nedenini oluşturmaktadır (Köknel, 2001). Kocacık (2004), bu nedenle şiddete izin veren kültürel değerlerin değiştirilmesiyle işe başlanmasının önemi üzerinde durur. Aile içi şiddetin önemli bir nedeni de ailelerin eğitim sorunudur. İncelenen suç istatistiklerinde şiddete dayalı suçlarda ailelerin eğitim düzeyinin düşük olduğu belirlenmiştir (Kaya, 2006).

Sorunun çözümünde çocuğun, ailede korunmaktan ve esirgemekten çok karar alma süreçlerini öğrenmesi, sürece katılması, sorumluluklara ortak edilmeye çalışılmasının daha etkili ve önemli olacağı belirtilirken, ana baba tutumlarının demokratik algılayanlar ile koruyucu algılayanlar arasında demokratik algılayanlar lehine anlamlı fark olduğu belirtilmektedir (Dilekmen vd., 2011). Fiziksel istismarın en çok yaşandığı ailelerin ebeveynlerinin de geçmişte kendi ailelerinde aynı şekilde şiddeti yaşadıkları başkalarına uyguladıkları ve aile kurduktan sonra da aynı alışkanlıkları devam ettirdikleri ve bu durumu normal kabul ettikleri sonucu görülmüştür (Köknel, 2001). Ailelerin aşırı baskı, denetim, disiplin öğeleri içeren yöntemlerden yaralanmaları çocuğun ruhsal gelişimini engellemekte ve ruhsal yapıda kötü izler bırakmaktadır. Kızgınlık, öfke, şiddet içeren davranışlar, başarısızlık ve hastalıklara zemin hazırlarken, bilinç altı bellekte de olumsuz izler bırakmakta ve bu durum gelecekte acımasızca başkalarını aşağılayan küçük gören, kişiliğe saldıran, kaba gücü ile şiddeti iletişim biçimi olarak kullanan insanların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir (Köknel, 2001). Çocukların ve yaşlıların kötüye kullanımı, eş ya da yakın ilişkideki kişiye şiddet uygulama davranışlarının gösterilmesi bu duruma örnek verilebilir. Toplumda ve Okullarda, ailesel şiddetin önlenmesi çabalarında ailelere yönelik programlar şu şekilde sıralanabilir;

1) Aile Eğitimi: Aile ilişkilerini geliştirme ve çocuk yetiştirme tekniğine yönelik programlar hazırlanmalıdır.

2) Ev Ziyareti Yapma: Aileyi tanımaya, öğrencinin aile içindeki yeri ve konumunun gözlemlenerek değerlendirilmesi sağlanmalıdır.

3) Danışmanlık Programları: Doğru model olabilecek erişkinlerle, problemin varlığı belirlenen aileler arasında destekleyici ilişkiler geliştirmeleri sağlanmalıdır.

Şiddet davranışlarının sonlandırılmasında, ebeveynlerin ve ailelerin bu çabalara dahil edilmesinin son derece önemli olduğu bilinmektedir (Yavuzer, 2011; Korkut, 2011).

2.1.3.2. Arkadaş İlişkileri ve Şiddet İlişkisi

Kişiler arası şiddetin bir diğer şekli yakın yada uzak arkadaşlık ilişkilerinden kaynaklı şiddet şeklidir. Ergenlik dönemindeki birey, arkadaşlarının etkisinde daha fazla kalmaktadır. Ergen, bu dönemde aileden uzaklaşmaya başlayıp, ait olma, kabul görme ve duygularının doyurulması amacıyla akran gruplarıyla yakınlaşmaktadır. Arkadaş ilişkileri, bireyin bağımsızlaşmasına, sosyal, duygusal, psikolojik becerileri kazanmasına yardımcı olmakta, okulda öğrenemeyeceği sosyal ve fiziksel becerileri kavramasına destek vermektedir (Siyez, 2010). Siyez (2010), sağlıklı bir benlik kavramı oluşturmada arkadaşlık ilişkisinin önemli olduğunu, ergenin kendisine yönelik algılarının arkadaş ilişkilerinin niteliğinden ve kalitesinden etkilendiğini belirtir. Bu durum, bir gruba üye olmayı ve grup üyeliğinin devamı yönündeki istek yoğunluğunu, ergenin akran grubunun baskısı altında kalmasını da beraberinde getirir (Kıran, 2003). Bu şekildeki yakınlaşmalar, okulda başarısız olan öğrencilerin kendileri ile benzer özellik gösteren öğrencilere daha kolay ulaşmalarına, onlardan grup üyeliğine kolay onay almalarına, böylece antisosyal akran grupları ile saldırgan davranışların büyük çoğunluğunu birlikte gerçekleştirmelerine, dolayısıyla suç işlemelerine neden olmaktadır (Kıran, 2003). Aslında, gencin bu dönemi nasıl doğru kullanacağı önemlidir. Bu dönemdeki olumlu arkadaşlık ilişkileri ergenin okula uyumunu kolaylaştırabilirdiği gibi bu durumun tersi okuldan kaçmasına, kuralları ihlal etmesine ve çete üyeliğine neden olabilmektedir (Eronen, 2001). Gençlerin, suç işleyen yada madde kullanan arkadaşlarının olması şiddetle ilişkili bulunmuş, ancak şiddetin mi bu arkadaşlıklara sebep olduğu yoksa bu arkadaşlıkların mı şiddete yol açtığını belirlemek mümkün olmamıştır. Fakat şiddet davranışlarını doğrudan kışkırtmaların ortaya çıkarabileceği bilinen bir gerçektir (Pişkin, 2006). Ortaokul öğrencilerinin karşılıklı ilişkileri esnasında en çok bedensel şiddet türünü kullandıklarını, kadın okul yöneticilerinin bu davranışları algılamada erkek okul yöneticilerine nazaran daha duyarlı olduklarını ve bu tür şiddet davranışlarının öğrenciler arasında bir tür iletişim modeli olarak yaşandığını belirttikleri görülmüştür (Çubukçu ve Dönmez, 2012).

2.1.3.3. Toplumsal İlişkiler ve Şiddet İlişkisi

Toplumsal şiddet, karşılıklı ilişki içinde olmayan insanların, genellikle ev dışında, rastlantısal bir şekilde ve daha çok genç yaştaki bireyler tarafından gerçekleştirilen şiddet olaylarını kapsar. GümüŖ'e (2006) göre, sosyoekonomik sorunlar, göç, şehirleşmenin olumsuz etkileri, kalabalık ortamlar şiddet nedenleri arasındadır. Şiddetin yaygın görüldüğü ortamda yaşama, çetelerin yoğun olduğu ve korunmanın zorlaştığı ortamlar, yoksulluk, şiddetin normal kabul edildiği kültürlerde yaşam, sosyal güç odaklarının varlığı (çeteler), silah ve yasadışı maddelerin bulunması, özellikle kent yaşamındaki şiddetle sıkça karşılaşma nedenleri olarak belirtilmektedir (GümüŖ, 2006). Bu faktörler şiddet için, çobanın etrafında sürüyü toplayan kaval sesi niteliğindedir. Şiddet olaylarına bazı bölgelerde daha sık rastlanması, özellikle erkeklerde şiddet davranışının daha fazla görülmesi, şiddetin toplumsal boyutunu ifade etmektedir. Bunun yanında toplumun şiddeti değerlendirmesinde kültürel etmenlerin çok önemli olduğu bildirilmektedir (GümüŖ, 2006). Taylor (2007), toplumsal şiddeti olumlu toplumsal şiddet ve düşmanca yapılan toplumsal şiddet olarak iki şekilde açıklar;

2.1.3.3.1. Olumlu Toplumsal Şiddet

Toplumun ahlak standartları açısından kabul edilebilir amaçlar çerçevesinde bulunan ve toplum olarak onaylanan şiddettir.

2.1.3.3.2. Düşmanca Yapılan Toplumsal Şiddet

Toplum tarafından onay görmeyen şiddettir. Suikast, cinayet, dövme, çeteler gibi şiddet davranışları, toplumsal kuralları çiğnediği için düşmansı olarak nitelendirilir. Oysa bir çok şiddet davranışı da toplum kurallarının zorlamasıyla oluşur. İnsanların çoğunluğu çok kızgın olsa bile nadiren saldırganlık gösterirler. Üstelik şiddetin belirlenmesinde açık davranışlar her zaman insanların niyetlerini doğru yansıtmayabilirler (Taylor, 2007). Toplumsal ilişkilerin kaynağını oluşturduğu şiddete, toplum tabanlı müdahaleler yapılabilir. Alkol ve madde kullanımının, çete şiddetinin, olumsuz toplumsal değerlerin değişimi ve okul dışı aktivitelerin zenginleştirilmesi amaçlanan programlara destek ve katılımın sağlanması sorunun çözümüne önemli katkılar sağlar (Taylor, 2007; Bakırcıoğlu, 2010).

2.1.4. Kollektif Şiddet

Kollektif şiddet sosyal, politik ve ekonomik olmak üzere üç grupta incelenmektedir. Bu şiddet çeşitleri, büyük grupların ya da devletlerin şiddet için olası motivasyonlarını da içermektedir. Sosyal amaç çerçevesinde oluşturulan şiddet, kollektif şiddettir (Web_3, 2013). Organize gruplarca yapılan nefret suçları, terör saldırıları, suç örgütlerince yapılan şiddet çeşitlerini içerir. Özellikle üniversite gençliğinde sıklıkla görülen, karşıt görüşlerin çatıştığı, yada batı ülkelerinde bazı okullarda yapılan toplu katliamlar bu şiddet grubunda yer alır. Politik şiddet, savaş ve bununla ilgili şiddet içeren anlaşmazlıkları, devlet şiddetini ve benzer büyük gruplarca yapılan şiddet eylemlerini içerir. Ekonomik şiddet ise, büyük gruplarca yapılan ekonomik kazanım amaçlı, ekonomik etkinliği bozma, gerekli hizmetlere ulaşımı engelleme, ekonomik bölünme ve ayrımcılık yaratma gibi saldırıları içerir (Web_3, 2013). Şiddet olayları toplumsal destek sistemlerinin yetersiz olduğu veya tamamıyla çöktüğü toplumlarda daha çok görülmektedir (Web_3, 2013).

2.1.5.Şiddete Neden Olan Faktörler

Şiddetin ortaya çıkmasında çeşitli faktörlerin etkisi vardır. Bu faktörler aşağıdaki gibi sıralanabilir;

2.1.5.1. Biyolojik ve Bireysel Faktörler

Duyguların ve duygulara bağlı olan şiddet davranışının limbik sistemle ilişkili olduğu düşünülmektedir. Limbik sistem, yaşamı koruyucu faktörleri içerir (Savrun, 2000). Kimyasal ileticiler olan adrenalin, noradrenalin, dopamin düzeyi yükseldikçe saldırgan davranışların ortaya çıktığı varsayılmış, doğrulama ise laboratuvar araştırmalarında ilaçların ruhsal değişme etkisi ile belirlenmiştir. Sinaptik aralıktaki GABA ve glisin etkisini baskılayan madde azaldığında saldırgan davranışların arttığı bulunmuştur (Kocabaşoğlu, 2000). Başka bir kimyasal ileticisi olan serotonin eksikliğinin tepkisel saldırganlıkla ilişkili olduğu belirtilmektedir (Zuckerman, 2003). Diğer yandan iç salgı bezi işlevsel bozukluğu olanlarda suç oranlarının anlamlı şekilde arttığı tespit edilmiştir. Örneğin, insülin düzeyi artan kişide ortaya çıkan Hipoglisemide belirgin saldırganlık durumuna rastlanılmaktadır. Şiddetin erkek cinsinde yüksek görüldüğü

bilinir. Erkek cinsiyetindeki şiddet davranışı ile ilişkili olan etkenlerden birisinin de testosteron düzeyi olduğu belirlenmiştir (Bushman and Anderson 2001). Erkek cinsindeki şiddet davranışında toplumsal çevrenin, ataerkil yaklaşım farkının etkisi de başka bir neden olarak görülmektedir. Tek yumurta ve çift yumurta ikizlerindeki soya çekim özelliği şiddet ve suç oranları ile ilişkili bulunmuştur. Çocuğun yaşadığı, aile bireylerinin birbirleriyle ilişkileri ve bunun çocuğa yansımaları önemli görülmekte ise de henüz etkileri kesin olarak belirlenememiştir (Köknel 2000). Ancak sürekli şiddet davranışları gösteren bireylerde sinir sisteminde bir süre sonra harabiyet olduğu ileri sürülmüş, fiziksel istismara maruz kalan kişilerde bu harabiyetin daha fazla şiddet davranışına neden olduğu tespit edilmiştir (Vatandaş, 2003). Bu durum organik beyin hasarı ve beyin hastalıklarında görülen saldırganlık davranışları ile doğrulanabilmiştir (Köknel, 2000). Annenin gebeliğinde, doğum esnası ve doğum sonrasında problemler yaşanması ve bu durumun yeni doğanı etkilemesi sonucunda, çocukta dikkat çekici ve tuhaf davranışların yada antisosyal davranışların görülmesine, algılamada zorlanmaya, yeteneklerinin olmayışına, aşırı hareketliliğe, cinsel sapkın davranışlara, organik ve kişisel şiddet eylemlerine sebep olabilmektedir. Ayrıca zeka seviyesinin düşük oluşu ile şiddet davranışlarını sergileme arasındaki ilişki çeşitli çalışmalarla kanıtlanmıştır (Kızmaz, 2006).

2.1.5.2. Psikolojik Faktörler

Şiddet davranışı, psikiyatrik bozuklukların belirtileri arasında yer alır. Hastalıklar sırasında gelişebildiği gibi sonrasında da oluşabilir. Obsesif kompulsif hastanın yenileyici davranışlarının engellenmesi hastada saldırganlık ve şiddete yol açarken, takıntı ve saplantılar hasta için kavga nedeni olabilir (Erten ve Ardalı, 1996; Çayköylü, 2006). Okulda disiplin cezası alan öğrencinin daha çok şiddet davranışı sergilemesi yada aynı psikolojik düşünce ile bakılırsa parçalanmış aile yapısının, çocuklar üzerinde daha fazla suç işlemeyi tetiklemesi gibi etkileri olabilmektedir. Araştırmalar şiddet davranışı gösteren genç saldırganların genellikle birden çok suç işlediklerini ancak bütün davranışların şiddet içerikli olmadığını belirtmektedir (Erten ve Ardalı, 1996). Öğrencilerle yapılan çalışmalarda, çoğunlukla okul içi gerginliği arttıran, şiddetin ortaya çıkmasını kolaylaştıran, bireyin öz gerçekleştirimini engelleyen ve ruh sağlığını bozan etkenler şu şekilde sıralanmıştır. Geleneksel ders işleme düzeni,

sorgulayan konuşan tartışan öğrencilerin istenmemesi, bağımsız davranışlar yerine bağımlı davranışların varlığı, yarışma ve nefret duygusunun gelişimi, sadece akademik gizil güçlere önem verme, genellemelere varma, sınıf geçmeyi amaç edinme, edinilen bilginin anlamı üzerinde durulmama, her şeyi yetişkin mantığına göre uyarlama, daha çok benliğe ilişkin olumsuz tutum geliştirme, duyuşsal nitelikli öğrenmelere yer vermeme, okuldan uzaklaşma, sıkılma, başarısızlık olarak sıralanmıştır (Kılıççı, 2000). Birey kendini koruyucu ve destekleyici toplumsal yapıların zayıfladığını ve yalnızlaştığını hissetmektedir. Bu duygu olayların içinde kalan mağdurlarda hayal kırıklığı ile pekişmektedir. Çünkü insanlar sosyal desteği kalabalık ve büyük kentlerde kaygı ile karşılamakta ve yeteri kadar birbirlerine verememektedirler. Şiddetin nedeni ile ilişkili diğer faktörler şöyle sıralanmaktadır;

2. 1. 5. 3. Medya ve Şiddet İlişkisi

Meclis ilk olarak 1952 yılında televizyonlarda gösterilen şiddet konusunda soruşturma başlatmıştır. Aynı yıl içinde Sağlık Dairesi Başkanlığı Bilimsel Danışma kurulu tarafından hazırlanan rapor yayınlanmıştır. Ancak raporu hazırlayanların, televizyon kanallarının temsilcileri olmaları ve tarafsız bilimsel gözlemciler olmamaları nedeniyle eleştirilmiştir (Sağlık Dairesi başkanlığı, 1952). Televizyon, günümüz toplumunun vazgeçilmez bir unsuru, adeta ailenin bir üyesi haline gelmiştir (Buluç, 2005). Bireylerin televizyonla tanışmaları artık çok küçük yaşlara inmiş, televizyon çocukların yakın arkadaşı haline gelmiştir. Yapılan araştırmalar, 4-6 yaş grubu çocukların % 62'sinin günde ortalama olarak, 2-3 saat televizyon izlediklerini göstermektedir (Ersoy, 2001). Televizyon şiddetinin etkileri kısa dönemli etkiler ve uzun dönemli etkiler şeklinde belirtilir (Potter, 1999). Medyadaki şiddet sahnelerine maruz kalmanın kısa dönemli etkileri; şartlı refleksin yitimine, duyarsızlaşmaya, ani gelişen korkulara neden olabilmesidir. Bu durum düşmanca ve tehlikelerle dolu bir dünya şemasının bireyde oluşmasını sağlar. Sosyal problemlerin şiddet davranışlarıyla çözülebileceğini, şiddetin kabul edilebilir normal bir davranış olduğu inancını öğretir (Çelenk, 2004). Uzun dönemli etkileri ise kişinin yaşamındaki şiddetin sıklığı ile bağlantılıdır. Toplumdaki şiddet artışının medya şiddeti ile ilişkili olduğu belirlenmiştir. Uzun süre çok fazla şiddet gösterimine maruz kalan kişilerde kendilerini kurban olarak görme olasılığının arttığı ve şiddeti daha kolay benimsedikleri tespit edilmiştir. Bu şiddeti öğrenme yöntemlerinden biridir (Çelenk, 2004). Morgan (2002), televizyondaki

şiddeti saldırganlık, duyarsızlaşma ve acımasız tehlikeli dünya sendromu olarak üç şekilde tanımlar. Amerikan psikoloji derneği Web_4, (2006) ise çocukta antisosyal ve şiddet davranışı gelişiminde medya şiddetinin önemli bir faktör olduğunu belirtmektedir. 1960 ve 1982 yılları arasında yürütülen çalışmaların bulgularına göre genç yaşta şiddet içerikli video programlarına maruz kalan çocuklar gelecek yaşamlarında şiddet ve saldırganlığa bu programlara maruz kalmayanlardan daha çok eğilim göstermektedirler sonucuna ulaşmışlardır (Trend, 2008). Sonuç olarak ortaöğretim öğrencileri üzerinde yürütülen araştırmada televizyonu çok izleyenlerin, az izleyenlerden farklı olarak dünyayı daha acımasız ve tehlikeli bulduklarını göstermiştir. Televizyon izleme süresi arttıkça hem bu algının hem de suçluluk korkusunun arttığı belirlenmiştir (Taylan, 2011). Bir başka araştırmada, öğrencilerin, şiddeti % 43 ile en fazla televizyonda gözlemlediklerini, en çok korku ve şiddet içeren programlar izlediklerini, % 24' ünün okul çevresinde ve maçlarda, % 6' sının internet kafelerde şiddet unsuru taşıyan görsellerle ilgilendiklerini tespit etmişlerdir (Üstün vd., 2007). Televizyondaki şiddetin özellikle gençler üzerindeki etkisi tüm dünyada ve Ülkemizde de tartışılan güncel bir konudur. Örneğin, 2003 yılında yayına başlayan mafya dizisi "Kutlar Vadisi" yayınlandığı dönemde okullarda meydana gelen şiddet olaylarında artış gözlenmiştir. Bu dizilere eleştiriler yapılırken bazı araştırmacılar da durumun geçici olduğunu öne sürmüşlerdir (Buluç, 2005; Yavuzer, 2011). Televizyonda belli bir suç türünün tüm detayları ile gösterilmesinin, bu suçun öğrenilmesi veya taklit edilmesine, bilinen saldırgan davranışların anımsanmasına, yeni saldırgan davranışların öğrenilmesine, bunlara hangi durumlarda ve ne zaman başvurulabileceği konusunda fikir sahibi olunmasına ve bu yolla saldırgan davranışların artmasına neden olabileceği belirtilmektedir (Dönmez, 2001). Özellikle çocuklara yönelik çizgi filmlerde, filmlerin % 44' ünde şiddete yönelik temaların bulunduğu, film boyunca şiddet sahnelerinde tekrarlamalar olduğu kaydedilmiştir (Buluç, 2005). Böylece bir çocuğun, 18 yaşına gelinceye kadar sadece televizyonda yaklaşık 200 bin şiddet sahnesi izlediği tespit edilmiştir (Web_4, 2006). Şiddetin önlenmesinde en önemli görev birinci derecede aileye, ikinci derecede okula, üçüncü derecede medyaya, son olarak da emniyet yetkililerine düşmektedir. Medyanın okul ve toplumdaki şiddetin önlenmesinde önemli rolünün olduğu belirtilmektedir (Buluç, 2005).

2.1.5.4. Ergenlik ve Şiddet İlişkisi

Ergenlik dönemi; buluş çağı ile başlayan, biyopsikosoyal açıdan çocukluğun bittiği ve sorumluluk alınabilen genç yetişkinliğinin başladığı dönem olan 12-14 yaş arası grubu tanımlar (Yörükoğlu, 1998; Siyez, 2010; Bakırcıoğlu, 2010). 15-25 yaş aralığı gençlik (delikanlılık) dönemini, 21-25 yaş aralığı ise uzamış gençlik dönemini ifade eder. 2. Ulusal Okul Sağlığı Sempozyumunda (17-18 Mayıs 2012- Adana, 57) "Ergenlik döneminde verilecek eğitimlerin, ergenin hızlı gelişme ve değişimine bağlı sorunlarla başa çıkabilmesini öğretmenin yanında, sağlıklı bir ruhsal yapının oluşturulmasını ve bireyin toplumsal bir varlık olarak sosyal yaşamda aktif yer almasını destekletici nitelikte olmalıdır" açıklaması yapılmıştır. Bu doğrultuda öğrencilere yönelik uygulamalı eğitim programları planlanmalı ve okul yönetimi ile işbirliği içinde hazırlanan programlar uygulanmalıdır. Okulda verilebilecek uygulamalı sosyal eğitim programlarının amacı öğrencilere, doğru toplumsal yaşam bilgilerinin aktarılmasını, beden ve ruh sağlığı konusunda öğrencilerin bilinçlendirilmesini ve olumlu davranışların kazandırılmasını sağlamaktır. Bir çok açıdan ele alındığında okul çağındaki nüfusun ülkenin en yoğun nüfusunu oluşturduğu görülmektedir. Bu çağda çocuklar sürekli büyümekte ve gelişmektedirler. Büyüme çağında alınan eğitici ve uygulamalı önlemler yaşam boyunca da etkili olmaktadır. Eroğlu (2009), yaptığı araştırmada lise öğrencilerinin fiziksel saldırganlık, öfke, düşmanlık ve dolaylı saldırganlık puan ortalamalarının üniversite öğrencilerinin puan ortalamalarından anlamlı düzeyde yüksek olduğunu tespit etmiştir. Bu bağlamda bireylerin yaşadıkları çok yönlü değişim ve gelişim özellikleri nedeniyle sıkıntılı bir dönem geçiren ergenlerin, bu dönemde sıklıkla çeşitli problem durumlarıyla karşı karşıya geldiklerini, bu gelişimsel zorluğun da saldırganlığa neden olabildiği ileri sürülmektedir (Eroğlu, 2009). Bu nedenle gençlerin güçlü yönlerini daha da güçlendirmek şiddetten korunmada bir çözüm yolu olarak düşünülebilir. Ergen şiddetinin, toplumda görülen diğer şiddet türleri ile yakından ilişkisi vardır. Aile yaşamında şiddeti problem çözmenin bir yolu olarak öğrenen bireyler şiddet uygulamaya diğerlerine oranla daha eğilimlidirler. Yaşamın erken dönemlerinde yaşanan bazı olumsuz şartların da en sık gençlik dönemindeki şiddet şeklinde ortaya çıktığı belirtilmektedir (Buluç, 2005). Bu dönemdeki olumsuz koşullardan bazıları, çocukluk döneminde çalışmaya başlama, yoksulluk sınırının altında yaşam, sokakta yaşam ve sokakta çalışma gibi durumlardır.

Beslenme bozukluğu, erken yaşta sigara ve alkole başlama, okula gitmeme, çalıştıkları ortamın sağlıksız olması gibi nedenler ise sağlık problemlerinin gelişmesinde önemli etkenlerdir (Buluç, 2005). Gelir dağılımındaki eşitsizlikler sosyal sermayenin azalmasına neden olurken gençlerdeki sosyal bütünleşmeyi de olumsuz etkiler. Bu durum özellikle genç kesimde şiddet davranışlarının görülmesine yol açar. Ergenlik döneminde ister fakir ister zengin olsun suç sayılan davranışlar görülebilmektedir. Ancak bu durum varlıklı aile çocukları için geçici deneyim olarak kalabilirken yoksul çocuklarda sürekli hale dönüşebilmektedir (Yörükoğlu, 1998). İstatistikler yoksul aile çocuklarında suç oranının yüksek bulunduğunu göstermektedir. Diğer nedenlere bakıldığında; babanın evden uzakta çalışması, boşanma, ölüm, ayrılık, gencin şiddet ve suça karışmasında etkili bulunmaktadır (Yörükoğlu, 1998).

Ülkemizde gençler arasında görülen şiddet olayları okulları çalışma alanı olarak değerlendirmeyi gerektirmiştir (Öğülmüş, 1996). Yılman tarafından ortaöğretim ve üniversite öğrencileri arasında yapılan araştırmada alkol ve uyuşturucu madde kullanım oranları kızlarda % 0.3, Erkeklerde % 1.6' dır (Sayıl ve Devrimci-Özguven, 2000). Okuldaki bazı ergenlerde; okulda ve sınıfta disiplin problemleri yaratma ve dolayısıyla disipline gönderilme, çetelere ve şiddet olaylarına katılma, okulda silah ve kesici aletler bulundurma gibi anti sosyal davranışların görüldüğü belirtilmiştir. Okulda sorunlu görülen öğrencilerin okul ortamında şiddeti terörize ettikleri özellikle çeteleşme yolu ile haraç aldıkları, uyuşturucu sattıkları, okul yönetici ve öğretmenlerine saldırma ve zorbalık girişiminde buldukları, onları tehdit ettikleri saptanmıştır (Kızmaz, 2006).

2.1.5.5. Ergenlikte Alkol- Madde Kullanımı ve Şiddet İlişkisi

AMATEM; yasal olan veya olmayan, uyarıcı yada uyuşturucu niteliği olan ve bağımlılık yapan maddelerin tümünü uyuşturucu madde olarak tanımlamıştır. Alkol ve madde kullanımı ile şiddet davranışları arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır. Yani Alkol ve madde kullanımının şiddet eylemlerine yol açtığı bilinmektedir. Alınan alkol ve madde miktarı arttıkça üst benlik denetimi azalmakta veya ortadan kalkmaktadır. Şiddet eylemleri özellikle bu aşamada daha sık görülmektedir (Riches, 1989). Amerika endüstrileşmiş ülkeler içinde ergenler arasında en çok madde kullanımının olduğu ülkedir. Araştırmalar uyuşturucu kullanımında en tehlikeli yaşların 12-17 yaş olduğunu belirtmektedir (Sabuncuoğlu, 1995). Alkol ve madde kullanımının önlenmesi çalışmalarında pek çok program diğerleri ile birlikte denenmektedir. Bu amaçla

hazırlanan yaşam becerilerini geliştirme programı başarılı bulunmuştur. Programdaki amaç, çocuk ve gençlerde çeşitli becerileri kazandırarak madde kullanımının önüne geçilmesidir (Terakye vd., 2000). Madde bağımlılığını önlemede lise öğrencilerinin bilinçlendirilmelerini hedefleyen başka eğitim programları da geliştirilmeye devam etmektedir. Okullarda, ergenin psikolojik gelişimini zenginleştirerek ergenlere alternatif etkinlikler, ilgi duyacakları olanaklar sağlanarak madde kullanımının azaltılması hedeflenmektedir. Bu konudaki eğitimlerin özellikle maddenin zararları, ergenlerin maddeyi nasıl rededecekleri, maddenin kötüye kullanımı konularında yoğunlaşması gerekli görülmektedir (Korkut, 2011).

2. 2. ŞİDDET VE OKUL

Okulda şiddeti tanımlamak için, okul şiddeti ile ilişkili tanımlardan biri olan okul ikliminin üzerinde durmak gerekir. Okul iklimi, okulun tüm çalışanları ile öğrencilerinin, kişisel olarak kendilerini güvende hissettikleri, karşılıklı saygının esas alındığı, bireyin kendisini değerli hissettiği anlamlı bir atmosferdir. Bu ortam daha iyi çalışmanın, mesleki anlamda gelişmenin ve pozitif sınıf ikliminin yaratılmasına katkıda bulunur. Okul yöneticilerinin önceliği; okulu güvenli, düzenli, kuralların istikrarlı ve adil bir şekilde uygulanmasını sağlayan bir ortam haline getirebilmektir (Kaplan, 1995). Okul iklimi teorisine göre okulun sağlıklı ve açık bir iklime sahip olması ile okulun güvenliği arasında güçlü bir ilişki vardır (Çınkır, 2006). Dolayısıyla okul iklimi, okulda uygun eğitim öğretim ortamını da hazırlamaktadır (Güven, 2002). Dönmez'e (2001) göre böylece, okuldaki öğrenciler, öğretmenler ve diğer çalışanlar kendilerini fiziksel, psikolojik ve duygusal bakımdan özgür hissederken verimlerinin de artmasına neden olur. Eğitim sürecinde öğrencilerin yaşamlarına anlam katan kendileri için amaç oluşturan ve kendilerini güvende hissettikleri okullara ihtiyaçları vardır. Okulda şiddet, okulun eğitim misyonunu ihlal eden, güven ortamını tehdit eden, okuldaki kişilerin can ve mal güvenliğini hedef alan her tür yıkıcı, bozucu, saldırganca eylemler olarak tanımlanır. Genel olarak okulda şiddet, öğrenci, öğretmenler, okul yöneticileri ve okul personeli arasında yaşanan tehdit ve fiziksel saldırıyı tanımlar (Kızmaz, 2006). Okulda şiddetin olması öğrencinin bu ortamda suçlu ve/veya kurban pozisyonuna geçmesine yol açar ki böylece okul birey için risk faktörü oluşturan ve onun modelleme yolu ile şiddeti öğrendiği bir yer konumuna gelir (Alikışifoğlu vd., 2004). Okullarda görülen ve

uygulanan şiddet türleri, öğrenciden öğrenciye, öğrenciden öğretmene, öğrenciden okula, öğretmenden öğrencilere, yöneticilerden öğrencilere, yöneticilerden öğretmenlere, öğretmen ve yöneticilerden ailelere, aileden öğretmenlere yada yöneticilere yönelik görülebilmektedir (Henry, 2000). Öğrencinin gözünde öğretmenin iyi model olma rolünü olumsuz olarak etkileyen öğrencinin şaşkınlıkla karşıladığı bir çok olay görülmektedir. Savaş ve şiddetin getirilerini anlatan öğretmen kendisi sınıf içinde şiddet uyguluyorsa, sigara ve alkolün zararını anlatıp ders arası okul bahçesinde sigara içiyorsa, kitap okumanın önemini anlatıp kitap okuduğuna öğrenciler tanıklık etmiyorsa, bu çelişkilerle öğrencinin en yakınındaki kişi olan eğitimciyi olumlu yönde model almasının mümkün olamayacağı, yapay davranışlarla eğitimciliğin bağdaşmayacağı açıktır (Alpanık, 2011). Okullardaki şiddet davranışında çok yönlü nedenler içine bu anlamdaki güvensizlik de girmektedir. Okuldaki şiddetin nedenleri, toplumdaki şiddetin nedenleriyle büyük ölçüde örtüşür. Buluç (2005), okullarda meydana gelen şiddet olaylarının gençliğe özgü antisosyal davranışlar şeklinde belirlediğini, suç unsuru taşıyabildiğini belirtir. Halk arasında dayılanma olarak bilinen zorbalık, kabadayılık şeklinde başkasına göz dağı vermeyi sağlayan, zayıfı ezmeyi, güçsüzü hedefinde tutmayı içeren şiddet girişimleri aynı zamanda birer suçtur. Hatta bu tip şiddet olaylarındaki genç ölümleri, şehirlerin en önemli olayları içerisinde yer alır. Burada fakirlik ve silaha kolay ulaşımın etkili olduğu düşünülse de sorunun çok yönlü olduğu açıktır. Ancak geniş kitleler içerisindeki şiddet davranışlarının kimler tarafından yapıldığı hala karmaşık bir konudur (Alpanık, 2011). Bu tip olgularda pek çok sorumlu bulunabilir. Böylece sorumlu sayısı arttıkça sorumluluk bölünür, dağılır ve azalır. Böyle durumlarda şiddet olayı, iki düşmanın çarpışması değildir. Artık benzer olaylar, anonim bir düzeneğin, sorumluluğunu kimsenin yüklenmediği bir etkinlik haline dönüşmüştür (Polat, 2001). Okullardaki şiddet olgusunu da bu bakış açısıyla değerlendirirsek sorun ve sorumlu sayısının fazlalığı problemi büyütmede ve bir o kadar da çözümsüzleştirmektedir. Yapılan araştırmalar okullarda saldırganlık ve şiddet olaylarının dikkat çekici oranda olduğunu ortaya koymaktadır. (Öğülmüş, 1996; Pişkin, 2003; Karaman-Kepenekçi ve Çınkır, 2003; Durmuş ve Gürkan, 2005). Ülkemizde çocuk ve ergenlerde görülen şiddet davranışları 15-16 yaşları arasında en yüksek seviyeye ulaştığından bu yaş grubuna önleyici eğitimler programlanmalıdır (Kılıç, 2007). Okullarda şiddet, fiziksel olduğu gibi, sözel ve davranışsal olarak da görülür.

Dışlama, küçük düşürme, hakkında dedi kodu yayma, öğrencinin veya eğitim çalışanlarının eşyalarına zarar verme, cinsel saldırıda bulunma, kavga etme, zorbalık, taciz, cinayet gibi davranışlar okul ortamında sergilendiği gibi öğrencilerin şiddete okul ortamında yönelmesini kolaylaştıran şiddete başvurma nedenleri arasında, kız arkadaş sorunu, katı öğretmen tutumu, medyanın etkisi, yoksulluk, boş zaman değerlendirme olanaklarının kısıtlılığı, polise bilgi verme, nedensiz şiddet olayları ve disiplin cezalarına yönelik olaylar gösterilmiştir (Milliyet, 1995). Meslek liselerinde yapılan araştırmada öğrenciler arası gruplaşmaların, grup içerisinde kendine liderlik oluşturma çabalarının ve gruptakilere dediğini yaptırmanın, televizyon dizilerinden etkilenmenin, okullardaki disiplinsiz ortamların (okul çıkışları, tuvaletler, koridorlar) şiddetin görülmesinde etkili olduğu belirlenmiştir (Ölmez, 2008). Çocuklar arasındaki şiddet davranışlarının, şiddeti hazırlayıcı etmenleri arasında, önceden şiddete maruz kalma, gerçekleşmeyen umutlar, düş kırıklığı, öç alma duyguları, paylaşılmayan öfke, antisosyal kişilik ve madde bağımlılığı gelmektedir (Çubukçu ve Dönmez, 2012). Öğrencilerle yapılan çalışmalarda, şiddet düzeyleri ile şiddet göstermeyi kolaylaştıran etkenler arasında anlamlı ilişkiler bulunduğu saptanmıştır (Alikışıfoğlu vd., 2004). Okul sınırları içinde silah ve kesici alet taşıma oranının % 8 (Aras, vd., 2007; Siyez, 2010), sadece kesici alet taşıma oranının ise % 14,5 (Web_6, 2010) olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin % 7' sinin okula kesici alet getirip, % 6' sının taşıdığı kesici alet ile arkadaşını yaraladığını, öğrencilerin % 1' inin sürekli, % 12' sinin aralıklı olarak okula alkol alarak geldiğini de belirtmektedir. Yaşamında her şeyi kötü olarak algılayan ve etrafını tehdit olarak gören bireylerin, silah kullanma ve insan vurma eylemlerini, değersizlik duygularından kurtulmanın bir çözümü olarak düşündükleri belirlenmiştir (Kızmaz, 2006).

Trabzon Rehberlik Araştırma Merkezi, okullarda yaptığı şiddet araştırmasında şiddet eğilimi gösteren öğrencilerin % 74,4' ünün erkek olduğunu, bu öğrencilerin çoğunun okulda başarısız olduklarını, annelerinin % 56,8' inin, babalarının % 44,6' sının ilkokul mezunu olduğunu tespit etmiştir. Bu öğrencilerin % 48,8' inin düşük gelirli ailelerden geldiklerini, % 91,1' inin bazı televizyon kahramanlarını beğendiklerini, % 76' sının günlük 1-3 saat televizyon karşısında zaman geçirdiklerini, % 57,9 unun düzenli olarak internet kafeye gittiklerini, % 57,3' ünün Arabesk müzikten hoşlandıklarını belirlemişlerdir. Ayrıca % 43,1' inin okulda şiddete uğradıklarını, bu

öğrencilerin sadece % 23,6' sının evde şiddete uğradığını, % 88,5' inin sürekli eleştirildiğini, % 73,5' inin problemlerini kavga ile çözdüklerini belirtmektedirler. Öğrencilerin % 51,23' ü çalışmanın yapıldığı dönemde özellikle "Kutlar Vadisi" dizisini merak ve ilgi ile izlediklerini bildirmişlerdir (Trabzon RAM, 2009). Ayrıca, araştırmalar öğrencilerin disiplin kuruluna sevk edilmeleri ile saldırganlık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılaşma olmasa dahi ceza alan öğrencilerin saldırganlık özellikleri arasında anlamlı farklılaşma olduğunu göstermiştir (Dilekmen vd., 2011). Bu bulgular doğrultusunda şiddetin, öğrencinin disiplin cezası almasında önemli bir etken olduğu söylenebilir. Günümüzde, okullarda şiddetin artmasına sebep olabilen 3 nedenden bahsedilmektedir. Bunlar, değişen aile yapısı ve toplu yaşam, toplum tarafından şiddetin normal ve kabul edilebilir görülmesi, silah ve uyuşturucuya kolay ulaşımıdır (Dilekmen vd., 2011).

Şiddete uğrayan çocuk, uğradığı şiddete kendince mantıklı gerekçeler bulmaktadır. Anne ve babanın o an için sinirli olması, çocuğun şımarık davranması ve büyüklerin çocukların iyiliği için bunu yapmış olabilecekleri gibi bahaneleri şiddetin nedeni olarak gören birey, büyüdüğünde anne baba yada öğretmen olduğunda, sinirlenince, yorulunca, canı sıkılınca, çocuklar şımarınca onların iyiliği için ne yazık ki onları dövmeyi normal kabul edebilecektir (Gözütok vd., 2001). Çocuklar şiddet içeren davranışları arkadaşlarından duyarak, ailede maruz kaldıkları fiziksel ceza yöntemlerinden izleyerek, televizyondan veya silah ve şiddet içeren sinema filmlerden kolaylıkla öğrenmektedirler. Bununla birlikte okulların sahip olduğu olumsuz şartlar şiddetin oluşmasında aynı öğrenme ortamını sağlayabilmektedir. Okulların ve sınıfların aşırı derecede büyük ve kalabalık olması, eğitim programlarının yetersizlikleri, öğrenci başarısının düşüklüğü, öğrencilerin okula ve derslere karşı ilgisizliği, okulun sosyal, kültürel ve fiziksel imkanlarının yetersizliği, iletişim eksikliği, çevreden izolasyon, okulda çete ve çete liderlerinin bulunması gibi olumsuz şartlar okullarda düzensizlik ve kargaşanın artmasına ve şiddet içeren olayların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir (Fager ve Boss, 1998). Sosyal yaşamdaki değişimlerin önemli nedenlerinden görülen kentleşme olgusuyla birlikte büyük şehirlere doğru göçler başlamış, şehirlerin nüfusu hızla artmış ve dolayısıyla işsizlik, barınma ve eğitim gibi sorunlar ortaya çıkmıştır. Kente göç edenlerin % 35' i cinayet, % 17' si hırsızlık, % 18' i gasp ve benzeri suçlardan hüküm giymişlerdir (Köknel, 1998). Doğal olarak da eğitim sistemi ve

okullar bu durumdan daha çok etkilenmiş, okul ortamı sorunlar yumağı olarak karşımıza çıkmıştır. Zor şartlar altında çalışan öğretmenlerin yeterli destekten mahrum kalması, zeki, yaratıcı ve ince düşünceli çocuklara toplumda ve özellikle de okulda gereken önemin gösterilmeyişi, akran ve arkadaş ilişkilerinin geliştirilememesi, okulda ve ailede çocuğun fiziksel şiddete maruz kalması, okul ve sınıf kurallarının yetersizliği, çeteler ve medya gibi pek çok sorun okuldaki şiddet ortamının oluşumuna katkı sağlamıştır (Köknel, 1998). Sonuçta bu faktörler öğrenciler arasında suç ve şiddet olayları kapsamında yer alan zorbalık, kabadayılık, saldırganlık, çeteleşme, uyuşturucu madde kullanma gibi istenmeyen davranışların artmasına neden olmuştur. Yönetici ve öğretmenler, öğrenciler arasında günlük karşılaşılan şiddet türlerinin en çok itme, küfür, gasp, sözel tehdit, imalı konuşma olduğunu belirtmişlerdir (Scott ve Nelson, 2001). Araştırmalar okul içi ilişkilerin olumsuz yansımalarının da (okul yöneticilerinin, öğretmenlerin ve yönetici ile öğretmenlerin anlaşmazlıklarının) öğrencilerle iyi ilişkiler kurulmasına engel oluşturabildiğini göstermiştir. Tezcan (1996), bu olumsuz iklimin yansımalarının otoriter davranma, öğrencilere ceza verme, sınıftan çıkarma, azarlama, kırık notla tehdit etme gibi uygulamalar şeklinde görülebildiğini, suçlu öğrencinin ise bu durumda verilen cezayı kabullendiğini belirtmektedir. Öğrencilere uygulanan çalışmalarda, öğrencilere karşı en az uygulanan şiddet türünün kurumsal şiddet olduğu saptanmıştır (Çubukçu ve Dönmez 2012). Solak'ın (2013), Giresun il Merkezinde yaptığı şiddet araştırmasında, öğrencilerin öğretmenler tarafından uygulanan fiziksel şiddete uğrama oranı % 32 olarak tespit edilmiştir. Ancak bu oranın erkeklerde % 45, kızlarda ise % 19 olarak belirlenmesi, erkeklerin şiddet davranışını uygulama veya mağdur olması ile ilişkilendirilebilir. Aynı çalışmada okul yöneticilerinin şiddetine uğrayan öğrenci oranı % 14 olarak belirlenmiştir. Bu sonuç öğrencilerle yapılan çalışmalar ile okul yöneticilerine yönelik çalışmalar arasında çok farklı sonuçların bulunabileceğini göstermektedir (Solak, 2013).

Okulun fiziksel özelliklerinden ses ve gürültü düzeyi, öğrencilerin kalabalık oluşu, personel ve öğrenciler arası iletişim yetersizliği, katı kurallar, sıkı disiplin, sosyal etkinlik seçeneklerinin sınırlı oluşu, adaletsiz uygulamalar hem fiziksel hem de ruhsal sağlığı tehdit etmekte kızgınlık, öfke, tedirginlik duygularını tetikleyebilmektedir (Yavuzer, 2011; Girmen vd., 2006; Uysal, 2003). Hatta şiddetin ortaya çıkmasında belli bir döneme, bir sosyal ortama ve özel koşullara göre değişiklik olmaktadır. Bireyin

günün farklı saatlerindeki yorgunluk durumu ve gürültünün özellikle günün sonuna doğru olması şiddetin tetiklenmesinde etkili görülmektedir. Çeşitli kokular, şiddete sık tanıklık etme, sürekli engellenme ile karşılaşma kişilik bozukluklarına ve ruhsal hastalıklara eğilimi arttırmaktadır. Okulda akademik başarının düşmesi sağlığı tehdit eden davranışların görülmesine neden olurken, fiziksel, ruhsal ve duygusal sorunların da ortaya çıkmasını kolaylaştırmaktadır (Debarbieux, 2009). Okul yıllarındaki bu döngü kişisel gelişim ve sağlığın da ilerideki belirleyicisi olarak rol oynar (Murray vd., 2007). Şiddetin daha iyi anlaşılıp ortadan kaldırılması için hem toplumsal hem de biyolojik etkenlerin birlikte ve uygun ölçülerde dikkate alınması gerekir (Savrun, 2000). Garbarina (1995), okuldaki ve toplumdaki şiddeti birlikte ele alma ve önleyici çabalara okul dışı faktörleri de dahil etmeyi önermektedir. Tıpkı, havanın, suyun ve çevrenin kirlenmesi gibi sosyal çevre de kirlenmekte, şiddet, yoksulluk, depresyon, travma, umutsuzluk, mutsuzluk ve yabancılaşma gibi sorunlar çocukları ve ergenleri derinden etkilemektedir. Ergen, hayatta kalmak ve baskıdan kurtulmak için iki eylemden (kaçmayı yada kalıp savaşmak) birini tercih etmek durumundadır (Garbarina, 1995).

2. 3. ŞİDDETİN SONUÇLARI

Şiddet okullarda; öğrenciden öğrenciye, çalışanların kendi aralarında ve çalışanlardan öğrencilere yada öğrencilerden çalışanlara uygulanmaya devam etmektedir. Şiddeti uygulamanın bir türü olan dayak, fiziki bir saldırıyı içerdiğinden belirlenmesi ve tanımlanması kolaydır. Dayak, öldürme ve sakat bırakma amaçlı olmadığı halde tekme, tokat ve sopayla vurma şeklinde ve genellikle ezici fiziki cezalandırmaları gözle görünür duruma getirir (Gümüş, 2006). Okullarda uygulanan fiziksel cezalandırmanın rakamsal azalışına karşın sözel ve psikolojik şiddet düzeyi oldukça yüksek seyretmektedir (Kartal ve Bilgin, 2009). Okul yöneticileri, çalışanlar, anne ve babalar çocukların kendilerinden uzak durmalarından yakınıyorlarsa çocukları azarlama, küçük düşürme davranışlarının sıklığını da önemsemelidirler. Okullardaki güvensizlik duygusu ve zarar görme düşüncesi tüm çalışanların performansını ciddi oranda düşürürken, öğrencinin başarısını önlemekte, uzun vadede toplumda ruhen sağlıklı bireylerin yetişmesini engellemektedir (Yılmaz, 2010). Bireyin mağduriyeti arttıkça olumsuz okul imajı daha da kronikleşerek (kalıcı) dünyayı bozulmuş ve herkesi kendisine düşman görecektir. Okuldaki şiddet, okul ortamı ve imajının olumlu

algılanmasında, yetişkinlere güvenmede ve güvenlik duygusunda da bir azalmaya neden olmaktadır. Şiddete birden fazla uğrayan mağdurlarda benlik imajı ve bunalımları ile ilgili olarak önemli sonuçlar saptanmıştır. Aynı mağdur kişiler okul ortamında daha sonra önemli sorunların içinde fail olarak yer almışlardır. Yapılan araştırmalar, okulda çok az mağdur olan öğrencilerin % 7' si, çok fazla mağdur olan öğrencilerin ise % 21' i öğretmenlerinden yeterli ilgiyi ve desteği görmediklerini belirtmişlerdir. Bu durum hayat boyu sürecek değersizlik duygusunun gelişmesine neden olarak görülmektedir (Debarbıeux, 2009).

Okuldaki şiddetin öğrenciler üzerinde oluşturduğu olumsuz ve kalıcı etkileri olarak; öğrencinin okul başarısını düşürmesi, sığınma arayışına iterek zararlı alışkanlıklara yaklaştırması, konsantrasyon ve zihinsel faaliyetlere odaklanmada sorunlara neden olması, yalan söyleme, evden ve okuldan kaçma, devamsızlık yapma, okulu bırakma, suç işleme, özsaygı yitimine neden olma, çaresizliği öğrenme, içe kapanma, korku, tırnak yeme, başkalarına ve kendine şiddet uygulama, cinsel sapkın davranışlarda bulunma gibi davranışlara neden olabildiği belirlenmiştir (Gözütok, 2001). Okuldaki şiddet daha özetle gencin kendisine ve okula yabancılaşmasına, akademik ilgisini kaybetmesine, her alanda başarısızlığına dönüşmektedir (Demirbaş, 2007). Yukarıda yapılan açıklamalardan da anlaşılacağı gibi okuldaki şiddet, öğrencilerin hem akademik hem de bireysel yaşamları açısından bir çok olumsuz sonucu doğurmaktadır.

2.4. ŞİDDETİN ÖNLENMESİNDE OKULLARIN VİZYONU

Çocuk için okul, daha önce tanımadığı çok sayıda insanın karşılaşma zorunluluğuyla, uyulması gereken kurallarıyla ve başarılması gereken öğrenim görevleriyle dolu yepyeni bir sosyal çevredir (Yavuzer, 2000). Öğrencilik yaşamı, gelişmiş toplumlarda yaşamın en uzun sürecidir. Ancak bu süreç sekteye uğramadan devam ettirilebilirse tercih yaşam boyu da olabilir. Aile kurumundan sonra tüm davranışların edinildiği, geliştirildiği, bazılarının terk edilip, bazılarının tercih edildiği, her türlü gelişimi kapsar. Okul, davranışların hayat boyu devamını sağlayacak bir zemindir birey için. Okuldaki öğrenme süreci olumlu davranışları kazandırırken hiç şüphesiz ki şiddet eğilimini azaltmayı hedefler. Okul, çocuğun kalıtım olanakları içinde

bir bütün olarak gelişmesinin, sağlıklı, başarılı ve mutlu olmasının ortamını hazırlar, önlemler alır ve onu olumlu yönde etkiler. Eğitim aracılığıyla insanı, kendisi için yararlı ve yeterli kılmaya çalışırken, bir yandan da onu, içinde yaşadığı topluma ve tüm insanlığa yararlı, toplumsal bilinci gelişmiş bir insan olması için eğitmeyi amaçlar (Yavuzer, 2000). Ergenlere çok yönlü sosyal destek sağlar, onları toplumdan alır, yetiştirerek geleceğe hazırlar ve tekrar topluma sunar. Bilinçlenen ve haklarının farkında olan birey kendine güvenli davranmayı öğrenir. Kendi gereksinimlerini fark edip karşılamaya yönelişinde güvenli davranış ile şiddet davranışı arasında bocalama geçirir. Şiddet davranışı ile ihtiyaçlar karşılanabilir ancak ilişki içinde bulunan kişi ile husumet ve gerginlik başlamış olur. Oysa kendine güvenli tanımlanan davranış, ilişki kurulan kişi ile yada kişilerle, duygusal bir bağ yaratır ve verimli bir ortam oluşturulmuş olur. Sağlıksız aile ortamındaki ilişkilerde bireyler şiddet tutumunu ve içine kapanıp bir köşeye çekilmeyi alışkanlık haline getirmişlerdir (Cüceloğlu, 1993). Şiddet davranışlarının önde gelen nedenleri arasındaki, özellikle öfkeyi kontrol edememek, çatışmayı çözememek, empati kuramamak giderilmesi gereken önemli eksikliklerdir. Bu nedenle öfkenin yönetimi, dürtülerin denetimi, problem ve çatışma çözme becerilerinin geliştirilmesi gibi programların uygulanmasının önemi üzerinde yoğunlaşılmalıdır. Uysal (2003), "Şiddet Eylem Planı Uygulaması" programının beş haftalık uygulama sürecinde, program öncesi, oranı % 19 olarak belirlenen problem çözme yollarına ilişkin ne yapacaklarını bilmediklerini ifade eden öğrencilerin, eğitim sonrası % 42,9'unun kendini geliştirme çabasıyla ile problemi aşabileceklerini belirttiklerini tespit etmiştir. Şiddet olaylarının azalmasında bu tür programların yaygınlaştırılması sağlanmalıdır. Buluç (2005), araştırmasında öğrencilerin görüşlerine göre, şiddet içeren davranışların eğitimle engellenebileceğine inandıkları (% 64) sonucuna ulaşmıştır. Okulların, anlatılanların tümünü kapsayan basitleştirme, denge kurma ve temizleme olmak üzere üç temel işlevi vardır. Okulun **basitleştirme işlevi**; karmaşık bilgileri basitleştirmek, **denge kurma işlevi**; bireyi topluluktan toplum yaşamına ulaştırmak; **temizleme işlevi**, mevcut çevrede var olan işe yaramaz ve zararlı özellikleri olanaklar ölçüsünde ortadan kaldırarak temiz bir çevre hazırlamaktır (Tezcan, 1994). Saldırganlık ve şiddet eğilimleri, insanla ilgili diğer birçok özellikte olduğu gibi, hemen her şeyden etkilenmektedir. Bu bağlamda, doğanın değişen fiziksel ve kimyasal şartlarının insanı bedensel ve ruhsal açıdan etkilediği bilinir (Balcı, 2006). Şiddet,

sokakta, okulda, işyerinde, evde, televizyondaki izlencelerde, çocuk bilgisayar oyunlarında dahası hayatın her yerinde karşımıza çıkmaktadır. Okul ikliminin ve kültürünün etkisi, öğrenci ve okul çalışanlarının özellikleri, okulun fiziksel ve sosyal özellikleri, okullarda saldırganlık ve şiddet içeren davranışların ortaya çıkmasında etkili olmaktadır (Yavuzer, 2011).

2.5. OKULLARDA GÖRÜLEN ŞİDDET İLE İLGİLİ YAPILAN BAZI ARAŞTIRMALAR

Ülkemizde, Milli Eğitim Bakanlığı verilerine göre Nisan 2006-Mayıs 2007 tarihleri arasında okullarda 5988 olay meydana gelmiş bu olaylarda fiziksel şiddet ilk sırada yer almıştır (Öğülmüş, 2007). Odacı (2007), öğrencilerin suça bulaşmalarında özellikle parçalanmış aile, düşük sosyo ekonomik düzey, ailedeki çocuk sayısının fazla olması gibi nedenlerin önemli rol oynadığını belirlemiştir. İstatistikler, Emniyet Müdürlüğü, Çocuk Şubesine intikal eden şiddet ve suç olaylarının çok önemli bir kısmının devlet okullarında ve okul çevresinde gerçekleştiğini, özellikle ortaokul yaş dönemi olan 12-18 yaş grubundaki ergenlerde suç ve saldırganlık görüldüğünü, bu oranının % 15,4' ünün 12 yaş grubunda olduğunu ve bu seviyenin yaş ilerledikçe arttığını göstermektedir (Odacı, 2007). İstanbul'da 10. sınıfa devam eden 3483 lise öğrencisi ile yapılan başka bir çalışmada erkek öğrencilerin % 68,8' i, kızların % 29,7 'si en az bir kez fiziksel kavgaya karıştıklarını belirtmektedir. Hayatı boyunca bir kez başkalarını yaralayanların oranı % 26,3 olarak belirlenirken en az bir kez bıçak, çakı ve benzeri alet taşıyanların oranı % 22,6, ateşli silah taşıyanların oranı ise % 9,8 olarak belirlenmiştir (Tarı, 2006; Siyez, 2010).

Eğitimciler Birliği Sendikası İstanbul Şubesinin, 2554 okul yöneticisine uyguladığı "Eğitim ve Şiddet" araştırma raporuna göre; okul yöneticilerinin, % 37,71' i öğrencilerin göstermiş olduğu şiddetin asıl nedenleri olarak toplumsal değerlerin dejenerasyonunu, % 31,71' i aile bağlarının güçlü olmamasını, % 18,68' i ise okullarda etkili bir disiplin anlayışının olmamasını neden olarak görmektedir (Tarı, 2007). Ankara ilinde 3 farklı lisede yapılan çalışmada öğrencilerin % 16,1' inin şiddete maruz kaldığını, % 8,8' inin şiddet uyguladığını, % 20,6' sının hem şiddet uyguladığını hem de şiddete maruz kaldığını, her hangi bir şiddet olayına maruz kalma oranının ise % 45,5

olduğunu saptamışlardır (Durmuş ve Gürkan, 2005). Web_6, (2007), ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin % 22'sinin fiziksel, % 53'ünün sözel, % 26,3'ünün duygusal ve % 15,8'inin cinsel şiddet ile karşılaştığını bildirmektedir. Ülkemizde 2006 yılında, sadece 5 ayda, okullarda çıkan olaylarda, 14 öğrencinin öldürüldüğü, 104 öğrenci ile 3 öğretmenin yaralandığı bilgisi kitle iletişim araçlarında yer alan diğer şiddet haberidir (Web_7, 2006).

2.6. OKUL YÖNETİCİSİNİN ŞİDDETİ ÖNLEMEDEKİ ÖNEMİ

Ulusal Halk Sağlığı günleri, 2. Ulusal okul sağlığı "Güvenli Okul ve Sağlıklı Öğrenciler" sempozyumunda (17-18 Mayıs, 2012), iyi yöneticinin hareketi başlatan, yol gösteren, çalışanlarını motive eden, karar veren, iletişim sürecini destekleyen ve yönettiği sistemin geçmişinden dersler çıkararak gününü ve geleceğini belirleyen, sistemi geliştirip etkin kılacak şekilde kontrol edebilen kişi olduğu belirtilmektedir. İyi yönetici; olgun, güvenilir, samimi, empati yapabilen, ileri görüşlü, çatışmaları uygun yollarla çözüp, faydaya dönüştürerek, riskleri ve krizleri en uygun şekilde yönetmesini bilen kişidir. Bir yönetici, ancak iletişim gerçeğinin önemini anlayabilirse, bunu birlikte çalıştığı kişilere de öğretebilir. Ortak amaçlar belirleyerek, ekip arkadaşlarını bu amaçlara yönlendirirken olumlu eleştirilere duyarlı olmalı ve astların da iş tatminini sağlama sorumluluğunu üstlenebilmelidir.

Milli Eğitim Bakanlığı' nın okullarda belirlediği okul yöneticisi kavramı ise; okullarda görev yapan okul müdürü, müdür baş yardımcısı ve müdür yardımcılarını ifade eder. Cerit' in (2008), öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin müdür kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin görüşlerini araştırdığı çalışmada okul müdürlerinin, öğretmen ve yöneticiler tarafından; araştırmacı, kontrol eden kişi, danışman, eğitim uzmanı, yönetmen, koç, orkestra şefi ve lider olarak algılandığı belirlenmiştir.

Şiddetle mücadele çalışmalarında okullara ve okul yöneticilerine önemli sorumluluklar düşmektedir. Bu amaçla etkili bir okul yönetimi önemli görülmektedir. Okul yönetimi, eğitim yönetiminin bir alt uygulamalı alanı olarak okulun tüm yönetimini kapsamaktadır (Şişman ve Turan, 2004). Etkili okul yönetiminin uygulandığı okullarda yapılan çalışmalar, karmaşık sosyal bir sistem olan okulun, içinde

yer alan herkesin yaşantı ve davranışları üzerinde yönetimin önemli bir etkisinin olduğunu kabul etmektedir. Özellikle bu donanımla yetiştirilmiş yönetici, öğretmen ve diğer görevlilerin sürekli kontrolünde olan bir okulda, yaşam öğrenciler için dış çevreye göre daha kolay olacaktır. Etkili ve güvenli okulların yöneticilerinin öğrenci problemlerine ilgi gösterdikleri, okul- aile işbirliğinin önemine inandıkları, öğrencilerin okul etkinliklerine yüksek düzeyde katıldıkları ve genellikle bu okulların fiziki çevresinin de güvenli tespit edildiği belirtilmiştir. Etkili okul yöneticileri, öğretmen ve öğrenciler arasında güvenilirliğe, saygıya, karşılıklı desteğe ve anlayışa dayalı ilişkiler geliştirir. Bunlar aynı zamanda öğrencilere yetişkinlerin doğru model olmasında etkili görüntülerdir (Cerit, 2008). Bir başka önemli tanımda okul iklimidir. Okul iklimi ile anlatılan; öğrenciler, öğretmenler, okul yöneticileri ve çalışanlar arasındaki etkileşim şeklini ifade eden, aslında yazılı olarak görünmeyen inanç, değer ve tutumlardır (Kızmaz, 2006). Okul yöneticileri; başta aileler olmak üzere tüm kişi ve kuruluşları şiddetin önlenmesi sürecinde çözümün bir parçası haline getirecek koordinasyon ve eş güdümü sağlarken tüm okul çalışanları ve veliler yöneticiden asıl doğru model olmasını beklemektedirler (Uçar, 2010). Sorun çıkıncaya kadar sorunların farkında olma ve tedbir alma zaafiyetinin bulunduğu okullarda zaten kendisini değerli hissetmeyen, paylaşımın önemini ve kullanım yerini yeteri kadar bilmeyen öğrenci öfkeyi açığa çıkaracak uygun bir uyarıcıyı bekleyecektir (Yapıcı, 2006). Bir çok sebepten dolayı okul yöneticisinin okulu odasından yönetmesi doğru kabul edilemez. Okul yöneticisi, öğrencilerle sürekli temas halinde olmalı, öğrencilerin olumlu ve olumsuz gelişimlerini yakından takip edebilmelidir. Öğrenciler, özellikle okul yönetiminin tutumunun, öğrencilerin birbirlerine ya da okula karşı gösterdikleri şiddet eğilimini doğrudan etkilediğini ifade etmektedirler (Yapıcı, 2006). Meslek lisesi öğrencilerine şiddeti doğrudan etkileyen yönetim davranışlarının sorgulandığı sorulara verdikleri yanıtlar şu şekilde gruplandırılmıştır.

2.6.1. Olumlu Yönetim Davranışları

Disiplin cezalarını işletme, caydırıcı cezalar verme, öğrenci problemlerini önemseme, adil davranma, güvenlik tedbirlerini alma, okuldaki kaçmalarını engelleme, sigara uyuşturucu gibi maddeler için bilgilendirme toplantısı yapma, sosyal faaliyetlere gerekli önemi verme, fiziki mekânların iyileştirilmesine önem verme, değişen

teknolojiyi takip etme, öğrenci fikirlerine değer verme, haftalık ders programlarının pedagojik formasyona göre hazırlamasını sağlama, öğrencilerin başarılı akran gruplarıyla iletişimlerini sağlama, başarılı gruplardaki etkinliklere dahil edilmelerini sağlama, okul tabanlı projelerde yer almalarını sağlama, sosyalleşmelerinin geliştirilmesini sağlama, kesinlikle şiddet uygulamama gibi okul yönetiminden beklenen olumlu davranışlar olarak sıralanmıştır (Milliyet, 1996).

2.6.2. Olumsuz Yönetim Davranışları

Okul içi, okul çevresi ve öğrencilerin ikamet etikleri yada yaşadıkları yerlerde yeterli güvenlik tedbirlerinin alınmasını sağlayamama, kayıtsız kalma, görmezden gelme ve ilgilenmeme, adil davranmama, disiplin cezalarını öğrenciyi disiplinize etme amacı dışında kullanma, disiplin cezalarını uygulamama, öğrenciyi teşir etme, aşışılama, spor salonu ve laboratuvarları ders dışında öğrencilere kullandırmama, sosyal etkinlikleri ve müsabakaları akademik başarıya engel olarak görme ve değersizleştirme, önem vermeme, şiddet uygulayan öğretmenleri görmezden gelme, konulan kuralları uygulamama, siyasi ve ideolojik davranma, suçlu ya da suçsuz ayrımı yapılmadan her iki tarafın da cezalandırılmasını sağlama, öğrenci ve aileye karşı olumsuz tutum sergileme, öğrenci davranışlarını yönetememe, öğrenci gelişimi için yetersiz destek ve yetersiz iletişim, saldırgan liderlik tarzı, çatışma çözme konusundaki yetersizlikler, okul çalışanları ve yöneticilerinden kaynaklı şiddet nedenleri olabilir (Yavuzer, 2011; Milliyet, 1996).

2.7. OKULLARDA ŞİDDETİ ÖNLEYİCİ ÇALIŞMALAR

Çocukların yakın çevresini oluşturan aile, okul, akran çevresi ve toplum şiddet olayları ile diğer rahatsız edici davranışların ortaya çıkmasında etkilidir ve bu etkililik sorunların çözümünde de önemli görülmektedir. Bireyin davranışlarında kendi yaşantısı yoluyla kasıtlı olarak istendik değışme meydana getirilmesi ancak eğitimle mümkün olmaktadır. Okullar aynı zamanda eğitim yoluyla şiddetin önlenebileceğinin öğretilbildiği kurumlardır (Cogito, 1996). Okulların şiddetin görülmemesi gereken yerler olduğu düşüncesinin, veliler açısından dahi değıştiği günümüzde şiddetin bir çok nedenle ortaya çıktığı görülmektedir. Burada önemli olan şiddeti doğuran nedenler

üzerinde çözümler üretilebilmektedir (Tezcan 1996). Uzmanlar şiddetin özellikle iki boyutu üzerinde yoğunlaşmaktadırlar. Bunlardan birincisi, şiddetin sonradan öğrenilen bir davranış olması nedeniyle eğitimle şiddet davranışlarının ortadan kaldırılabileceğine inanılması, ikincisi ise şiddet davranışlarının erken teşhis edilerek pozitif yaşamsal becerilerin çocuğa kazandırılarak şiddet içeren davranışların daha başından önlenilebileceği düşüncesidir (Fager ve Boss, 1998). Gençlerin öncelikle yaşamlarındaki belirsizliklerden kurtulmaları, okula ve dolayısıyla derslere düzenli devam etmeleri, başarılı arkadaş grubu ile ders çalışmalarının sağlanması, birlikte olduğu öğrencilerin dersler hakkındaki düşüncelerini paylaşmalarını sağlama, çalışma isteklerini canlı tutma, yaşama olumlu bakış açısı kazandırma, kitap okuma alışkanlığı edinme gibi akademik başarıyı yakalama girişimleri ile öğrencilerin şiddet davranışlarının azalacağı düşünülmektedir (Kirby 2006). Aslında şiddet içeren davranışlar çok erken yaşlarda belirti vermektedir. Çocuklarda agresyon (şiddet) içeren davranışların 2 yaşından önce ayırt edilebildiğini ve bu çocukların zor mizaçlı çocuklar olarak kendilerini gösterdiklerini belirtilmektedir. 8 yaşına geldiklerinde gösterdikleri agresif tepkiler de yetişkinlik döneminde suç içeren davranışların yordayıcısı olarak kabul edilebilmektedir (Kirby 2006; Başaran, 1974). 2007 yılında Demirbaş' ın okul yöneticilerine yönelik yaptığı çalışmada okuldaki şiddetin, eğitim öğretim ortamını olumsuz etkilediği, huzursuzluğa, gerginliğe, güvenli ortam kaygısına, konsantrasyon ve motivasyon sorunlarına neden olduğu, okul yöneticilerinin de velilerin tutarsız davranışları ve medyanın reyting malzemesi olma kaygısıyla tedirginlik yaşadıkları sonucuna ulaşmışlardır. Aynı çalışmada "Şiddeti Önleyici Neler Yapılmalıdır?" sorusuna "Suç İşleyenlerin Bakanlıkça Affedilmemesi Gerekir" yada "Okuldaki Disiplin Cezalarının Kaldırılmaması Gerekir" yanıtı en çok verilen cevap olarak kaydedilmiştir (MEB, 2007). Bu durumda disiplinin okullarda tek affedilmeme mekanizması olarak, doğru algılanmadığı da görülmektedir.

Okullarda şiddete neden olan faktörlerin önceden belirlenmesinin, şiddeti azaltmada ve üremesini durdurmadaki önemi bilinir. Şiddeti oluşturan ve tetikleyen faktörlerin çeşitliliği okullarda alınacak önlemlerin de çeşitliliğini gerektirmektedir. Kısa dönemde, çevresel düzenlemeler yapılmalı, okul-yönetim temelli stratejiler belirlenmeli ve uygulamaya konulmalı, uzun dönemde ise, eğitim ve program temelli stratejiler oluşturularak, okul sonrası alternatif etkinlikleri şeklinde uygulanmalıdır

(Yavuzer, 2011). Okulda şiddetle etkili bir biçimde mücadele edebilmek için geliştirilen programların, şiddetle baş etme ve müdahale süreçlerini içermesi, güvenlik tedbirlerini ve yönetsel stratejileri içermesi, öte yandan psikolojik kökenli stratejilere uygun olması beklenir (Pişkin, 2006). Çünkü olumlu ve destekleyici bir okul iklimi yaratmadan, okul personeli, öğrenci, veli ve hatta sivil toplum örgütleriyle işbirliği yapılmadan, öğrencilere sorun çözme, çatışma çözme, akran arabuluculuğu gibi beceriler kazandırmadan, karakter eğitimine yer vermeden ve en önemlisi bu çalışmalara erken başlamadan şiddeti ortadan kaldırmak olanaklı değildir. Elbette okulda, şiddetle baş edebilmek için uygulanacak önlemler ve baş etme programlarının kapsamlı ve çok boyutlu olması önem arz eder. Pişkin, (2006) okulları şiddet ve yıkıcı davranışlardan arındırmak için uygulanacak programlarda yer alması gereken belli başlı stratejiler arasında, güvenli okulu oluşturmak gerektiğini belirtir. Okulun havasını pozitif yönde etkilemek, ardından güvenlik önlemleriyle pekiştirmek şiddet mücadelesinde çok önemli görülür (Ögel, 2005). Güvenli okul, çalışanlar ve öğrenciler arasında güven verici ve destekleyici pozitif ilişkilerin geliştirilmesinde sürecin önemli bir halkasıdır. Daha önce değinildiği gibi güvenli okul, öğrencilerin akademik başarılarını artırır ve olumlu davranışlarını geliştirir, pozitif kişisel rol modeli sunarak öğrencilere örnek olur, güvenilir iletişimi sağlar, insanlar arası farklılıklara saygı duyulmasını öğretir, ilgili bir tutum sergiler, ailelerin kendilerini rahat hissetmelerini sağlar, zorbalığı önler, aile ve toplum merkezleri ile polis arasında ilişki kurar, potansiyel tehlike konusunda önlemler alınmasını sağlar. Güvenli okul kavramı ile gelecekte okullardaki şiddetin nasıl önleneceğine ilişkin temel kurallar öğretilmiş olur (Ögel, 2005). Okullardaki şiddeti önleme çalışmalarında, öğrencilerin genel durumunu dikkatle gözlemek gerekir. Öğrencideki, sosyal olarak içe kapanma, aşırı ayrışma (izolasyon), yalnızlık, reddedilme, şiddet mağduru olma, dalga geçilme, okula ilginin azalması ve akademik başarının düşük olması yada birden düşmesi, şiddeti yazılar ve resimler ile anlatma, kontrol edilemeyen öfke, fevriyet, vurma, sindirme davranışları gösterme, disiplin cezası alma, önceki şiddet ve saldırgan davranış hikayeleri, farklılıklara toleransın olmaması, ön yargılı olmak, madde ve alkol kullanımı ve çetelere bağlı olma gibi ciddi bulgular önemli uyarı işaretleri olarak değerlendirilmelidir (Yavuzer, 2011). Ancak bu işaretler başka sorunların da habercisi olabilirler. Bu yüzden eğitimciler ve aileler tarafından doğru yorumlanmalı, öğrencileri etiketlemeden, ifşa etmeden, eğitim programlarıyla ve

rehberlik hizmetleriyle bu öğrencilere gereken yardım yapılmalıdır (Kopka, 1997 ; Yavuzer, 2011). Okulda verilen rehberlik hizmetlerindeki iletişim kurallarının, öğrenciden öğrenciye değişen ihtiyaçlarına cevap verebilecek stratejileri belirleyerek yol alınması sağlanırken en ideal yaklaşım şeklinin önyargısız ve iyi dinleme, sakinleşene kadar görüşmeye ara verme, kuralları açık olarak koyma, nasihat etmeme, şiddeti normal kabul etmeme, arkadaş çevresini, aileyi tanıma, günlük planlı uğraşlar verme gibi uygulamalar olduğu belirtilmektedir. Okullarda şiddetin önlenmesi çalışmalarında davranışsal süreçlerin dışında çevresel güvenlik önlemlerini uygulama gelmektedir. Bu önlemler, kısa vadede etkili olabilecek çevresel güvenlik önlemlerini kapsar. Çevresel güvenlik önlemleriyle, şiddet davranışlarını okul dışında tutmak ve şiddeti kontrol altına almak amaçlanır. En yaygın güvenlik önlemi, öğrencilerin toplu halde buldukları ve hareketin fazla olduğu yerlerde öğrencileri izlemektir. İzleme işi güvenlik kameraları, güvenlik görevlileri veya okul personeliyle yapılabilir (Coben vd., 1994; Brown ve Brown, 1996; Breunlin, vd., 2002). Öğrenciler izlendiklerini bildikleri zaman genellikle olumsuz davranışlarda bulunmaktan çekinmektedir. İstanbul'da 349 okulun girişine kamera koyulduktan, 163 okulda da okul içi görüntüleme sistemi oluşturulduktan sonra şiddet olaylarında azalma olduğu bildirilmiştir (Web_8, 2013). Bir çok okul, saldırganlık ve şiddet davranışlarıyla mücadeleyi bir güvenlik faaliyeti olarak değerlendirmektedir. Okul önlerinde polis devriyelerinin dolaşması, öğrencilerde üst aramalarının yapılması, okul dışı saldırgan çocukların okulla ilişkilerinin önlenmesi sıklıkla kullanılan yöntemlerdir. Bazı okullarda, silahların okuldan uzak tutulması için, metal dedektörlerin, alarm sistemlerinin ve manyetik öğrenci geçiş kartlarının kullanımı (Brown ve Brown, 1996), bina etrafına yüksek duvarların inşası gibi yaklaşımlar kesin ve acil bir şekilde şiddeti önleyebilmektedir (Morrison vd., 1994). Diğer yandan, şiddeti önlemek için tek başına kullanıldığında öğrenciler açısından okulu bir cezaevine dönüştürme riski bulunmaktadır. Gerçekte, şiddet davranışları ortaya çıkmadan, şiddete eğilimli gençlerin belirlenerek, onların profilini çıkarmak, iyi takip etmek, ilgilenmek ve onlara yardım etmek en etkili çözümdür. Çünkü şiddet olaylarının çoğunda erken uyarı işaretleri vardır ve bunun farkında olabilmek çok önemlidir (Alexander, 2002). Saldırganlık ve şiddet içerikli davranışlar öğrenilmiş davranışlardır. Güvenlik önlemlerinin olumlu davranışları kazandırmada etkisi olmadığından, geçici olarak şiddetin ortaya çıkmasını engeller. Aynı zamanda güvenlik

önlemleri tek başına kullanıldığında olumsuz davranışların bastırılmasına, ilk fırsatta da nüks etmesine neden olabilir (Alexander, 2002). Şiddetin her çeşidinin az görüldüğü okullardaki örnek yaklaşımların içinde ebeveynlerin okul disiplin anlayışını destekledikleri, öğrencilerin öğretmenlerinin görüşlerine değer verdikleri, öğretmenlerinin düşmanca ve otoriter tutumlar sergilemediği, disiplin aracı olarak notu kullanmadıkları, okul kurallarının tutarlılıkla işlendiği, grup çalışmalarının desteklenip özendirildiği, belirlenmiştir (Yavuzer, 2011). Burada da şiddet içeren davranışların önlenmesinde alınacak tedbirlerin eğitimle geliştirilmesi mümkündür. Ayrıca, eğitim temelli önleme programlarının hazırlanıp uygulanabilmesi için okul psikolojik danışmanlarının gerekli yeterliklere sahip olması sağlanmalıdır. Okulda görev yapan tüm akademik veya akademik olmayan personel ile belirli aralıklarla okul güvenliği ve suç olaylarının önlenmesine dönük toplantılar yapılarak, tüm personele konuyla ilgili olarak üzerlerine düşen görevler açık bir şekilde anlatılmalı ve öğretilmelidir (Olweus, 1994). Anti sosyal davranışların teşhis ve tedavisi için öğretmenlere yönelik hizmet içi eğitim programları hazırlanmalıdır (Web_8, 2006). “Şiddetin Önlenmesi İçin Çocuk Hakları Konusunda Bilinç Oluşturulması Projesi” kapsamında; ilköğretim okullarında görevli yönetici, öğretmen ve velileri, "Çocuk, Çocuğa Karşı Şiddet ve Tüm Yönleriyle Hukuksal Boyutu" çerçevesinde bilgilendirerek aileler aracılığı ile öğrencilere ulaşmak, böylece okullarda şiddetin önlenmesi konusunda bilinç kazandırmak amacıyla 21.02.2007 tarihinde MEB İlköğretim Genel Müdürlüğü ve Ankara Barosu arasında bir protokol oluşturulmuştur. 2006-2007 eğitim-öğretim yılında Ankara/Mamak ilçesindeki 40 ilköğretim okulunda, 2007-2008 eğitim-öğretim yılında ise Ankara/Altındağ ilçesindeki 40 ilköğretim okulunda proje uygulamaları gerçekleştirilmiştir.

Okulda meydana gelebilecek suç ve şiddet olaylarını, suça eğilimli, davranış bozukluğu gösteren öğrencileri, kurulacak yönetim ve izleme komiteleri takip etmelidir. İzleme komitesinde öğretmenler, psikolojik danışmanlar ve ailelerin sorumluluk almaları sağlanmalıdır (Yavuzer, 2011). Beklenmedik zamanlarda okulda meydana gelebilecek suç ve şiddet olaylarına karşı "Okul Şiddet Eylem Planı" hazırlanmalıdır. Okul içi iletişim sistemi kurulmalı, gerektiğinde tüm okula duyuru yapabilecek bir anons ve iletişim sistemi bulunmalıdır. Bu sistem acil okulu boşaltma ve polise bildirim sistemini de kapsamalıdır. Şiddeti önlemeye dönük geliştirilen politika ve prosedürler hızla iletilmelidir (Yavuzer, 2011). Şiddet eylemleri görmezden

gelinmemeli ve şiddete tolerans gösterilmemelidir. Şiddet ve suç olaylarının önlenmesi amacıyla medyadan destek sağlanmalıdır. İstendik hedefe ulaşmak amacıyla, medya ile olumlu iletişim kurabilecek bir ekip oluşturulmalıdır. Okullarda, öğrenciler için etkili bir danışma sistemi bulundurulmalı ve danışma sisteminin iyi çalışması sağlanmalıdır. Öğrenciler ve ailelere beklentiler açık şekilde anlatılmalı, mümkünse yetişkin denetimi arttırılmalıdır (Schwartz, 1999). Aileler belli ölçüde çocukların seyrettiği televizyon programlarının türlerine sınırlama koyabilmeli, televizyonlardaki şiddet içeren programlara kontrol mekanizması oluşturabilmelidir. Okulda öğrencileri ve çevreyi rahatsız etmeyecek şekilde güvenlik önlemleri alınmalı, okula giriş çıkışlar kontrol edilmelidir (Turhan ve Turan, 2012). Şiddet sinyali veren öğrencilerin, deneyimli uzmanlar ile seanslar şeklinde görüştürülmesinin sağlanması ve yakından takibi gereklidir. Öğrencilere yönelik eğitim çalışmalarında özellikle, çatışma çözme becerilerini geliştirici, akran arabuluculuğunu öğreten, beceriyi geliştirici programların öncelikli olarak öğretilmesi ve uygulanması sağlanmalıdır.

BÖLÜM 3 YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Ortaokul ve liselerde görev yapan okul yöneticilerinin şiddeti değerlendirme ve önlemedeki görüşlerinin incelendiği bu çalışmada tarama modeli kullanılmıştır.

3.2. ARAŞTIRMANIN ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın çalışma grubunu, 2012-2013 öğretim yılında, Ordu ili merkez ilçe sınırları içerisinde yer alan 26 ortaokul ve 11 lise toplam 37 okulda görev yapan 151 yönetici oluşturmuştur. Bu çalışmada evrene ulaşma olanağı bulunduğundan örneklem alınmamış, evrenden veriler elde edilmiştir. Veri toplama araçları 150 yöneticiye ulaştırılmış, ancak 139 yöneticiden geri dönmüştür. 10 okul müdürü, 1 müdür yardımcısından ise geri dönmemiştir. Veri toplama araçlarının dönüş oranı % 92 olarak belirlenmiştir. Araştırmada okul yöneticilerinin görev türüne göre 33 müdür, 16 müdür baş yardımcısı, 90 müdür yardımcısı bulunmaktadır. Cinsiyetlerine göre 1 kadın müdür, 32 erkek müdür, 1 kadın müdür baş yardımcısı, 15 erkek müdür baş yardımcısı, 10 kadın müdür yardımcısı, 80 erkek müdür yardımcısı mevcuttur.

Ordu ilindeki ortaokullar ve liselerde görev yapan okul yöneticilerinin görev türüne göre dağılımı Tablo 3.1 de verilmiştir.

Tablo 3.1 Ordu İlindeki Ortaokullar ve Liselerde Görev Yapan Okul Yöneticilerinin görev türüne Göre Dağılımı

Okuldaki Görevi		Anket Verilen Yöneticiler	Çalışma Grubu
Müdür	f	43	33
	%	28,6	23,7
Müdür başyardımcısı	f	16	16
	%	10,66	11,5
Müdür yardımcısı	f	91	90
	%	60,6	64,7
Toplam		150	139

Tablo 3.1' de okul yöneticilerinin okuldaki görevine göre dağılımı incelendiğinde Ordu İlindeki ortaokullar ve liselerde görev yapan yöneticilerin % 23,7' sinin okul müdürü, % 11,5' inin müdür baş yardımcısı, % 64,7' sinin müdür yardımcısı olduğu görülmektedir.

Ordu İlindeki ortaokullar ve liselerde görev yapan okul yöneticilerinin cinsiyete göre dağılımı Tablo 3.2' de verilmiştir.

Tablo 3.2 Ordu İlindeki Ortaokul ve Liselerde Görev Yapan Okul Yöneticilerinin Cinsiyete Göre Dağılımı

Okuldaki Görevi		Cinsiyet		Toplam
		Kadın	Erkek	
Müdür	f	1	32	33
	%	3,0	97,0	
Müdür başyardımcısı	f	1	15	16
	%	6,3	93,8	
Müdür yardımcısı	f	10	80	90
	%	11,1	88,9	
Toplam	f	12	127	139
	%	8,6	91,4	

Tablo 3.2' de okul yöneticilerin cinsiyete göre dağılımı incelendiğinde Ordu İlindeki ortaokullar ve liselerde görev yapan yöneticilerin % 91,4' ü erkek, % 8,6' sının bayan olduğu görülmektedir. Müdür ve müdür başyardımcılığı görevlerinde bulunan bayan yöneticilerin oranının daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Ordu İlindeki ortaokullar ve liselerde görev yapan okul yöneticilerinin yöneticilikteki kıdem yılına göre dağılımı Tablo 3.3' te verilmiştir.

Tablo 3.3 Ordu'da Ortaokullar ve Liselerde Görev Yapan Okul Yöneticilerinin Yöneticilikteki Kıdem Yılına Göre Dağılımı

Okuldaki Görevi		Yöneticilikteki kıdeminiz					Toplam
		0-5	6-10	11-15	16-20	21+	
Müdür	f	0	0	2	10	21	33
	%	0,0	0,0	6,1	30,3	63,6	
Müdür başyardımcısı	f	0	0	3	4	9	16
	%	0,0	0,0	18,8	25,0	56,3	
Müdür yardımcısı	f	15	20	13	19	23	90
	%	16,7	22,2	14,4	21,1	25,6	
Toplam	f	15	20	18	33	53	139
	%	10,8	14,4	12,9	23,7	38,1	

Tablo 3.3' te okul yöneticilerinin yöneticilikteki kıdem durumuna göre dağılımı incelendiğinde Ordu İlindeki ortaokullar ve liselerde görev yapan yöneticilerin % 38,1'i 20 yıldan fazla yöneticilik yapmaktadır

Ordu İlindeki ortaokullar ve liselerde görev yapan okul yöneticilerinin buldukları okulda görev yapma sürelerine göre dağılımı Tablo 3.4' te verilmiştir.

Tablo 3.4 Ordu İlindeki Ortaokul ve Lisede Görev Yapan Okul Yöneticilerinin bulunduğu okuldaki görev yapma sürelerine Göre Dağılımı

Okuldaki Görevi		Yöneticinin bulunduğu okuldaki görev yapma süresi					Toplam
		0-5	6-10	11-15	16-20	21+	
Müdür	f	20	3	3	0	2	28
	%	71,42	10,71	10,71	3,571	7,142	
Müdür başyardımcısı	f	8	2	1	3	2	16
	%	50	12,5	6,25	18,75	12,5	
Müdür yardımcısı	f	73	17	2	2	2	95
	%	76,84	17,89	2,105	2,105	2,105	
Toplam	f	101	22	6	5	6	139
	%	72,66	15,82	4,316	3,597	4,316	

Tablo 3.4'te okul yöneticilerinin dağılımı incelendiğinde, Ordu' da ortaokullar ve liselerde görev yapan yöneticilerin buldukları okulda görev yapma süreleri incelendiğinde, % 72,66 ile en çok 0-5 yıl yöneticilik yapanlar, % 15,82 ile 6-10 yıl arası görev yapanlar, % 4,3 ile 11-15 yıl arası görev yapanlar, % 3,5 ile 16-20 yıl arası görev yapanlar, % 4,3 ile 20 yıl ve üstü görev yapanların bulunduğu, en az 16-20 yıl görev yapan yöneticilerin olduğu görülmektedir. % 72,66 okul yöneticisinin bulunduğu okuldaki görev yapma süresinin 0-5 yıl arasında tespit edilmiş olması, okul yöneticilerinin rotasyon ile görev yeri değişikliğinden kaynaklanmaktadır. Bu durum okul yöneticilerinin büyük kısmının aynı okulda uzun süre yöneticilik yapmadıklarını göstermiştir. Oysa okulu, okul çevresini, öğrencilerin ailelerini tanımanın ve uzun vadeli planlar yapıp uygulamanın, şiddeti önlemeye yönelik tedbirlerin alınmasında ve uygulanmasında önemli olduğunu bilinmektedir.

Ordu İlindeki ortaokullar ve liselerde görev yapan okul yöneticilerinin görev yaptıkları okul türlerinin dağılımı Tablo 3.5' te verilmiştir.

Tablo 3.5 Ordu İlindeki Ortaokul ve Liselerde Görev Yapan Okul Yöneticilerinin Görev Yaptığı Okul Türüne Göre Dağılımı

Okuldaki Görevi		Görev yaptığınız okul türü nedir?										Toplam
		EML	GL	AL	FL	AÖL	SML	KML	İHL	TML	Diğer	
Müdür	f	1	2	2	1	1	1	1	1	1	22	33
	%	3,0	6,1	6,1	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	66,7	
Müdür başyardımcısı	f	1	0	2	1	1	1	1	1	1	7	16
	%	6,3	0,0	12,5	6,3	6,3	6,3	6,3	6,3	6,3	43,8	
Müdür yardımcısı	f	7	5	9	2	2	2	4	5	2	52	90
	%	7,8	5,6	10,0	2,2	2,2	2,2	4,4	5,6	2,2	57,8	
Toplam	f	9	7	13	4	4	4	6	7	4	81	139
	%	6,5	5,0	9,4	2,9	2,9	2,9	4,3	5,0	2,9	58,3	

Tablo 3.5' te okul yöneticilerin görev yaptıkları okul türüne göre dağılımı incelendiğinde Ordu İlindeki en fazla okul yöneticisi ortaokullarda (% 58,3) bulunmaktadır. Liselerdeki okul yöneticilerinin dağılımına bakıldığında en fazla kadro Anadolu Liselerinde (% 9,4) görülmektedir.

Ordu İlindeki ortaokullar ve liselerde eğitim gören öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımı Tablo 3.6' da verilmiştir.

Tablo 3.6 Ordu İlindeki Ortaokullar ve Liselerdeki görev yapan okul yöneticilerinin görev yaptıkları okullarda eğitim gören öğrencilerin toplam, kız ve erkek öğrenci sayılarına göre dağılımı

Öğrencilerin cinsiyetleri		Araştırmanın yapıldığı okul türleri										Toplam
		EML	GL	AL	FL	AÖL	SML	KML	İHL	TML	Diğer	
Kız	f	60	1637	937	195	330	285	930	536	657	5997	11564
	%	2,7	59,1	52,9	50,5	58,4	63,9	100	51,7	61,1	47,7	48,6
Erkek	f	2185	1132	831	191	235	161	0	500	417	6565	12217
	%	97,3	40,9	47,1	49,5	41,6	36,1	0	48,3	38,9	52,3	51,4
Toplam	f	2245	2769	1768	386	565	446	930	1036	1074	12562	23.781
	%	9,5	11,7	7,4	1,6	2,3	1,8	3,9	4,3	4,5	53	100

Tablo 3.6' da, Okul yöneticilerinin görev yaptıkları okuldaki öğrencilerin toplam sayıları ve kız-erkek öğrenci sayıları belirlenmiştir. Okul türüne göre EML (Endüstri Meslek Lisesi) de 2245 öğrencinin % 2,7' si kız öğrenci, % 97,3' ü erkek öğrencidir. GL (Genel lise) 2769 öğrencinin % 59,1' i kız öğrenci, % 40,9' u erkek öğrencidir. AL (Anadolu Lisesi) de 1768 öğrencinin % 52,9' u kız, % 47,1' i erkek öğrencidir. FL (Fen Lisesi) de 386 öğrencinin % 50,5' i kız, % 49,5' i erkek öğrencidir. AÖL (Anadolu Öğretmen Lisesi) de 565 öğrencinin % 58,4' ü kız, % 41,6' sı erkek öğrencidir. SML (Sağlık Meslek Lisesi) de 446 toplam öğrencinin, % 63,9' u kız, % 36,1' i erkek öğrencidir. KML (Kız Meslek Lisesi) de 930 öğrencinin tümü kız öğrencidir. İHL (İmam Hatip Lisesi) de 1036 öğrencinin % 51,7' si kız, % 48,3' ü erkek öğrencidir. TML (Ticaret Meslek Lisesi) de 1074 öğrencinin % 61,1' i kız öğrenci, % 38,9' u erkek öğrencidir. Diğer (Ortaokullar, Çıraklık Eğitim, İşitme engelliler, Bilim sanat Merkezi) de 12.562 öğrencinin % 47,7' si kız, % 52,3' ü erkek öğrencidir. Ordu ili merkez ilçede bulunan özel okullar haricinde tüm ortaokul ve liselerdeki öğrencilerin toplamı **23781** dir. Bu sayının **11564** ü kız öğrenci (% 48,6) dir. **12781** i erkek öğrenci (% 51,4) dir.

Ordu İlindeki ortaokullar ve liselerde görev yapan okul yöneticilerinin görev yaptıkları okulun öğretim şekline göre dağılımı Tablo 3.7' de verilmiştir.

Tablo 3.7 Ordu İlindeki Ortaokul ve Liselerde Görev Yapan Okul Yöneticilerinin Okulun Öğretim Şekline Göre Dağılımı

Okuldaki Görevi		Okulun Öğretim Şekli			Toplam
		Tekli	İkili	Tam gün	
Müdür	f	5	15	13	33
	%	15,2	45,5	39,4	
Müdür başyardımcısı	f	2	7	7	16
	%	12,5	43,8	43,8	
Müdür yardımcısı	f	8	45	37	90
	%	8,9	50,0	41,1	
Toplam	f	15	67	57	139
	%	10,8	48,2	41,0	

Tablo 3.7' de okul yöneticilerinin görev yaptıkları okulların öğretim şekline göre dağılımı incelendiğinde Ordu İlindeki okullarda en çok ikili (% 48,2) öğretim şekli uygulanmaktadır. İkinci sırada % 41 ile tam gün, son sırada ise % 10,8 ile tekli öğretim yer almaktadır. Diğer taraftan, müdür yardımcılarının (% 64,8) yöneticiler içerisinde en yüksek orana sahip oldukları görülmektedir. İkinci sırada okul müdürleri (% 23,7), üçüncü sırada ise müdür başyardımcıları (% 11,5) izlemektedir.

3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırma evrenini oluşturan Ordu İlindeki ortaokullar ve liselerde görev yapan okul yöneticilerinin (müdür, müdür başyardımcısı, müdür yardımcısı) şiddeti değerlendirme ve önlemedeki görüşlerinin belirlenmesi amacıyla 2007 yılında Demirbaş tarafından geliştirilen anket kullanılmıştır (Okul Yöneticilerinin Şiddet Algısı Anketi). Ankette demografik bilgileri ortaya koymak için 7 madde, okullarda şiddeti önlemeye yönelik alınan önlemler ile ilgili 6 madde (evet-hayır), şiddetin kaynağını belirlemeye yönelik 12 madde (bazı maddeler evet-hayır, bazı maddeler birden fazla seçimli), şiddet ile ilgili verilen ifadelere katılım düzeyini belirlemek için ise 5'li likert ölçekli (1= Tam, 2= Oldukça, 3= Orta, 4= Az, 5= Hiç) 18 madde bulunmaktadır. Veri

toplama aracı (Ek:D) sunulmuştur. Ordu İlindeki ortaokul ve liselerde görev yapan okul yöneticilerinin (müdür, müdür başyardımcısı, müdür yardımcısı) şiddeti değerlendirme ve önlemedeki görüşlerini belirlemeye yönelik kullanılan anketin iç tutarlılığı Cronbach's alfa katsayısı ile ortaya konulmuş ve iç tutarlılığı % 85 olarak belirlenmiştir.

3.4. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Ordu İlindeki ortaokullar ve liselerde görev yapan okul yöneticilerinin (müdür, müdür başyardımcısı, müdür yardımcısı) şiddeti değerlendirme ve önlemedeki görüşlerini belirlemeye yönelik kullanılan anketin; görev türü, cinsiyet, kıdem yılı, bulunduğu okulda görev yapma süresi, okul türü ve okulun öğretim şekline göre elde edilen verileri yüzde ve frekans olarak açıklanmıştır. Bu verilere göre anket sorularına verilen cevaplar açısından farklılıkları ortaya koymak için grup sayısına göre Kruskal Wallis H (grup sayısı 3 ve daha fazla) veya Mann Whitney U testi (Grup sayısı 2) kullanılmıştır. Kategorik veriler için oluşturulan 2 yönlü tablo verilerinin analizinde kay kare analizi kullanılmıştır. $P < 0.05$ önem seviyesi istatistik olarak anlamlı kabul edilmiştir. Anket uygulaması sonucu elde edilen verilerin çözümünde; anketin birinci bölümü (kişisel bilgiler) için yüzde ve frekans yöntemi kullanılmıştır. Anketin ikinci bölümünde yer alan; şiddeti değerlendirme ve önlemedeki görüşler ile ilgili okul yöneticilerinin verdikleri cevaplar, her alanın kapsadığı davranışlarla birlikte ayrı ayrı tanımlayıcı istatistikler şeklinde (aritmetik ortalama, standart sapma, frekans tabloların yanı sıra oran veya yüzde gibi) sunulmuştur. Araştırmada elde edilen veriler Shapiro–Wilk testi ile normallik varsayımı açısından kontrol edilmiş ve verilerin normal dağılım göstermediği ortaya konulmuştur ($P < 0,05$). Bu nedenle, araştırmada değişkenler arasındaki ilişkiler ortaya konulurken veriler sıra ve grup düzeyinde olduğundan parametrik olmayan yöntemler (Kendall'ın Tau korelasyonu) kullanılmıştır. Gruplar arası farklılıklar, veriler normal dağılım göstermediği için Kruskal Wallis ve Mann Whitney U testi ile ortaya konulmuştur.

3.5. BULGULAR

Bu bölümdeki araştırmada alt problemlere ilişkin bulgular yer almaktadır.

3.5.1. Alt Problemlere İlişkin Bulgular

3.5.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Bu başlık altında araştırmada "Ordu ili ortaokul ve liselerde şiddeti önlemeye yönelik alınan önlemler nelerdir" alt problemine ilişkin bulgular yer almaktadır.

Tablo 3.8. Okul Yöneticilerinin “Okulunuzda Şiddeti Önlemeye Yönelik Aşağıdaki Önlemlerden Hangileri Alınmıştır?” sorusuna verdikleri cevapların dağılımları

Alınan Önlemler	Evet		Hayır	
	f	%	f	%
a) Ziyaretçilerin okula girişlerinde kayıt defteri tutulmaktadır.	113	81,3	26	18,7
b) Okulda özel güvenlik personeli çalıştırılmaktadır.	28	20,1	111	79,9
c) Okulun belirli bölgeleri kamera ile kontrol edilmektedir.	125	89,9	14	10,1
d) Okulun giriş çıkış saatlerinde polis/jandarma görev yapmaktadır.	44	31,7	95	68,3
e) Belirli aralıklarla öğrencilerin üstleri aranmaktadır.	63	45,3	76	54,7
f) Okulun dış ana giriş kapılarında(bahçe kapısı) gerekli güvenlik önlemleri alınmıştır.	111	79,9	28	20,1

Tablo 3.8'e göre Bölüm II de; okul yöneticileri okullarda şiddetin önlenmesine yönelik hangi önlem maddelerini uygulamaktadırlar sorusunda, ziyaretçilerin okula girişlerinde kayıt defteri tutulmaktadır" önlemine katılan yöneticilerin oranı % 81,3 olarak belirlenmiştir. "Okulda özel güvenlik personeli çalıştırılmamaktadır" maddesine ilişkin "Hayır" cevabı veren yöneticilerin oranı % 79,9' dur. "Okulun belirli bölgeleri kamera ile kontrol edilmektedir" maddesine ilişkin "Evet" cevabı veren yöneticilerin oranı % 89,9' dur. "Okulun giriş saatlerinde polis/jandarma görev yapmamaktadır" maddesine ilişkin "Hayır" cevabı veren yöneticilerin oranı % 68,3 tür. "Belirli aralıklarla öğrencilerin üstleri aranmaktadır" maddesine ilişkin "Evet" cevabı veren yöneticilerin

oranı % 45,3' iken "Hayır" cevabı veren yöneticilerin oranı % 54.7' dir. Bu önlemler arasında en çok okul yöneticileri, kamera ile kontrol (% 89,9) ve ziyaretçilerin okula girişlerinde kayıt defteri tutma (% 81,3) önlemlerini kullandıklarını belirtirken, en az (% 20,1) özel güvenlik personeli bulundurma uygulaması ile şiddeti önlemeye çalıştıklarını belirtmişlerdir. Alınan önlemlerin; yöneticilerin görev türüne (müdür, müdür başyardımcısı, müdür yardımcısı), cinsiyetine, kıdemine, bulunduğu okulda görev yapma süresine, okul türüne, okulun öğretim şekline göre dağılımları ve Kay-Kare analiz sonuçları sırasıyla Tablo 9-26' da verilmiştir.

Okullarda şiddeti önlemeye yönelik yönetici görüşlerinin demografik değişkenlere göre incelenmesi

3.5.1.1.1.Okulunuzda Alınan Önlem Şekillerine Okul Yöneticilerinin Verdikleri Cevaplar Açısından Yapılan Değerlendirmeler

a) Görev Türü

a.1.Ortaokul ve Lise Yöneticilerinin "Okullarda Şiddeti Önlemeye Yönelik Alınan Önlem Şekillerine" İlişkin Görüşleri Arasında Görev Türüne Göre Fark Olup Olmadığı Araştırılmıştır.

Tablo 3.9 Şiddeti Önlemeye Yönelik Alınan Önlemlerin Yöneticinin Görev Türüne Göre Dağılımı ve Kay-kare Analiz Sonuçları

Alınan Önlemler		Müdür	Müdür başyardımcısı	Müdür yardımcısı	Toplam	χ^2	P
		1	1	1			
a) Ziyaretçilerin okula girişlerinde kayıt defteri tutulmaktadır.	Evet f (%)	27 (23,9)	14 (12,4)	72 (63,7)	113 (81,3)	0,510	0,775
	Hayır f (%)	6 (23,1)	2 (7,7)	18 (69,2)	26 (18,7)		
b) Okulda özel güvenlik personeli çalıştırılmakta.	Evet f (%)	5 (17,9)	3 (10,7)	20 (71,4)	28 (20,1)	0,772	0,680
	Hayır f (%)	28 (25,2)	13 (11,7)	70 (63,1)	111 (79,9)		
c) Okulun belirli bölgeleri kamara ile	Evet f (%)	30 (24,0)	15 (12,0)	80 (64,0)	125 (89,9)	0,792	0,939

kontrol edilmektedir.	Hayır f (%)	3 (23,1)	1 (7,7)	9 (69,2)	14 (10,1)		
d) Okulun giriş çıkış saatlerinde polis ya da jandarma görev yapar.	Evet f (%)	17 (38,6)	4 (9,1)	23 (52,3)	44 (31,7)	7,892	0,019
	Hayır f (%)	16 (16,8)	12 (12,6)	67 (70,5)	95 (68,3)		
e) Belirli aralıklarla öğrencilerin üstleri aranmaktadır.	Evet f (%)	11 (17,5)	8 (12,7)	44 (69,8)	63 (45,3)	2,517	0,284
	Hayır f (%)	22 (28,9)	8 (10,5)	46 (60,5)	76 (54,7)		
f) Okulun dış ana giriş kapılarında gerekli güvenlik önlemleri alır.	Evet f (%)	30 (27,0)	14 (12,6)	67 (60,4)	111 (79,9)	4,726	0,094
	Hayır f (%)	3 (10,7)	2 (7,1)	23 (82,1)	28 (20,1)		

Tablo 3.9 incelendiğinde; okullarda şiddeti önlemeye yönelik alınan önlemlerden sadece “Okulun Giriş Çıkış Saatlerinde Polis ya da Jandarma Görev Yapmaktadır” önlemine katılım açısından, okul yöneticisinin görev türüne göre farklılık olduğu belirlenmiştir. Şiddeti önlemeye yönelik alınan diğer önlemler ile ilgili görüşleri arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Bu önleme "Evet" yanıtı veren müdürlerin oranı % 38,6 iken "Hayır" yanıtı veren okul müdürlerinin oranı % 16,8 olarak tespit edilmiştir. Müdür başyardımcılarının % 9,1' i "Evet", % 12,6' sı "Hayır" cevabı vermiş, müdür yardımcılarının % 52,3' ü "Evet", % 70,5' i "Hayır" cevabı vermişlerdir.

b) Cinsiyet

b.1. Ortaokul ve Lise Yöneticilerinin "Okullarda Şiddeti Önlemeye Yönelik Alınan Önlem Şekillerine" İlişkin Görüşleri Arasında Cinsiyetlerine Göre Fark Olup Olmadığı Araştırılmıştır.

Tablo 3.10. Şiddeti Önlemeye Yönelik Alınan Önlemlerin Yöneticinin Cinsiyetine Göre Dağılımı ve Kay-kare Analiz Sonuçları

Alınan Önlemler		Kadın	Erkek	Toplam	χ^2	P
a) Ziyaretçilerin okula girişlerinde kayıt defteri tutulmaktadır.	Evet f (%)	11 (9,7)	102 (90,3)	113 (81,3)	0,929	0,335
	Hayır f (%)	1 (3,8)	25 (96,2)	26 (18,7)		
b) Okulda özel güvenlik personeli çalıştırılmaktadır.	Evet f (%)	1 (3,6)	27 (96,4)	28 (20,1)	1,139	0,286
	Hayır f (%)	11 (9,9)	100 (90,1)	111 (79,9)		
c) Okulun belirli bölgeleri kamara ile kontrol edilmektedir.	Evet f (%)	11 (8,8)	114 (91,2)	125 (89,9)	0,113	0,945
	Hayır f (%)	1 (7,1)	13 (92,9)	14 (10,1)		
d) Okulun giriş çıkış saatlerinde polis ya da jandarma görev yapar.	Evet f (%)	4 (9,1)	40 (90,9)	44 (31,7)	0,017	0,896
	Hayır f (%)	8 (8,4)	87 (91,6)	95 (68,3)		
e) Belirli aralıklarla öğrencilerin üstleri aranmaktadır.	Evet f (%)	4 (6,3)	59 (93,7)	63 (45,3)	0,762	0,383
	Hayır f (%)	8 (10,5)	68 (89,5)	76 (54,7)		
f) Okulun dış ana giriş kapılarında gerekli güvenlik önlemleri alır.	Evet f (%)	6 (5,4)	105(94,6)	111 (79,9)	7,278	0,007
	Hayır f (%)	6 (21,4)	22 (78,6)	28 (20,1)		

Tablo 3.10 incelendiğinde; okullarda şiddeti önlemeye yönelik alınan önlemlere ilişkin yöneticilerin cinsiyetlerine göre görüşleri arasında farklılık olup olmadığını belirlemeye yönelik yapılan Kay kare testi sonuçlarında önlemlerden yalnızca "Okulun dış ana giriş kapılarında gerekli güvenlik önlemlerini alır" ifadesine ilişkin yöneticilerin görüşlerinde cinsiyete göre farklılık olduğunu göstermektedir. "Okulun dış ana giriş kapılarında gerekli güvenlik önlemlerini alır" seçeneğinde erkek yöneticiler, okulun dış ana giriş kapılarında gerekli güvenlik önlemleri alındığı ifadesine, bayan yöneticilere göre daha

fazla olumlu görüş beyan etmişlerdir. Kadın yöneticilerin %50' si bu önlemin alınmadığı görüşündedir. Kay Kare sonuçları okul yöneticilerinin cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir.

c) Kıdem

c.1. Ortaokul ve Lise Yöneticilerinin "Okullarda Şiddeti Önlemeye Yönelik Alınan Önlem Şekillerine" İlişkin Görüşleri Arasında Kıdemine Göre Fark Olup Olmadığı Araştırılmıştır.

Tablo 3.11. Şiddeti Önlemeye Yönelik Alınan Önlemlerin Yöneticinin Yöneticilikteki Kıdemine Göre Dağılımı ve Kay Kare Analiz Sonuçları

Alınan Önlemler		0-5	6-10	11-15	16-20	21 ve üzeri	Toplam	χ^2	P
a) Ziyaretçilerin okula girişlerinde kayıt defteri tutulmaktadır.	Evet f (%)	12(10,6)	16(14,2)	11(9,7)	27(23,9)	47(41,6)	113	6,767	0,149
	Hayır f (%)	3(11,5)	4(15,4)	7(26,9)	6(23,1)	6(23,1)	26		
b) Okulda özel güvenlik personeli çalıştırılmakta.	Evet f (%)	4(14,3)	7(25,0)	2(7,1)	5(17,9)	10(35,7)	28	4,619	0,329
	Hayır f (%)	11(9,9)	13(11,7)	16(14,4)	28(25,2)	43(38,7)	111		
c) Okulun belirli bölgeleri kamera ile kontrol edilmektedir.	Evet f (%)	12(9,6)	20(16,0)	18(14,4)	30(24,0)	45(36,0)	125	14,691	0,065
	Hayır f (%)	3(21,4)	0(0,0)	0(0,0)	3(21,4)	8(57,2)	14		
d) Okulun giriş çıkış saatlerinde polis ya da jandarma görev yapar.	Evet f (%)	4(9,1)	3(6,8)	4(9,1)	13(29,5)	20(45,5)	44	5,297	0,258
	Hayır f (%)	11(11,6)	17(17,9)	14(14,7)	20(21,1)	33(34,7)	95		
e) Belirli aralıklarla öğrencilerin üstleri aranmaktadır.	Evet f (%)	6(9,5)	13(20,6)	8(12,7)	13(20,6)	23(36,5)	63	3,849	0,427
	Hayır f (%)	9(11,8)	7(9,2)	10(13,2)	20(26,3)	30(39,5)	76		
f) Okulun dış ana giriş kapılarında gerekli güvenlik önlemleri alır.	Evet f (%)	8(7,7)	16(14,4)	13(11,7)	28(25,2)	46(41,4)	111	9,308	0,054
	Hayır f (%)	7(25,0)	4(14,3)	5(17,9)	5(17,9)	7(25,0)	28		

Tablo 3.11 incelendiğinde; Kay Kare sonuçları yöneticilerin yöneticilikteki kıdemine göre okullarda şiddeti önlemeye yönelik alınan önlemlere ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir ($P>0,05$).

d) Bulunduğu okulda görev yapma süresi

d.1. Ortaokul ve Lise Yöneticilerinin "Okullarda Şiddeti Önlemeye Yönelik Alınan Önlem Şekillerine" İlişkin Görüşleri Arasında Yöneticilerin Bulunduğu Okulda Görev Yapma Süresine Göre Fark Olup Olmadığı Araştırılmıştır.

Tablo 3.12. Şiddeti Önlemeye Yönelik Alınan Önlemlerin Yöneticinin bulunduğu okulda görev yapma süresine göre Dağılımı ve Kay Kare Analiz Sonuçları

Alınan Önlemler		0-5	6-10	11-15	16-20	21 ve üzeri	Toplam	χ^2	P
a) Ziyaretçilerin okula girişlerinde kayıt defteri tutulmaktadır.	Evet f (%)	83(73,5)	22(19,5)	3(2,7)	3(2,7)	2(1,8)	113(100)	2,797	0,593
	Hayır f (%)	19(73,1)	4(15,4)	2(7,7)	0(0,0)	1(3,8)	26(100)		
b) Okulda özel güvenlik personeli çalıştırılmakta.	Evet f (%)	23(82,1)	5(17,9)	0(0,0)	0(0,0)	0(0,0)	28(100)	3,155	0,532
	Hayır f (%)	79(71,2)	21(18,9)	5(4,5)	3(2,7)	3(2,7)	111(100)		
c) Okulun belirli bölgeleri kamera ile kontrol edilmektedir.	Evet f (%)	91(72,2)	25(19,8)	5(4,0)	3(2,4)	2(1,6)	126(100)	4,437	0,816
	Hayır f (%)	11(84,6)	1(7,7)	0(0,0)	0(0,0)	1(7,7)	13(100)		
d) Okulun giriş çıkış saatlerinde polis ya da jandarma görev yapar.	Evet f (%)	33(75)	7(15,9)	2(4,5)	1(2,3)	1(2,3)	44(100)	0,461	0,977
	Hayır f (%)	69(72,6)	19(20)	3(3,2)	2(2,1)	2(2,1)	95(100)		
e) Belirli aralıklarla öğrencilerin üstleri aranmaktadır.	Evet f (%)	49(77,8)	11(17,5)	1(1,6)	1(1,6)	1(1,6)	63(100)	2,041	0,728
	Hayır f (%)	53(69,7)	15(19,7)	4(5,3)	2(2,6)	2(2,6)	76(100)		
f) Okulun dış ana giriş kapılarında gerekli güvenlik önlemleri alır.	Evet f (%)	82(73,9)	20(18)	5(4,5)	3(2,7)	1(0,9)	111(100)	6,212	0,184
	Hayır f (%)	20(71,7)	6(21,4)	0(0,0)	0(0,0)	2(7,1)	28(100)		

Kay Kare sonuçları yöneticilerin bulunduğu okulda görev yapma süresine göre okullarda şiddeti önlemeye yönelik alınan önlemlere ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir ($P>0,05$).

e) Okul Türü

e.1. Ortaokul Ve Lise Yöneticilerinin "Okullarda Şiddeti Önlemeye Yönelik Alınan Önlem Şekillerine" İlişkin Görüşleri Arasında Yöneticilerin Görev Yaptığı Okul Türüne Göre Fark Olup Olmadığı Araştırılmıştır.

Tablo 3.13 Şiddeti Önleme Yönelik Alınan Önlemlerin Yöneticinin Görev Yaptığı Okulun Okul Türüne Göre Dağılımı ve Kay kare Analiz Sonuçları

Alınan Önlemler		EML	GL	AL	FL	AÖL	SML	KML	İHL	TML	DiĞER	TOP.	χ^2	P
a) Ziyaretçilerin okula girişlerinde kayıt defteri tutulmaktadır.	Evet f (%)	9(8,0)	7(6,2)	13(11,5)	4(3,5)	4(3,5)	4(3,5)	6(5,3)	5(4,4)	4(3,5)	57(50,4)	113	13,269	0,029
	Hayır f (%)	0(0,0)	0(0,0)	0(0,0)	0(0,0)	0(0,0)	0(0,0)	0(0,0)	2(7,7)	0(0,0)	24(92,3)	26		
b) Okulda özel güvenlik personeli çalıştırılmaktadır	Evet f (%)	8(28,6)	7(25,0)	0(0,0)	0(0,0)	0(0,0)	0(0,0)	0(0,0)	2(7,1)	4(14,3)	7(25,0)	28	61,695	0,001
	Hayır f (%)	1(0,9)	0(0,0)	13(11,7)	4(3,6)	4(3,6)	4(3,6)	6(5,4)	5(4,5)	0(0,0)	74(66,7)	111		
c) Okulun belirli bölgeleri kamara ile kontrol edilmektedir.	Evet f (%)	9(7,2)	7(5,6)	13(10,4)	4(3,2)	4(3,2)	4(3,2)	6(4,8)	7(5,6)	4(3,2)	67(53,6)	125	8,221	0,888
	Hayır f (%)	0(0,0)	0(0,0)	0(0,0)	0(0,0)	0(0,0)	0(0,0)	0(0,0)	0(0,0)	0(0,0)	14(100)	14		
d) Okulun giriş çıkış saatlerinde polis ya da jandarma görev yapar.	Evet f (%)	2(4,5)	5(11,4)	3(6,8)	1(2,3)	2(4,5)	2(4,5)	2(4,5)	2(4,5)	3(6,8)	22(50,0)	44	6,672	0,241
	Hayır f (%)	7(7,4)	2(2,1)	10(10,5)	3(3,2)	2(2,1)	2(2,1)	4(4,2)	5(5,3)	1(1,1)	59(62,1)	95		
e) Belirli aralıklarla öğrencilerin üstleri aranmaktadır.	Evet f (%)	8(12,7)	5(7,9)	5(7,9)	0(0,0)	0(0,0)	1(1,6)	4(6,3)	5(7,9)	3(4,8)	32(50,8)	63	21,335	0,009
	Hayır f (%)	1(1,3)	2(2,6)	8(10,5)	4(5,3)	4(5,3)	3(3,9)	2(2,6)	2(2,6)	1(1,3)	49(64,5)	76		
f) Okulun dış ana giriş kapılarında gerekli güvenlik önlemleri alır.	Evet f (%)	9(8,1)	7(6,3)	11(9,9)	4(3,6)	2(1,8)	0(0,0)	4(3,6)	7(6,3)	4(3,6)	63(56,8)	111	15,715	0,001
	Hayır f (%)	0(0,0)	0(0,0)	2(7,1)	0(0,0)	2(7,1)	4(14,3)	2(7,1)	0(0,0)	0(0,0)	18(64,3)	28		

Tablo 3.13 incelendiğinde; okullarda şiddeti önlemeye yönelik alınan önlemlerden “Okulun Giriş Çıkış Saatlerinde Polis ya da Jandarma Görev Yapmaktadır” ($P=0,241$) ve “Okulun Belirli Bölgeleri Kamera ile Kontrol Edilmektedir” ($P=0,888$) maddeleri hariç, diğer sorulara verilen cevaplar açısından yöneticinin görev yaptığı okul türüne göre farklılık gözlenmektedir ($P<0,05$). "Ziyaretçilerin Okula Girişlerinde Kayıt Kefteri Tutulmaktadır" önlemine hemen tüm lise yöneticileri "Evet" cevabı verirken , "Diğer" (Ortaokullar) okullarda, % 92,3 ile "Hayır" yanıtı verilmiştir. "Okullarda Özel Güvenlik Personeli Çalıştırılmaktadır" önlemine EML (Endüstri Meslek Lisesi) yöneticileri % 28.6 ile "Evet" yanıtını verirken, "Diğer" (Ortaokullar) % 66,7 ile "Hayır" yanıtını vermişlerdir. "Belirli Aralıklarla Öğrencilerin Üstleri Aranmaktadır" önlemine % 12,7 ile en çok EML yöneticileri "Evet" cevabı vermişlerdir. Aynı önleme ortaokullar % 64,3 ile "Hayır" cevabı vermişlerdir. "Okulun dış ana giriş kapılarında gerekli önlemi al" önlemine % 8,1 ile en çok "Evet" cevabı veren EML yöneticileri olurken, % 14,3 ile SML (Sağlık Meslek Lisesi) yöneticileri "Hayır" yanıtını vermişlerdir. Okul yöneticilerinin özellikle EML de güvenlik önlemlerini daha çok aldıklarını, ortaokullarda ise kalabalık olmasına karşın fazla güvenlik önlemlerini almamış olduklarını göstermektedir. Özellikle kalabalık okullar (ortaokullar) bu tür önlemlerin alınmasını gerektirmektedir.

f) Okulun Öğretim Şekli

f.1. Ortaokul ve Lise Yöneticilerinin "Okullarda Şiddeti Önlemeye Yönelik Alınan Önlem Şekillerine" İlişkin Görüşleri Arasında Yöneticilerin Görev Yaptığı Okulun Öğretim Şekline Göre Fark Olup Olmadığı Araştırılmıştır.

Okullarda şiddeti önlemeye yönelik alınan önlem şekillerine verilen cevaplar okul yöneticilerin görev yaptığı okulun öğretim şekline göre değişim göstermekte midir? sorusuna okul yöneticilerinin görev yaptığı okulun öğretim şekline göre verdikleri cevapların dağılımı Tablo 14’te verilmiştir.

Tablo 3.14 Şiddeti Önlemeye Yönelik Alınan Önlemlerin Yöneticinin Görev Yaptığı Okulun Öğretim Şekline Göre Dağılımı ve Kay-kare Analiz Sonuçları

Alınan Önlemler		Tekli	İkili	Tam	Toplam	χ^2	P
a) Ziyaretçilerin okula girişlerinde kayıt defteri tutulmaktadır.	Evet f (%)	11(9,7)	58(51,3)	44(38,9)	113	3,190	0,289
	Hayır f (%)	4(15,4)	9(34,6)	13(5,0)	26		
b) Okulda özel güvenlik personeli çalıştırılmakta.	Evet f (%)	1(3,6)	24(85,7)	3(10,7)	28	19,812	0,001
	Hayır f (%)	14(12,6)	43(38,7)	54(48,6)	111		
c) Okulun belirli bölgeleri kamara ile kontrol edilmektedir.	Evet f (%)	13(10,4)	60(48,5)	52(41,6)	125	2,356	0,710
	Hayır f (%)	2(14,3)	7(50,0)	5(35,7)	14		
d) Okulun giriş çıkış saatlerinde polis ya da jandarma görev yapar.	Evet f (%)	6(13,6)	25(56,8)	13(29,5)	44	4,245	0,171
	Hayır f (%)	9(9,5)	42(44,2)	44(46,3)	95		
e) Belirli aralıklarla öğrencilerin üstleri aranmaktadır.	Evet f (%)	9(14,3)	36(57,1)	18(28,6)	63	11,476	0,023
	Hayır f (%)	6(7,9)	31(40,8)	39(51,3)	76		
f) Okulun dış ana giriş kapılarında gerekli güvenlik önlemleri alır.	Evet f (%)	12(0,8)	58(52,3)	41(36,9)	111	4,722	0,129
	Hayır f (%)	3(10,7)	9(32,1)	16(57,1)	28		

Tablo 3.14 incelendiğinde; okullarda şiddeti önlemeye yönelik alınan önlemlerden görev yaptığı okulun öğretim şekline göre “Okulda Özel Güvenlik Personeli Çalıştırılmaktadır” ($P<0,001$) ve “Belirli Aralıklarla Öğrencilerin Üstleri Aranmaktadır” ($P=0,023$) önlemlerine okul yöneticilerinin görev yaptığı okulun öğretim şekline göre farklılık gözlenmektedir. "Okulda Özel Güvenlik Personeli Çalıştırılmaktadır" önleminde tekli öğretim yapan okullardaki yöneticilerin % 3,6' sı "Evet" cevabı verirken, % 12, 6' sı "Hayır" cevabı vermiştir. İkili öğretim yapan okulların yöneticilerinin % 85,7' si "Evet" cevabı verirken, % 38,7' si "Hayır" cevabı vermiştir. Tam gün öğretim yapan okul yöneticilerinin ise % 10,7' si "Evet"cevabı verirken, "Hayır" cevabı verenlerin oranı % 48,6 olarak belirlenmiştir. "Belirli Aralıklarla

Öğrencilerin Üstleri Aranmaktadır" önleminde tekli öğretim yapan okullarda "Evet" cevabı veren yöneticiler % 14,3 iken, "Hayır" cevabı veren yöneticilerin oranı % 7,9' dur. İkili öğretim yapan okulların okul yöneticileri % 57,1 ile "Evet" cevabı verirken, % 40,8 ile "Hayır" cevabı vermişlerdir. Tam gün öğretim yapan okullardaki yöneticilerin % 28,6' sını "Evet" cevabı verirken, "Hayır" cevabı verenlerin oranı % 51,3 olarak tespit edilmiştir. Bu durumda ikili eğitim yapan okulların bu güvenlik önlemini daha çok uyguladıkları söylenebilir.

3.5.1.2. İkinci Alt Propleme İlişkin Bulgular

3.5.1.2.1. Şiddetin Kaynağını Tespit Etmeye Yönelik Alınan Önlemlere İlişkin Yönetici Görüşlerinin Değerlendirilmesi

a) Görev Türü

a.1. Okulunuzda Personeliniz Tarafından Şiddet Unsuru Taşıyan Davranışlara Rastlıyor musunuz? Hususundaki Soruya Okul Yöneticilerinin Cevapları Arasında Görev Türüne Göre Fark Olup Olmadığı Araştırılmıştır.

Okulunuzda personeliniz tarafından öğrencilerinize karşı şiddet unsuru taşıyan davranışlara rastlıyor musunuz? sorusuna okul yöneticilerinin görev türüne göre verdikleri cevapların dağılımı Tablo 3.15' te verilmiştir.

Tablo 3.15 Okul Yöneticilerinin “Okulunuzda Personeliniz Tarafından Öğrencilerinize Karşı Şiddet Unsuru Taşıyan Davranışlara Rastlıyor Musunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Okuldaki Görevi		Katılım Düzeyi		Toplam	χ^2	P
		Evet	Hayır			
Müdür	f	2	31	33	1,689	0,793
	%	6,1	93,9			
Müdür başyardımcısı	f	0	16	16		
	%	0,0	100,0			
Müdür yardımcısı	f	6	84	90		
	%	6,7	93,3			
Toplam	f	8	131	139		
	%	5,8	94,2			

Tablo 3.15' te, Kay Kare sonuçları okul yöneticilerinin görev türüne göre okullarda şiddetin kaynağını tespit etmeye yönelik olarak “Okulunuzda Personeliniz Tarafından Öğrencilerinize Karşı Şiddet Unsuru Taşıyan Davranışlara Rastlıyor Musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar arasında anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir.

a.2. Okulunuzda Şiddete Karışan Öğrencilere Ne Yapıyorsunuz? Hususundaki Soruya Okul Yöneticilerinin Verdikleri Cevaplar Arasında Görev Türüne Göre Fark Olup Olmadığı Araştırılmıştır.

Okulunuzda Şiddete Karışan Öğrencilere Ne Yapıyorsunuz? sorusuna okul yöneticilerinin görev türüne göre verdikleri cevapların dağılımı Tablo 3.16'da verilmiştir.

Tablo 3.16 Okul Yöneticilerinin “Okulunuzda şiddete karışan öğrencilere ne yapıyorsunuz?” Sorusuna görev türüne göre verdikleri Cevapların Dağılımı

Alınan Önlemler		Müdür (n=33)	Müdür başyardımcısı 5(n=16)	Müdür yardımcısı (n=90)	χ^2	P
a) Okul rehberlik ve psikolojik danışma servisine yönlendiriyorum.	f	30	14	83	19,764	0,975
	%	90,9	87,5	92,2		
b) Disiplin kuruluna sevk ediyorum	f	12	7	45		
	%	36,4	43,8	50,0		
c) Polise ve adli makamlara haber veriyorum	f	7	3	21		
	%	21,2	18,8	23,3		
d) Veliye bildiriyorum	f	26	13	71		
	%	78,8	81,3	78,9		
e) Sosyal-sağlık kurumlarına sevk ediyorum	f	8	3	28		
	%	24,2	18,8	31,1		
f) Çocuk ve ergen psikiyatrisine yönlendiriyorum	f	0	1	1		
	%	0,0	6,3	1,1		

Tablo 3.16 incelendiğinde; Kay Kare sonuçları okul yöneticilerinin görev türüne göre okullarda şiddetin kaynağını tespit etmeye yönelik olarak “Okulunuzda şiddete karışan öğrencilere ne yapıyorsunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar arasında anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir.

a.3. Öğrencilerin Okul Dışında Şiddet Olaylarına Karıştığı Duyumunu Alıyor musunuz? Sorusuna Okul Yöneticilerinin Verdikleri Cevapları Arasında Görev Türüne Göre Fark Olup Olmadığı Araştırılmıştır.

Öğrencilerinizin okul dışında şiddet olaylarına karıştığı duyumunu alıyor musunuz? sorusuna okul yöneticilerinin görev türüne göre verdikleri cevapların dağılımı Tablo 3.17’de verilmiştir.

Tablo 3.17 Okul Yöneticilerinin “Öğrencilerinizin Okul Dışında Şiddet Olaylarına Karıştığı Duyumunu Alıyor musunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Okuldaki Görevi		Katılım Düzeyi		Toplam	χ^2	P
		Evet	Hayır			
Müdür	f	15	18	33	0,461	0,794
	%	45,5	54,5			
Müdür başyardımcısı	f	6	10	16		
	%	37,5	62,5			
Müdür yardımcısı	f	42	48	90		
	%	46,7	53,3			
Toplam	f	63	76	139		
	%	45,3	54,7			

Tablo 3.17’ de; Kay Kare sonuçları okul yöneticilerinin görev türüne göre okullarda şiddetin kaynağını tespit etmeye yönelik olarak “Öğrencilerinizin okul dışında şiddet olaylarına karıştığı duyumunu alıyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar arasında anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir.

a.4. Şiddete Karışma Potansiyeli Olan Öğrencileri Tespit Etmeye Yönelik Bir Çalışma Yapıyor musunuz? Hususundaki Soruya Okul Yöneticilerinin Görev Türüne Göre Verdikleri Cevapları Arasında Fark Olup Olmadığı Araştırılmıştır.

Şiddete karışma potansiyeli olan öğrencileri tespit etmeye yönelik bir çalışma yapıyor musunuz? sorusuna okul yöneticilerinin görev türüne göre verdikleri cevapların dağılımı Tablo 3.18' de verilmiştir.

Tablo 3.18 Okul Yöneticilerinin “Şiddete karışma potansiyeli olan öğrencileri tespit etmeye yönelik bir çalışma yapıyor musunuz?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Okuldaki Görevi		Katılım Düzeyi		Toplam	χ^2	P
		Evet	Hayır			
Müdür	f	21	12	33	1,602	0,449
	%	63,6	36,4			
Müdür başyardımcısı	f	8	8	16		
	%	50,0	50,0			
Müdür yardımcısı	f	58	32	90		
	%	64,4	35,6			
Toplam	f	87	52	139		
	%	62,6	37,4			

Tablo 3.18' de; okul yöneticilerinin, şiddet potansiyeli olan öğrencilerin tespitine yönelik arayış içinde oldukları söylenebilir. Kay Kare sonuçları okul yöneticilerinin görev türüne göre okullarda şiddetin kaynağını tespit etmeye ilişkin olarak “Şiddete karışma potansiyeli olan öğrencileri tespit etmeye yönelik bir çalışma yapıyor musunuz?” sorusuna verdikleri cevaplar arasında anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir.

a.5. Şiddete Karışma Potansiyeli Olan Öğrencileri Tespit Etmeye Yönelik Bir Çalışma Yapıyorsanız Bu Çalışmalar Nelerdir? Hususundaki Soruya Okul Yöneticilerinin Görev Türüne Göre Verdikleri Cevaplar Arasında Fark olup olmadığı araştırılmıştır.

Şiddete karışma potansiyeli olan öğrencileri tespit etmeye yönelik bir çalışma yapıyorsanız bu çalışmalar nelerdir? sorusuna okul yöneticilerinin görev türüne göre verdikleri cevapların dağılımı Tablo 3.19'da verilmiştir

Tablo 3.19 Okul Yöneticilerinin “Şiddete karışma potansiyeli olan öğrencileri tespit etmeye yönelik bir çalışma yapıyorsanız bu çalışmalar nelerdir? Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı (**Bu soruya sadece evet yanıtını veren yöneticiler değerlendirmeye alınmıştır**)

Planlar		Müdür (n=17)	Müdür başyardımcısı (n=10)	Müdür yardımcısı (n=59)	Top.	χ^2	P
a) Okul-Aile işbirliği,Arkadaş çevresini tanıma,Ev ziyaretleri yapma	f	8	8	36	52	107,242	0,475
	%	47,0	80,0	61,0			
b) Çocuk şube polisliği ile işbirliği,sık sık üst arama	f	2	2	6	10		
	%	11,8	20,0	10,2			
c) Rehberlik servisine yönlendirme	f	8	6	37	51		
	%	47,1	60,0	62,7			
d) Öğrenci ile birebir görüşme, anket uygulama ile sorun tespiti	f	8	6	37	51		
	%	47,1	60,0	62,7			
e) Koçluk yöntemi ve sportif faaliyetlere yönlendirme, başarılı mezunlarla işbirliği	f	0	3	16	19		
	%	0,00	30,0	27,1			
f) Sağlık kurumları ile psikolojik destek almalarını sağlama	f	2	0	5	7		
	%	20,0	0	8,47			

Tablo 3.19' da; Kay Kare sonuçları okul yöneticilerinin görev türüne göre okullarda şiddetin kaynağını tespit etmeye ilişkin olarak "Şiddete karışma potansiyeli olan öğrencileri tespit etmeye yönelik bir çalışma yapıyorsanız bu çalışmalar nelerdir? sorusuna verdikleri cevaplar arasında anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir ($P>0,05$).

a.6. Okulunuzda Bir Şiddet Olayı Görüldüğünde Müdahale Planınız Varmı? Hususundaki Soruya Okul Yöneticilerinin Görev Türüne Göre Verdikleri Cevaplar Arasında Fark Olup Olmadığı Araştırılmıştır.

Okulunuzda bir şiddet olayı görüldüğünde müdahale planınız var mı? sorusuna okul yöneticilerinin görev türüne göre verdikleri cevapların dağılımı Tablo 3.20’de verilmiştir.

Tablo 3.20 Okul Yöneticilerinin “Okulunuzda bir şiddet olayı görüldüğünde müdahale planınız varmı?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Okuldaki Görevi		Katılım Düzeyi		Toplam	χ^2	P
		Evet	Hayır			
Müdür	f	25	8	33	8,770	0,362
	%	75,8	24,2			
Müdür başyardımcısı	f	12	4	16		
	%	75,0	25,0			
Müdür yardımcısı	f	66	24	90		
	%	73,3	26,7			
Toplam	f	103	36	139		
	%	74,1	25,9			

Tablo 3.20 de; Kay Kare sonuçları okul yöneticilerinin görev türüne göre okullarda şiddetin kaynağını tespit etmeye ilişkin olarak “Okulunuzda bir şiddet olayı görüldüğünde müdahale planınız var mı?” sorusuna verdikleri cevaplar arasında anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir.

a.7. Öğrencilerin Çoğunlukla Yaşadıkları Mahalle/Yerleşim Yerini İşlenen Suçlara Göre Nasıl Değerlendirmektedirler? Hususundaki Soruya Okul Yöneticilerinin Görev Türüne Göre Verdikleri Cevaplar Arasında Fark olup olmadığı araştırılmıştır.

Öğrencilerin çoğunlukla yaşadıkları mahalle/yerleşim yerini işlenen suçlara göre nasıl değerlendirmektedirler? sorusuna okul yöneticilerinin görev türüne göre verdikleri cevapların dağılımı Tablo 3.21' de verilmiştir.

Tablo 3.21 Okul Yöneticilerinin “Öğrencilerin çoğunlukla yaşadıkları mahalle/yerleşim yerini işlenen suçlara göre nasıl değerlendirmektedirler” sorusuna verdikleri cevaplarının dağılımı

Alınan Önlemler		Müdür (n=33)	Müdür başyardımcısı (n=16)	Müdür yardımcısı (n=90)	χ^2	P
Yüksek oranda suç işlenen bir yer	f	0	0	5	13,205	0,105
	%	0,0	0,0	5,6		
Orta derecede suç işlenen bir yer	f	3	2	9		
	%	9,1	12,5	10,0		
Düşük oranda suç işlenen bir yer	f	13	2	42		
	%	39,4	12,5	46,7		
Suç bakımından çok değişik bölgelerden gelmektedir	f	10	5	18		
	%	30,3	31,3	20,0		
Fikrim yok	f	7	7	16		
	%	21,2	43,8	17,8		

Tablo 3.21' de; Kay Kare sonuçları okul yöneticilerinin görev türüne göre okullarda şiddetin kaynağını tespit etmeye ilişkin olarak “Öğrencilerin çoğunlukla yaşadıkları mahalle/yerleşim yerini işlenen suçlara göre nasıl değerlendirmektedirler?” sorusuna verdikleri cevaplar arasında anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir ($P>0,05$).

a.8. Okulun Bulunduğu Mahalle/Yerleşim Yerini İşlenen Suçlara Göre Nasıl Değerlendirmektedirler Hususundaki Soruya Okul Yöneticilerinin görev türüne göre Verdikleri Cevaplar Arasında Fark Olup Olmadığı Araştırılmıştır.

Okulun bulunduğu mahalle/yerleşim yerini işlenen suçlara göre nasıl değerlendirmektedirler? sorusuna okul yöneticilerinin görev türüne göre verdikleri cevapların dağılımı Tablo 3.22' de verilmiştir.

Tablo 3.22 Okul Yöneticilerinin “Okulun bulunduğu mahalle/yerleşim yerini işlenen suçlara göre nasıl değerlendirmektedirler” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Alınan Önlemler		Müdür (n=33)	Müdür başyardımcısı (n=16)	Müdür yardımcısı (n=90)	Top.	χ^2	P
Yüksek oranda suç işlenen bir yer	f	1	1	3	5	0,732	0,994
	%	3,0	6,3	3,3			
Orta derecede suç işlenen bir yer	f	8	3	18	29		
	%	24,2	18,8	20,0			
Düşük oranda suç işlenen bir yer	f	20	10	56	86		
	%	60,6	62,5	62,2			
Fikrim yok	f	4	2	13	19		
	%	12,1	12,5	14,4			

Tablo 3.22' de; Kay Kare sonuçları okul yöneticilerinin görev türüne göre okullarda şiddetin kaynağını tespit etmeye ilişkin olarak “Okulun bulunduğu mahalle /yerleşim yerini işlenen suçlara göre nasıl değerlendirmektedirler?” sorusuna verdikleri cevaplar arasında anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir ($P>0,05$).

a.9. Öğrenciler Şiddet Olaylarından Rahatsız Olduklarını İfade Ediyorlar mı? Hususundaki Soruya Okul Yöneticilerinin Görev Türüne Göre Verdikleri Cevaplar Arasında Fark Olup Olmadığı Araştırılmıştır.

Öğrenciler şiddet olaylarından rahatsız olduklarını ifade ediyorlar mı? sorusuna okul yöneticilerinin görev türüne göre verdikleri cevapların dağılımı Tablo 3.23'de verilmiştir.

Tablo 3.23 Okul Yöneticilerinin “Öğrenciler şiddet olaylarından rahatsız olduklarını ifade ediyorlar mı?” sorusuna verdikleri cevapların dağılımı

Okuldaki Görevi		Katılım Düzeyi		Toplam	χ^2	P
		Evet	Hayır			
Müdür	f	18	15	33	0,845	0,655
	%	54,5	45,5			
Müdür başyardımcısı	f	7	9	16		
	%	43,8	56,3			
Müdür yardımcısı	f	50	40	90		
	%	55,6	44,4			
Toplam	f	75	64	139		
	%	54,0	46,0			

Tablo 3.23’de; Kay Kare sonuçları okul yöneticilerinin görev türüne göre şiddetin kaynağını tespit etmeye ilişkin olarak “Öğrenciler şiddet olaylarından rahatsız olduklarını ifade ediyorlar mı?” sorusuna verdikleri cevaplar arasında anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir.

a.10. Okuldaki öğrenciler daha çok neredeki şiddet olaylarından rahatsız olmaktadır? Hususundaki Soruya Okul Yöneticilerinin Verdikleri Cevaplar Arasında Fark Olup Olmadığı Araştırılmıştır.

Okuldaki öğrenciler daha çok neredeki şiddet olaylarından rahatsız olmaktadır? sorusuna okul yöneticilerinin görev türüne göre verdikleri cevapların dağılımı Tablo 3.24’de verilmiştir.

Tablo 3.24 Okul Yöneticilerinin “Okuldaki Öğrenciler Daha Çok Neredeki Şiddet Olaylarından Rahatsız Olmaktadırlar?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Okuldaki Görevi	Katılım Düzeyi		Toplam	χ^2	P
	Ev ile okul arasındaki	Okuldaki			
Müdür	f	18	18	0,478	0,107
	%	100,0			
Müdür başyardımcısı	f	7	7		
	%	100,0			
Müdür yardımcısı	f	42	50		
	%	84,0			
Toplam	f	67	75		
	%	89,3			

Tablo 3.24' de; Kay Kare sonuçları okul yöneticilerinin görev türüne göre okullarda şiddetin kaynağını tespit etmeye ilişkin olarak eğer şiddetten rahatsız olunduğu duyumu alınıyorsa “Okuldaki öğrenciler daha çok neredeki şiddet olaylarından rahatsız olmaktadır?” sorusuna cevap verenler arasında anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir ($P>0,05$).

a.11. Okulunuzda Şiddet Olayları Yaşanıyorsa, Okulu Hangi Yönlerden Etkilemektedir? Hususundaki Soruya Okul Yöneticilerinin görev türüne göre Verdikleri Cevaplar Arasında Fark Olup Olmadığı Araştırılmıştır (Bu Sorulara Cevap Veren Yöneticilerin Sayısı "N" İle Belirtilmiş ve Soruya Birden Fazla Cevap Verilmiştir).

Okul yöneticileri "Okulunuzda şiddet olayları yaşıyorsa, okulu hangi yönlerden etkilenmektedir?" sorusuna okul yöneticilerinin görev türüne göre verdikleri cevapların dağılımı Tablo 3.25' te verilmiştir.

Tablo 3.25 Okul Yöneticilerinin “Okulda Şiddet Olayları Yaşanıyorsa Okulu Hangi Yönlerden Etkilemektedir?” Sorusuna Verdikleri Cevapların Dağılımı

Planlar		Müdür (n=29)	Müdür başyardımcısı (n=13)	Müdür yardımcısı (n=84)	Toplam	χ^2	P
Eğitim-öğretimi etkilemektedir	f	20	7	51	78	47,598	0,191
	%	68,96	53,84	60,71			
Öğretmenleri etkilemektedir	f	10	0	25	35		
	%	34,48	0	29,76			
Okul yöneticilerini etkilemektedir	f	7	3	21	31		
	%	24,13	23,07	25,00			
Öğrencileri etkilemektedir	f	8	3	44	55		
	%	27,58	23,07	52,38			
Velileri etkilemektedir	f	8	1	17	26		
	%	27,58	7,692	20,23			
Diğer yönlerden etkilemektedir	f	7	2	11	20		
	%	24,13	15,38	13,09			

Tablo 3.25' te; Kay Kare sonuçları okul yöneticilerinin görev türüne göre okullarda şiddetin kaynağını tespit etmeye ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir ($P>0,05$).

Okul yöneticileri, "Okullarında şiddet olayları yaşanıyorsa okulu hangi yönlerden etkilemektedir?" sorusuna verdikleri cevaplarında (müdürler % 68, müdür baş yardımcıları % 53, müdür yardımcıları % 60) en çok eğitim öğretimi etkilediğini belirtmiş, müdürler % 24,13, müdür baş yardımcıları % 15,38, müdür yardımcıları % 13,09) en az diğer yönlerden etkilendiğini belirtmişlerdir. Bunun yanında müdür başyardımcıları ise, okuldaki şiddetin öğretmenleri etkilediğini düşünmediklerini belirtmişlerdir.

a.12. Okullarda Şiddetin Azaltılması İle İlgili Olarak Neler Yapılabilir?, Hususundaki Soruya Okul Yöneticilerinin Görev Türüne Göre Verdikleri Cevaplar Arasında Fark Olup Olmadığı Araştırılmıştır (Bu Soruya Tüm Okul Yöneticilerinin Bir ve Birden Fazla Verdikleri Yanıtlarla Tablo Oluşturulmuştur).

Yöneticilerinin "Okullarda şiddetin azaltılması ile ilgili olarak neler yapılabilir?" sorusuna okul yöneticilerinin görev türüne göre verdikleri cevapların dağılımı Tablo 3.26 da verilmiştir.

Tablo 3.26 Okul Yöneticilerinin "Okullarda şiddetin azaltılması ile ilgili olarak neler yapılabilir?" sorusuna verdikleri cevapların dağılımı

Planlar		Müdür (n=33)	Müdür başyardımcısı (n=16)	Müdür yardımcısı (n=90)	Top.	χ^2	P
Öğrencilerle işbirliği	f	16	7	42	65	57,672	0,116
	%	48,48	43,75	46,66			
Velilerle işbirliği	f	23	7	38	68		
	%	69,69	43,75	42,22			
Bakanlık ile işbirliği	f	8	3	28	39		
	%	24,24	18,75	31,11			
Yöneticilerle işbirliği	f	8	5	28	41		
	%	24,24	31,25	31,11			
Öğretmenlerle işbirliği	f	6	3	28	37		
	%	18,18	18,75	31,11			
Diğer kurumlarla işbirliği	f	8	2	22	32		
	%	24,24	12,5	24,44			

Tablo 3.26' da; Kay Kare sonuçları okul yöneticilerinin görev türüne göre okullarda şiddetin kaynağını tespit etmeye ilişkin olarak "Okullarda şiddetin azaltılmasıyla ilgili olarak neler yapılabilir?" sorusuna verdikleri cevaplar arasında anlamlı bir farklılık olmadığını göstermektedir ($P>0,05$).

3.5.1.3. Üçüncü Alt problemlere ilişkin bulgular

3.5.1.3.1. Şiddet İle İlgili Verilen İfadelere Katılma Düzeyi Açısından Yapılan Değerlendirmeler

a)Görev Türü

a.1. Şiddetle İlgili Verilen İfadelere Katılım Düzeyleri Açısından Okul Yöneticilerinin Görev Türüne Göre Verdikleri Cevaplar Arasında Fark Olup Olmadığı Araştırılmıştır.

Okul yöneticilerinin şiddetle ilgili verilen ifadelere katılım düzeylerini tespit etmeye yönelik hazırlanan anket sorularına, okul yöneticilerinin görev türüne göre verdikleri cevaplar arasındaki farklılıklar Tablo 3.27' de verilmiştir.

Tablo 3.27 Şiddetle İlgili Verilen İfadelere okul yöneticilerinin Görev Türüne Göre katılım düzeylerinin değerlendirildiği Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

İFADELER	KATILMA DÜZEYİ* (Medyan)			
	Müdür	Müdür başyardımcısı	Müdür yardımcısı	P değeri
1-Kalabalık okullarda şiddet olayları artmaktadır.	2	2	2	0,131
2. Medya şiddet olaylarını abartmaktadır.	2	2	2	0,730
3-Okullarda yaşanan şiddet olaylarının çok azı kamuoyuna yansıtılmaktadır.	3	3	3	0,967
4-Öğrenciler şiddeti bir çözüm yolu olarak görmektedir.	4	3	3	0,240
5-Şiddet olayları tek bir nedene bağlanamaz.	1	1	1	0,578
6-Şiddet, öğrenilen bir davranıştır.	2-5	2-5	2	0,045
7-Şiddet önlenbilir.	2	2	2	0,464
8-Okulumuzda sosyal ve kültürel faaliyetler yeterlidir.	2	2	2	0,999
9-Okulumuzda sportif faaliyetler yeterlidir.	2	2-5	2	0,318
10-Okulumuzda öğrenciler kendilerini ilgilendiren kararlara katılırlar.	2	2	2	0,954
11-Okulumuz emniyet açısından güvenlidir.	2	2	2	0,519
12-Okulumuzda şiddete karşı tolerans gösterilmez.	2	2	1	0,751
13-Okulumuzda öğrencilere ayrılan mekânlar yeterlidir.	3	2	2	0,549
14-Şiddet hakkındaki bilgilerim yeterlidir.	2	1-5	2	0,094
15-Şiddet konusunda hizmet içi eğitime ihtiyaç duymaktayım.	4	4	4	0,434
16-Şiddete neden olabilecek bir olgu belirlendiğinde ya da gözleendiğinde acil müdahale yapılır.	1	2	2	0,097
17-Öğrencilere çatışma yönetimi kursu verilmelidir.	2	3	2	0,159
18-Öğrencilere stres ve başa çıkma yolları eğitimi verilmelidir.	1	2	2	0,314

*katılım düzeyleri 1=Tam, 2= Oldukça, 3= Orta, 4=Az, 5=Hiç

Tablo 3.27 Şiddetle İlgili Verilen İfadelere okul yöneticilerinin görev türüne göre Katılım Düzeylerinin Kruskal Wallis H Testi sonuçları incelendiğinde, "Şiddet öğrenilen bir davranıştır", ifadesine okul yöneticilerinin görev türüne göre katılımları arasında anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir. Bu ifadelere okul müdürleri ve müdür baş yardımcılarının "oldukça ve orta", müdür yardımcılarının "oldukça" düzeyinde katıldıkları belirlenmiştir.

b) Cinsiyet

b.1 Şiddetle ilgili verilen ifadelere katılım düzeyleri açısından okul yöneticilerinin cinsiyetlerine göre verdikleri cevaplar arasında fark olup olmadığı araştırılmıştır.

Okul yöneticilerinin şiddetle ilgili verilen ifadelere katılım düzeyleri nelerdir?" şeklindeki anket sorularına okul yöneticilerinin cinsiyetlerine göre verdikleri cevaplar arasındaki farklılıklar Tablo 3.28'de verilmiştir.

Tablo 3.28 Şiddetle İlgili Verilen İfadelere okul yöneticilerinin Cinsiyetlerine göre katılım düzeylerinin değerlendirildiği Mann Whitney U Testi Sonuçları

İFADELER	KATILMA DÜZEYİ* (Medyan)		
	Kadın	Erkek	P değeri
1-Kalabalık okullarda şiddet olayları artmaktadır.	2	2	0,564
2. Medya şiddet olaylarını abartmaktadır.	2	2	0,545
3-Okullarda yaşanan şiddet olaylarının çok azı kamuoyuna yansıtılmaktadır.	3	3	0,853
4-Öğrenciler şiddeti bir çözüm yolu olarak görmektedir.	2	3	0,093
5-Şiddet olayları tek bir nedene bağlanamaz.	2	1	0,077
6-Şiddet, öğrenilen bir davranıştır.	2	2	0,699
7-Şiddet önlenemez.	2	2	0,668
8-Okulumuzda sosyal ve kültürel faaliyetler yeterlidir.	2	2	0,427
9-Okulumuzda sportif faaliyetler yeterlidir.	2,5	2	0,180
10-Okulumuzda öğrenciler kendilerini ilgilendiren kararlara katılırlar.	2	2	0,151
11-Okulumuz emniyet açısından güvenlidir.	2	2	0,204
12-Okulumuzda şiddete karşı tolerans gösterilmez.	1	2	0,048
13-Okulumuzda öğrencilere ayrılan mekânlar yeterlidir.	2	2	0,344
14-Şiddet hakkındaki bilgilerim yeterlidir.	2	2	0,396
15-Şiddet konusunda hizmet içi eğitime ihtiyaç duymaktayım.	4	4	0,412
16-Şiddete neden olabilecek bir olgu belirlendiğinde ya da gözlemlendiğinde acil müdahale yapılır.	2	2	0,990
17-Öğrencilere çatışma yönetimi kursu verilmelidir.	2	2	0,950
18-Öğrencilere stres ve başa çıkma yolları eğitimi verilmelidir.	2	2	0,467

*katılım düzeyleri 1=Tam, 2= Oldukça, 3= Orta, 4=Az, 5=Hiç

Tablo 3.28' de; Mann Whitney U Testine göre okul yöneticilerinin şiddetle ilgili ifadelerine yöneticilerin cinsiyetlerine göre verdikleri cevaplar açısından anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir.

İfadelerden Okulumuzda şiddete karşı tolerans gösterilmez, ifadesine kadın yöneticiler "Tam" düzeyinde katılırken, erkek yöneticiler ise "Oldukça" düzeyinde katıldıklarını belirtmişlerdir ($P=0,048$).

c) Kıdem

c.1. Şiddetle İlgili Verilen İfadelere Katılım Düzeyleri Açısından Okul Yöneticilerinin Kıdemine Göre Verdikleri Cevaplar Arasında Fark Olup Olmadığı Araştırılmıştır.

Okul yöneticilerinin şiddetle ilgili verilen ifadelerine katılım düzeyleri nelerdir?" şeklindeki anket sorularına okul yöneticilerinin kıdemine göre verdikleri cevaplar arasındaki farklılıklar Tablo 3.29'da verilmiştir.

Tablo 3.29 Şiddetle İlgili Verilen İfadelere okul yöneticilerinin Kıdemlerine Göre katılım düzeylerinin değerlendirildiği Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

İFADELER	KATILMA DÜZEYİ* (Medyan)					P değeri
	0-5 yıl	6-10 yıl	11-15 yıl	16-20 yıl	21+ yıl	
1-Kalabalık okullarda şiddet olayları artmaktadır.	2	2	1-5	2	2	0,042
2. Medya şiddet olaylarını abartmaktadır.	2	2	2	2	2	0,660
3.Okullarda yaşanan şiddet olaylarının çok azı kamuoyuna yansıtılmaktadır.	3	3	3	3	3	0,694
4-Öğrenciler şiddeti bir çözüm yolu olarak görmektedir.	3	2-5	2	3	3	0,045
5-Şiddet olayları tek bir nedene bağlanamaz.	1	1	1	1	1	0,418
6-Şiddet, öğrenilen bir davranıştır.	2	1	2	2	2	0,006
7-Şiddet önlenemez.	2	2	2	2	2	0,961
8-Okulumuzda sosyal ve kültürel faaliyetler yeterlidir.	3	2	1	2	2	0,121
9-Okulumuzda sportif faaliyetler yeterlidir.	2	2	2	2	2	0,792
10-Okulumuzda öğrenciler kendilerini ilgilendiren kararlara katılırlar.	2	2-5	2	2	2	0,807
11-Okulumuz emniyet açısından güvenlidir.	2	2	2	2	2	0,070
12-Okulumuzda şiddete karşı tolerans gösterilmez.	1	2	1	2	1	0,737
13-Okulumuzda öğrencilere ayrılan mekânlar yeterlidir.	3	2-5	2	2	2	0,250
14-Şiddet hakkındaki bilgilerim yeterlidir.	2	2	2	2	2	0,404
15-Şiddet konusunda hizmet içi eğitime ihtiyaç duymaktayım.	4	3	3	4	4	0,678
16-Şiddete neden olabilecek bir olgu belirlendiğinde ya da gözlemlendiğinde acil müdahale yapılır.	2	2	2	2	2	0,447
17-Öğrencilere çatışma yönetimi kursu verilmelidir.	2	2	2	2	2	0,230
18-Öğrencilere stres ve başa çıkma yolları eğitimi verilmelidir.	2	1	1	1	1	0,784

*katılım düzeyleri 1=Tam, 2= Oldukça, 3= Orta, 4=Az, 5=Hiç

Tablo 3.29' da; Kruskal Wallis H Testi Sonuçları yöneticilerin şiddetle ilgili ifadelere katılımlarında kıdemlerine göre anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir.

"Kalabalık okullarda şiddet olayları artmaktadır", ifadesine okul yöneticilerinden hizmet yılı 11-15 yıl olanlar "Tam-Oldukça" düzeyinde katılırken diğer hizmet yılına sahip olan yöneticiler "Oldukça" düzeyinde katılmışlardır. "Öğrenciler şiddeti bir çözüm yolu olarak görmektedir" ifadesine yöneticilerden hizmet yılı 0-5 yıl ile 16 ve üzeri olanlar "Orta" düzeyde katılırken, kıdem süresi 6-15 yıl olan yöneticiler "Oldukça" şeklinde katılmaktadırlar. "Şiddet, öğrenilen bir davranıştır" ifadesine kıdem yılı 6-10 yıl olanlar "Tam" düzeyinde katılırken, diğer kıdem yılına sahip yöneticiler ise "Oldukça" düzeyinde katıldıklarını belirtmişlerdir.

d) Bulunduğu Okulda Görev Yapma Süresi

d.1 Şiddetle İlgili Verilen İfadelere Katılım Düzeyleri Açısından Okul Yöneticilerinin Bulunduğu Okulda Görev Yapma Süresi Açısından Verdikleri Cevaplar Arasında Fark Olup Olmadığı Araştırılmıştır.

Okul yöneticilerinin şiddetle ilgili verilen ifadelere katılım düzeyleri nelerdir?" şeklindeki anket sorularına okul yöneticilerinin buldukları okuldaki görev yapma süresine göre verdikleri cevaplar arasındaki farklılıklar Tablo 3.30'da verilmiştir.

Tablo 3.30 Şiddetle İlgili Verilen İfadelere Okul yöneticilerinin buldukları okuldaki görev yapma süresi açısından Katılım Düzeylerinin değerlendirildiği Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

İFADELER	KATILMA DÜZEYİ* (Medyan)					P değeri
	0-5 yıl	6-10 yıl	11-15 yıl	16-20 yıl	21+ yıl	
1-Kalabalık okullarda şiddet olayları artmaktadır.	2	2	1	3	3	0,049
2. Medya şiddet olaylarını abartmaktadır.	2	2	1	3	3	0,122
3-Okullarda yaşanan şiddet olaylarının çok azı kamuoyuna yansıtılmaktadır.	3	3	3	4	3	0,594
4-Öğrenciler şiddeti bir çözüm yolu olarak görmektedir.	3	3	2	3	1	0,424
5-Şiddet olayları tek bir nedene bağlanamaz.	1	1	1	2	3	0,433
6-Şiddet, öğrenilen bir davranıştır.	2	2	2	2	2	0,691
7-Şiddet önlenebilir.	2	1	2	2	2	0,114
8-Okulumuzda sosyal ve kültürel faaliyetler yeterlidir.	2	2	2	3	4	0,003
9-Okulumuzda sportif faaliyetler yeterlidir.	2	2	3	2	2	0,496

10-Okulumuzda öğrenciler kendilerini ilgilendiren kararlara katılırlar.	2	2	2	2	2	0,649
11-Okulumuz emniyet açısından güvenlidir.	2	2	2	2	2	0,927
12-Okulumuzda şiddete karşı tolerans gösterilmez.	2	1	1	1	1	0,657
13-Okulumuzda öğrencilere ayrılan mekânlar yeterlidir.	3	2	2	2	1	0,467
14-Şiddet hakkındaki bilgilerim yeterlidir.	2	2	2	2	1	0,634
15-Şiddet konusunda hizmet içi eğitime ihtiyaç duymaktayım.	4	3	4	4	4	0,982
16-Şiddete neden olabilecek bir olgu belirlendiğinde ya da gözlendiğinde acil müdahale yapılır.	2	2	1	2	1	0,231
17-Öğrencilere çatışma yönetimi kursu verilmelidir.	2	2	2	4	2	0,611
18-Öğrencilere stres ve başa çıkma yolları eğitimi verilmelidir.	2	1	1	1	2	0,350

*katılım düzeyleri 1=Tam, 2= Oldukça, 3= Orta, 4=Az, 5=Hiç

Tablo 3.30 incelendiğinde; okul yöneticilerinin şiddetle ilgili ifadelere katılım düzeyleri arasında farklılık olduğu tespit edilmiştir ($P<0,05$).

"Kalabalık okullarda şiddet olayları artmaktadır" ve "Okulumuzda sosyal ve kültürel faaliyetler yeterlidir", ifadesine okul yöneticilerinden buldukları okulda görev yapma süresi 0-5, 11-15 yıl olanların "Oldukça" düzeyinde katıldığı, 16-20 ve 21 ve üzeri bulunduğu okulda hizmet yılı olanların ise "Orta ve Az" düzeyinde katıldıkları belirlenmiştir.

e) Okulun Öğretim Şekli

e.1. Şiddetle İlgili Verilen İfadelere Katılım Düzeyleri Açısından Okul Yöneticilerinin Görev Yaptıkları Okulun Öğretim Şekline Göre Verdikleri Cevaplar Arasında Fark Olup Olmadığı Araştırılmıştır.

Okul yöneticilerinin şiddetle ilgili verilen ifadelere katılım düzeyleri nelerdir?" şeklindeki anket sorularına okul yöneticilerinin görev yaptıkları okuldaki okulun öğretim şekline göre verdikleri cevaplar arasındaki farklılıklar Tablo 3.31'de verilmiştir.

Tablo 3.31. Şiddetle İlgili Verilen İfadelere Okul Yöneticilerinin Görev Yaptığı Okulun Öğretim Şekline Göre katılım düzeylerinin değerlendirildiği Kruskal Wallis H Testi Sonuçları

İFADELER	KATILMADÜZEYİ* (Medyan)			
	Tekli	İkili	Tam	P değeri
1-Kalabalık okullarda şiddet olayları artmaktadır.	2	2	2	0,626
2. Medya şiddet olaylarını abartmaktadır.	2	2	2	0,526
3-Okullarda yaşanan şiddet olaylarının çok azı kamuoyunayansıtılmaktadır.	3	3	3	0,100
4-Öğrenciler şiddeti bir çözüm yolu olarak görmektedir.	3	3	3	0,957
5-Şiddet olayları tek bir nedene bağlanamaz.	1	1	1	0,392
6-Şiddet, öğrenilen bir davranıştır.	2	2	2	0,243
7-Şiddet önlenebilir.	2	2	2	0,472
8-Okulumuzda sosyal ve kültürel faaliyetler yeterlidir.	2	2	2	0,765
9-Okulumuzda sportif faaliyetler yeterlidir.	2	2	2	0,561
10-Okulumuzda öğrenciler kendilerini ilgilendiren kararlara katılırlar.	2	2	2	0,470
11-Okulumuz emniyet açısından güvenlidir.	2	2	2	0,283
12-Okulumuzda şiddete karşı tolerans gösterilmez.	1	2	1	0,570
13-Okulumuzda öğrencilere ayrılan mekânlar yeterlidir.	2	3	2	0,413
14-Şiddet hakkındaki bilgilerim yeterlidir.	2	2	2	0,325
15-Şiddet konusunda hizmet içi eğitime ihtiyaç duymaktayım.	4	4	4	0,360
16-Şiddete neden olabilecek bir olgu belirlendiğinde ya da gözleendiğinde acil müdahale yapılır.	2	2	2	0,942
17-Öğrencilere çatışma yönetimi kursu verilmelidir.	2	2	2	0,258
18-Öğrencilere stres ve başa çıkma yolları eğitimi verilmelidir.	1	1	2	0,177

*katılım düzeyleri 1=Tam, 2= Oldukça, 3= Orta, 4=Az, 5=Hiç

Tablo 3.31' de; Okul yöneticilerinin Şiddetle İlgili Verilen İfadelere Katılım Düzeylerinin değerlendirildiği Kruskal Wallis H Testi Sonuçları incelendiğinde, okul yöneticilerinin görev yaptıkları okullardaki öğretim şekline göre verdikleri cevapları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir.

BÖLÜM 4 TARTIŞMA, SONUÇ ve ÖNERİLER

4. 1. TARTIŞMA

Şiddetin önlenmesi amacıyla okullarda alınan çeşitli önlemler, şiddete kaynaklık eden nedenlerin önlenmesine yönelik araştırmalar ve şiddetle ilgili okul yönetici ve öğretmenlerin görüşlerinin değerlendirilmesi, okulların şiddetle mücadelesinde önemli ölçüde yol alındığını göstermektedir. Okul yöneticilerine, şiddet ile ilgili mevcut bilgilerinin yanında, güncel çalışmaların ve araştırmaların da düzenli aralıklarla edindirilmesi sağlanmalıdır. Şiddetin çözümünde okulların birlikte hareket edeceği kuruluşların desteği şiddetin çözümünün sadece okul yönetimini değil her kesimin ilgisini gerektirdiği içindir (Bulut, 2008; Gürsoy, 2009; Uçar, 2010; Uysal, 2003; Ölmez, 2008; Bahar, 2006).

Araştırmada elde edilen bulgularda okul müdürleri, diğer okul yöneticilerinden daha çok "Okulun giriş çıkış saatlerinde polis yada jandarmanın görev yapmaktadır" önlemini uyguladıklarını belirtmişlerdir. Milli Eğitim Bakanlığı, Giresun Valiliği ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü, 2012-2013 Eğitim öğretim yılı, Eğitim Ortamlarında Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması Strateji ve Eylem Planında, İç İşleri Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı arasında imzalanan "Okullarda Güvenli Ortamın Sağlamasına Yönelik Koruyucu ve Önleyici Tedbirlerin Arttırılmasına İlişkin İşbirliği Protokolü" kapsamında okul yöneticilerine düşen görevlerde, şiddetle mücadele çalışmalarının duyurulması, okulun giriş ve çıkış saatlerinde çevrenin kontrol altına alınması, bu konuda güvenlik güçleri ile işbirliği yapılması ve gerekli desteğin sağlanması maddelerine önemle yer verilmiştir (Web_9, 2012-2013). Ancak Demirbaş'ın (2007), ülke genelinde okul yöneticilerine yaptığı şiddetle ilgili çalışmada okul yöneticileri, en az düzeyde polis yada jandarmanın okulun giriş çıkış saatlerinde görev yaptığını belirtmişlerdir. Turhan ve Turan (2012), "Ortaöğretim kurumlarında Güvenlik" araştırmalarında, polislerin asayiş ve emniyeti sağlamada yetersiz kaldıklarını, koordinasyon sorunları yaşadığını belirlemişlerdir.

Okulların bulunduğu yerler, öğrenci sayıları, olay sıklığı gibi kriterlerin de göz önünde bulundurulması, özellikle giriş çıkış saatlerinde polislerin görevlendirilmelerinin sağlanması gerektiğini belirtmektedirler. Çalışmada okul yöneticilerinin çoğunluğunun müdür yardımcılardan oluşması nedeniyle bu çalışma ile örtüşmektedir. Sonuçta Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması Strateji ve Eylem Planında belirtilen bu maddenin yeterince uygulanmadığı anlamına gelebilir.

Bu çalışmanın bulgularında "Şiddet öğrenilen bir davranıştır" ifadesine müdür ve müdür baş yardımcılarının "Oldukça" ve "Hiç" düzeyinde katılımları ilginçtir. Bu konuda Bandura'nın öğrenme modeli (Çayköylü vd., 2006; Başel 2012; Uysal, 2003; Meyer ve Farrel, 1998; Solak, 2007) eğitimciler ve yöneticiler tarafından yaygın bilinen bir öğrenme modeli olmasına karşın bu ifadeye "Hiç" düzeyinde katılan okul yöneticilerinin şiddetin öğrenme yolu ile kazanılabileceği konusunda bilgi eksiklerinin olduğunu düşündürmüştür (Çayköylü vd., 2006; Çubukçu ve Dönmez, 2012; Solak 2007; Uysal 2003; Akt. Koç, 2011; Atkinson ve Diğ., 2002). Şiddet konusunda bilgilerin yenilenmesi ve eğitime ihtiyaç olduğu değerlendirilmiştir.

Çalışma bulgularında, okul yöneticileri okuldaki şiddetin eğitim öğretimi etkilediğini belirtmiş ancak müdür ve müdür yardımcılarını öğretmenleri de etkilediğini belirtirken, müdür başyardımcılarını öğretmenleri etkilediğini düşünmediklerini belirtmişlerdir. Öğretmenlerin beklentilerine göre şiddeti önleme bağlamında okul yöneticilerinin eğitim ortamı boyutunda sahip olması gereken yeterliklerde, her şeyden önce şiddetin çözümünün bir örgüt kültürü ve örgüt iklimi olduğu belirtilmektedir (Uçar, 2010; Bulut 2008). Bir çok çalışmada belirlendiği gibi okuldaki şiddetin eğitim öğretimi etkilerken öğretmenleri etkilememesi mümkün değildir. Başta şiddete maruz kalan öğrenciler olmak üzere öğretmenleri, okul yönetimini, toplumu tedirgin etmekte ve mesleki motivasyonu olumsuz etkilemektedir (Alpanık, 2011; Solak, 2007; Çınar, 2006; Pehlivan, 2008).

Bulgularda yer alan şiddet ile ilgili alınması gereken önlemlerde okul yöneticilerinin görüşleri cinsiyetlerine göre farklılık göstermektedir. Kadın yöneticiler erkek yöneticilere göre okulun dış ana giriş kapılarında gerekli güvenlik önlemlerinin alınmadığı görüşünde olduklarını ifade etmişlerdir. Dönmez ve Güven (2002) araştırmalarında, okulun çevresel özelliklerinin okul güvenliğini etkilediğini, okul

çevresindeki bazı kişi ya da kişilerin öğrencileri rahatsız etmelerinin önemli bir güvenlik sorunu olduğunu, bu konudaki yasal düzenlemelerin yeterli olmadığını, yasa ve yönetmenliklerle yasaklanmış bazı suç aletlerinin öğrenciler tarafından okula getirildiğini, okul güvenliği konusunda alınan önlemlerde yetersizlikler olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmenler, okul yöneticilerinden en önemli beklentilerinin okul girişlerinin güvenliğini sağlamak olduğunu belirtmişlerdir (Uçar, 2010). Okula girişlerde erkek öğrencilerin yanlarında bıçak, şiş, muşta taşımaları özellikle kadın okul yöneticilerini tedirgin etmektedir. Demirtaş (2007), ilköğretim okullarında görev yapan öğretmen ve yöneticilerin okul güvenliğine ilişkin rol ve beklentileri konulu araştırmasında, kadın yöneticiler, okulun güvenliği ile ilgili olarak erkeklere göre daha olumsuz görüş bildirmişlerdir. Demirtaş'ın (2007) çalışması ile yapılan çalışma örtüşmektedir. Ancak Turhan ve Turan'ın (2012) ortaöğretim kurumlarında güvenlik araştırmasında erkek yöneticiler okulun güvenliği ile ilgili olarak kadın yöneticilerden daha fazla olumsuz görüş bildirmişlerdir. Çünkü, erkekler haraç, gasp ve yaralama gibi olayların yaşanma sıklığı konusunda daha olumsuz bir görüşe sahiptirler yorumu yapılmıştır. Erkek yöneticilerin şiddet içerikli olaylara daha duyarlı olmaları, Baran'ın (2008) yaptığı araştırmanın sonucuna göre erkeklerin bu davranışlara daha fazla maruz kalmaları ile açıklanmıştır. Turhan ve Turan (2012); Baran'ın (2008) çalışmaları bu çalışma benzerlik göstermemektedir. Kadın yöneticiler ve öğretmenler bahçe alanları göz önüne alındığında okulların kalabalık oluşuna bağlı olarak öğrencilerin dinlenemediklerini, sıkıntı yaşadıklarını, verimlerinin düştüğünü ve şiddet eğilimlerinin arttığına dikkat çekmişlerdir (Yaman 2007; Uysal 2003; Çubukçu ve Dönmez 2012; Demirtaş, 2007). Öğretmenlerin cinsiyetleri ve istenmeyen davranışlarla baş etme sürecindeki davranışlarının karşılaştırıldığı çalışmada, kadın öğretmenlerin davranışlarının % 66,3' ünün olumlu davranışlar gösterdikleri, erkek öğretmenlerin ise % 54,7' sinin olumlu davranışlar gösterdiklerinin belirlenmesi, kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre daha olumlu ve tutarlı davranışlar sergilediklerini göstermiştir (Alkan, 2007). Bunun yanında yönetim becerilerinin cinsiyete göre farklılık göstermediği saptanmıştır (Günay 2003; Korkmaz 2007; Yalçın 2007, Özgün 2008; Gündüz 2001). Hatta kadın öğretmenlerin sınıflarında erkek öğretmenlere göre daha otokratik davrandıklarını bu davranışların temelinde ise Türk toplum yapısının kadına bakışı, sınırlamalar, dayatmalar, yüklenen geleneksel ve sosyal rollerin öğrencilere daha

baskın duygularla yaklaşımlarına, otoriter davranmalarına neden olabilir değerlendirmesi yapılmıştır (Yıldırım, 2012; Gözütok, 2001). Kadın yöneticilerin otoriter yaklaşımları ve yüklenen sosyal sorumlulukları nedeniyle girişleri güvenli bulmadıkları söylenebilir. Bilindiği üzere okullardaki yöneticilerin aynı zamanda yönetici-öğretmen olmaları nedeniyle sorunlar pek çok konuda ortak değerlendirilmektedir. Taptık (2010), Beyazova ve Şahin (2001) de, "Çocuğun Şiddetten Korunma Hakkı" konulu araştırmalarında kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre çok az fiziksel cezalandırmaya baş vurduklarını belirlemiş, erkek öğretmenlerdeki bu davranışı geleneksel kültürdeki babanın evdeki otoriter tutumunun okula yansması olarak yorumlamıştır. Çubukçu ve Dönmez (2012), ilköğretim yöneticilerinin şiddet türlerine yönelik görüşleri ve başa çıkma yöntemleri araştırmasında, kadın okul yöneticilerinin bedensel şiddete erkek yöneticilere göre daha duyarlı olduklarını, dolayısıyla öğrenciler arasında fiziksel şiddet türündeki davranışlara erkek yöneticilere oranla daha dikkat ettikleri belirlenmiştir. Öksüz (2008), ilköğretimde görev yapan kadın yöneticilerin ve öğretmenlerin çalışma süreleri arttıkça (bu durum okul yöneticiliği için tecrübe demektir) karar alma süreçlerine katılımında daha istekli davrandıklarını, okuldaki eksikliklerin farkına vardıklarını ayrıca bu durumun okula aidiyet duygusunda artışa neden olduğunu belirtmektedir. Aynı çalışmada kadın öğretmenlerin yöneticilik rollerinde yüksek beklentiye girdikleri de belirtilmektedir. Girişlerin güvenli görülmeşi yüksek beklenti ile de ilişkilendirilebilir (Yavuz, 2006; Türker 2010). Etkili bir öğretimin gerçekleşmesi için öğretim ortamında öğrenci ve çalışanların kendini güvende hissetmesi gerekir. Her öğrenci de evinde olduğu gibi eğitim ortamında güvende olmalıdır (Web_10, 2004). Liselerde yaşanan şiddet olaylarının nedenleri ve çözüm yollarının araştırıldığı çalışmada kadın öğretmen ve yöneticilerin, şiddetin nedenleri ve çözüm önerilerine ait farkındalık düzeyleri daha yüksek saptanmıştır (Çobanoğlu vd., 2008; Tümkaya, 2006); (Hamamcı ve Oskargil, 2004; Erol 2006). Kadın öğretmen ve yöneticilerin örgütsel iklimi samimiyet boyutunda (Ekşi 2006; Karacaoğlu (2008), Karataş (2008) engelleme boyutunda, Demirtaş ve Dönmez (2008), problem çözme becerilerini erkeklerden daha olumlu bulduklarını saptamışlardır. Buradaki örgütsel iklim okulun kişiliğini anlatır. Okul iklimi ise yönetim üzerine etki eder ve ondan etkilenir (Baykal 2007; Demir 2008). Titrek vd., (2009) ile Ergin'in (2000) yaptığı çalışmada erkeklerin kadınlardan daha olumlu algıladıklarını

belirlemiştir. Yapılan bazı araştırmalar ise kadınlarda DZ puanlarının (Devamsızlık) yüksek olduğunu göstermiştir (Vander Zee ve Wabeke 2004; Funnham ve Buchanan 2005).

Bulgularda saptanan okulun girişlerinin kadın yöneticiler tarafından güvenli görülmeyişi ile ilgili kadınlar için bu görüş farklılığının cinsiyet rolleri, kültürel tanımlamalar gibi olası pek çok nedenleri olabilir. Kadınlara fiziksel olarak zarar görmekten kaçınmaları öğretilmektedir. Bu öğrenme çevreyi erkeklere göre daha fazla tehdit olarak algıladıklarını gösterebilir (Koç, 2011). Arıcak'a (2006 Akt. Koç 2011), göre sosyal bilimciler toplumsallaşma sürecinin cinsler arası farklılaşmaya yol açtığını belirtmektedir. Yine Koç'a (2011) göre, erkekler kadınlardan daha fazla şiddet gösterirler. Tüm bu nedenlerle erkek yöneticiler okulun giriş kapılarını kadın yöneticilere göre daha güvenli algılıyor olabilirler. Yine kadın yöneticilerin şiddetle ilgili ifadelerine katılımlarında "Okulumuzda şiddete tolerans gösterilmez" ifadesine, kadın yöneticiler "Tam" düzeyinde katılırken erkek yöneticiler oldukça düzeyinde katıldıkları görülmüştür. Bu durum (Baran, 2008; Turhan ve Turan, 2012; Koç, 2011) çalışmasındaki erkeklerin şiddetin içinde daha fazla bulunmaları ile ilişkilendirilirken kadın yöneticilerin "Tam" düzeyinde katılımı şiddete hiç ve kesinlikle tolerans gösterilmemeli anlamını taşımaktadır (Uçar, 2010; Yavuzer, 2011; Solak, 2007). Erkek ve kadın yöneticiler arasındaki görüş farklılığı daha sonra gerçekleştirilebilecek çalışmalarla incelenmelidir.

Okuldaki şiddeti önlemeye yönelik alınan önlemlerde yöneticinin kıdemine göre fark bulunmazken, şiddet ile ilgili ifadelerine katılımlarında "Kalabalık okullarda şiddet artmaktadır, öğrenciler şiddeti bir çözüm yolu olarak görmektedir ve şiddet öğrenilen bir davranıştır" ifadelerine katılım düzeylerinde fark belirlenmiştir. "Kalabalık okullarda şiddet olayları artmaktadır ve Öğrenciler şiddeti bir çözüm yolu olarak görmektedirler" ifadelerine 6-15 yıl kıdeme sahip yöneticilerin diğer kıdem gruplarındaki yöneticilere göre daha fazla katıldıkları görülmektedir. Kıdem yılı ile ilgili yapılan araştırmalarda tutarsız sonuçlar bulunmaktadır. Okul yöneticilerinin davranışlarının değerlendirildiği çalışmada, 5 yıl ve daha az kıdeme sahip yöneticilerin 21 yıl ve üzeri yöneticilere oranla iletişim kuramama, anlayışlı olamama, hakimiyet kuramama gibi davranışlar gösterdikleri bilinmektedir (Yıldırım, 2012; Akın, 2007, Alkan 2007; Ilgar 2007).

Kıdem artışının okul yöneticilerinde duygularını daha olumlu yönetme yeterliliğine neden olduğu belirtilmektedir (Titrek vd., 2009). Bu çalışma bulgularındaki 6-15 yıl kıdemi bulunan yöneticilerin yaklaşık %50' sinin şiddet ile ilgili bu ifadelere katılımlarında şiddeti diğer kıdem yıllarına göre daha doğru değerlendirdiklerini, %50' sinin "Hiç" düzeyinde katıldıklarını belirtmeleri ise bu kıdem yılındaki yöneticilerin şiddet hakkındaki bilgilerinde eksiklik olduğu şeklinde değerlendirilmiştir. Bulgular, Akın (2007) 'ın deneyim süresi az olan yöneticilerin yönetim becerilerini daha iyi uyguladıkları bilgisi ile de çelişmemektedir. Çünkü 0-5 yıl kıdemi bulunan yöneticiler bu ifadeye "Oldukça" düzeyinde katılmışlardır. Bulgularda yer alan "Kalabalık okullarda şiddet olayları artmaktadır" ifadesine yönelik olarak aşağıda belirtilen araştırmalar 6-15 yıl kıdeme sahip yöneticilerden "Tam" düzeyinde katılanların lehinedir. Goldstein (1994), ve Meier (1996) tarafından yapılan okullardaki şiddet araştırmalarında okulun büyüklüğü ve kalabalık oluşunun okuldaki şiddet ile ilişkili olduğu belirtilmektedir. Öğrenci sayısının artmasına bağlı olarak okulların çeşitli ek binalarla ve dersliklerle büyüldüğü okullarda kontrolün güçleştiği, kızgınlık, saygısızlık ve fiziksel tehlikelerle daha fazla karşılaşıldığı doğrulanmıştır. Öğülmüş 'ün (1996), Morison ve Morison'dan aktardığına göre okullarda sınırlı bir alanı işgal eden öğrenci sayısının fazla olmasının şiddeti artırdığı ifade edilmiştir (Web_11, 2006; Dölek, 2002; Çınar, 2006; Uysal 2003). Araştırma bulgularında her ne kadar "Şiddet ile ilgili bilgilerim yeterlidir" sonucu belirlenmiş ise de 11-15 yıl kıdemi olan yöneticilerin "Kalabalık okullarda şiddet artmaktadır", 6-10 yıl kıdemi olan yöneticilerin ise "Öğrenciler şiddeti bir çözüm yolu olarak görmektedir" ifadelerine hiç düzeyinde katılan yöneticilerin bulunması ilgi çekicidir. Bu ifadelere "Hiç" düzeyinde katılan yöneticilerin görev yaptıkları okullarda şiddet olaylarının yaşanmadığını ifade etmek için onayladıkları düşünülebilir. Pehlivan (2008), okul yöneticilerinin okulda görülen şiddet olaylarını, makam ve okul isimlerinin kötüye çıkmaması için resmi makamlara iletmediklerini ve sakladıklarını ancak çok ciddi olayları basından saklamanın mümkün olmaması nedeniyle duyulduğunu belirtmektedir. Bu konuda okul yöneticilerinin tutumu şiddetin okullarda varlığını sürdürmesine katkı sağlayacaktır. "Öğrenciler şiddeti bir çözüm yolu olarak görmektedir" ifadesine 6-15 yıl kıdemi olan yöneticilerin "Oldukça" düzeyinde katılımına paralel olarak, öğrencilerin şiddete karşılık verme biçimlerinin değerlendirildiği "Okullarda şiddet" araştırmasında % 38' inin şiddete

şiddetle karşılık verdiğini, % 5,3' nün karşılık vermeyip, sessiz kaldığını, % 13,4' ünün ortamdan uzaklaşmayı tercih ettiğini, % 28,1' inin bir yetişkinden (Okul yöneticisi, öğretmen, anne-baba, polis vb.) yardım aldığı belirlenmiştir. Kendisine yapılan şiddete, şiddetle karşılık vereceğini belirten öğrencilerin çok yüksek oranda tespit edilmiş olması, gençlerin şiddete şiddetle karşılık vermeyi bir çözüm yolu olarak öğrenmelerinden kaynaklanmaktadır (Koç, 2011; Solak, 2007). Şiddet algısı arttıkça okul ikliminin destekleyici olarak algılanma düzeyinin azaldığı bilinmektedir. Özellikle erkek öğrencilerin tehdit olarak algıladıkları ortamda şiddeti çözüm yolu olarak kullandıkları belirtilmektedir (Bulut 2008; Güçkırın 2008; Karagülmez, vd., 2006; Karaman-Kepekçi ve Çınkır 2003; Pişkin 2002; Karaman, 2011). "Şiddet, öğrenilen bir davranıştır" ifadesine ise 6-10 yıl kıdemi olan okul yöneticilerinin "Tam" düzeyinde katılımları şiddet hakkındaki bilgilerinin lehine bir bulgudur. Ancak diğer kıdem yıllarındaki yöneticiler de bu ifadeye "Oldukça" düzeyinde katılmışlardır. Bu değerlendirme istatistiksel açıdan değerli olsa da yöneticiler açısından önemli bir eksiklik değildir. Birey nasıl sosyal davranış biçimini başkalarından görerek öğreniyorsa şiddeti de benzer şekilde öğrenmektedir (Çayköylü vd., 2006; Çubukçu ve Dönmez, 2012; Solak 2007; Uysal 2003; Akt. Koç, 2011; Atkinson vd., 1995). Çocuklar davranış, tutum ve değerler açısından anlamlı buldukları diğer insanların davranış ve tepkilerini örnek alıp taklit ederler. Buna model alma denir. Model almaya şiddet olgusu açısından yaklaşıldığında birey geçmişte bir şiddet olayına bağladığı uyarıcıyla tekrar karşılaştığında çözüm yolu olarak şiddete başvurabilecektir. Aile içi şiddet ve kötü muamele gören çocuğun paralel biçimde okulda şiddet davranışı içine girme riskinin artacağı ileri sürülmektedir. Yapılan araştırmalarda şiddet davranışı gösteren aile çocuklarının, ebeveynleri gibi şiddet davranışlarına katıldıkları, dayak yiyen kadınların ise, % 66' sının çocuklarını dövdüklerini belirtmektedir (Köknel, 2000). Şiddet bir kuşaktan diğerine öğrenme yoluyla aktarılmaktadır (Rosenberg vd., 1997). Bu bulgular şiddetin sosyal öğrenme boyutunu göstermeye yardımcı olmaktadır. Öğretmenlerin cinsiyetleri ve istenmeyen davranışlarla baş etme sürecindeki davranışlarının karşılaştırıldığı araştırmada, 4-5 yıl kıdemi olan öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarıyla baş etme süresince % 52,9 olumlu, 6-10 yıl kıdemi olanların % 57 olumlu, 11-20 yıl % 69,9 olumlu, 21 ve üzeri yıl kıdemi olanların % 63,9 olumlu saptanmıştır (Alkan, 2007). Şiddet ve nedenlerinin araştırıldığı çalışmada,

11-15 yıl kıdemi olan yöneticilerin okula kesici ve yaralayıcı alet getirildiğini, diğer kıdem yıllarına göre daha fazla belirttikleri saptanmıştır. Aynı çalışmada okul yöneticilerinin öğretmenlere göre şiddet olaylarını daha fazla gördükleri bulunmuştur (Taptık 2010). Pehlivan, (2008); Kundakçı, (2002) Akt. Gündüz ve Balyer (2011), çalışmalarında mesleki deneyime sahip yönetici-öğretmenlerin, problem davranışlara daha tahammüllü olduklarını, yaşın artmasıyla şiddet algı düzeyinin düştüğünü ve şiddete başvurma düzeyinde azalmanın olduğunu, deneyimsiz yönetici-öğretmenlerin ise bedensel cezayı tercih ettiklerini göstermiştir. Yaş kişinin tecrübe ve olgunluk kazanmasında önemli bir faktördür. Yaşın ilerlemesi daha çok insan ilişkisi ve tecrübeyi beraberinde getirir. Bu durum şiddete ilişkin farkındalık düzeyini de arttırabilir. Psikolojik danışmanlarla saldırganlık ve şiddeti önlemeye yönelik yapılan araştırmada 16 yıl ve üstü kıdem yılındaki rehber öğretmenlerin bu konudaki bilgileri öğrenme ihtiyaçlarının diğer kıdem yıllarındakilere oranla oldukça yüksek tespit edilmiş ve daha fazla şiddeti önleme çabası içinde olduklarını, konuyu değerli bulduklarını göstermiştir. İlk öğretim okullarında yer alan öğretmen ve öğrencilerin şiddet algıları çalışmasında kıdemi, 12-17 yıl arasındaki öğretmenlerin şiddet algılarının en düşük, 6-11 yıl kıdemi olanların ise en yüksek olduğu tespit edilirken, öğrencilerde şiddete yönelik öğretmen algıları çalışmasında ise öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre 15-20 yıl arasında olanların şiddet algılarının en yüksek olduğu saptanmıştır. Bu bulguda diğer çalışmaların aksine öğretmenlerin şiddet eğilimlerinin zamanla arttığı yorumuna neden olabilmektedir (Gürsoy, 2009; Şener, 2012). Kıdem yılı ile şiddet değerlendirme çalışmalarında tutarsız sonuçlar bu çalışmanın bulguları ile çoğunlukla örtüşmemektedir.

Okul yöneticilerinin buldukları okulda görev yapma süresine göre, şiddete karşı alınan önlemlere yönelik fark bulunmazken, şiddetle ilgili verilen ifadelere katılım düzeylerinde "Kalabalık okullarda şiddet olayları artmaktadır" ifadesine "Tam" düzeyinde katılımları, buldukları okulda 11-15 yıl görev yapan yöneticilerin lehine bir bulgudur. Çünkü "Okulun kalabalık oluşunun" şiddetle ilişkisi yöneticilerin kıdem yılının değerlendirilmesinde belirtilmiştir. Aynı ifadeye 16-21 ve üzeri yıl buldukları okulda görev yapmakta olan yöneticiler "Orta" düzeyde, 0-10 ise "Oldukça" düzeyinde katılmışlardır. Bu bulgu, yapılan bir çok çalışma sonucuna göre (Çınar, 2006; Solak 2007; Koç, 2011; Ögel 1995; Uysal, 2003; Kızmaz, 2006; Yavuzer, 2011) 16-21 yıl

buldukları okulda görev yapan yöneticilerin aleyhine bir bulgudur. "Okulumuzda sosyal ve kültürel faaliyetler yeterlidir" ifadesine 11-15 yıl buldukları okulda görev yapan yöneticiler "Orta" düzeyde katılırken, 21 ve üzeri "Az" düzeyde katılımları, diğerlerinin ise "Oldukça" katılım bulguları, buldukları okulda görev yılı ile ilgili şiddet araştırmasında 11 yıl ve üzeri okulda görev yapan yönetici ve öğretmenlerin 0-10 yıl görev yapanlara göre okuldaki görevlerini daha olumlu algıladıklarını özellikle sosyal becerileri gelişmiş yöneticilerin katkılarının fazla olduğunu belirtmektedir (Demirtaş, 2010; Baykara 2009). Demirtaş, (2010) ve Baykara'nın (2009) çalışmaları buldukları okulda uzun süre görev yapan yöneticilerin okulun ihtiyaçlarını daha iyi bileceklerini, daha doğru kararlar alabileceklerini, daha iyisini yapmaya çalışacaklarını göstermiş ve bu çalışma ile örtüşmüştür. Okulların yetersizliği ve ikili öğretim şekli, gerekli araç gereçlerin olmaması, salonların ve sosyal kültürel etkinliklerin yapılacağı alanların kısıtlanması, şiddetin artışıyla sonuçlanır (Çınar 2006; Solak 2007; Karaman 2011; Öğülmüş 2006, Ögel 2006; Aydoğdu 2007; Yavuzer, 2011; Girmen vd., 2006; Uysal, 2003). Kalabalık olmayan okullar, genel olarak öğrenciler için daha olumlu göstergelere veya sonuçlara sahiptir. Kalabalık okulların, öğrenci sayısı az olan okullara göre gerek şiddet gerekse diğer boyutlarda daha kötü durumda oldukları bilinmektedir (Pehlivan 2008; Alpanık, 2011). Okullarda gençleri şiddete yönelten nedenlerin araştırıldığı çalışmada özellikle meslek lisesi öğrencileri sosyal ve kültürel etkinliklerin yetersizliğini problem olarak yansıtmışlardır (Üstün vd., Akt. Solak, 2007). Farklı Lise öğrencilerinin bazı psikolojik ihtiyaçlarının cinsiyet, okul türü, anne ve baba eğitim düzeyine göre incelendiği çalışmada, okul yöneticileri okullarına devam eden öğrencilerin psikolojik ihtiyaçlarını doyumalarını sağlayacak sosyal faaliyetler düzenleyerek onların eğitim ve öğretim faaliyetlerine daha fazla motive olmalarını sağlayabilirler önerisinde bulunmaktadır (Çelikkaleli vd., 2005). Çağdaş okul sistemlerinin, okul öğrencilerinin boş zamanını değerlendirmeleri bakımından sorumlulukları vardır. Bu sistemde okul, öğrencilere yasal olanaklar sunar, öğrenciler ders dışı saatlerde başı boş bırakılmazlar. Yer, araç gereç ve personel ihtiyacı karşılanır. Bu sistem henüz okullarımızda yaygınlaşmadığından öğrenciler boş zamanını nasıl değerlendireceğini bilememekte, kolaylıkla şiddete baş vurabilmekte yada şiddete maruz kalabilmektedir (Uysal 2003; Tezcan 1996).

Şiddete yönelik alınan önlemlerden okul türüne göre "Ziyaretçilerin okula girişlerinde kayıt defteri tutulmaktadır" önlemini tüm liseler onaylarken, ortaokulların uygulamadığı görülmüştür. Ortaokullardaki bu sorun, araştırmanın yapıldığı dönemde ilköğretim okulları bünyesinde devam ediyor olmalarına ve ikili öğretim şeklini kullanmalarına bağlanmıştır. İkili öğretim şeklinde sıkıştırılmış eğitimin sorunlarından biride denetimin yetersizliğidir. Kütük (2008) yaptığı araştırmada, okula gelen ziyaretçiler için giriş-çıkış kayıtlarının yapılması, ziyaretçi kartlarının kullanılması ve okul içinde eşlik edilmesi gibi konularda okulların çoğunun belirgin bir politikasının bulunmadığı sonucuna varmıştır. Kütük'ün (2008) çalışması bu araştırma ile örtüşmektedir. Okulda özel güvenlik personeli bulundurulması ve belli aralıklarla öğrencilerin üstlerinin aranması EML yöneticileri tarafından onaylanırken, ortaokul yöneticileri tarafından onaylanmamıştır. Turhan ve Turan (2012), okul güvenliğinin araştırıldığı çalışmalarında okulların yeteri kadar güvenlik personeli çalıştırmadıklarını, güvenlik personeli çalıştıran okulların güvenliğini sağlayacak özelliklere sahip personelinin bulunmadığını saptamışlardır. Bu sonuç araştırma sonuçları ile paralellik göstermektedir. "Okulun dış ana giriş kapılarında gerekli önlemleri alır" maddesi EML yöneticileri tarafından onaylanırken, SML yöneticileri tarafından onaylanmamıştır. Okul yöneticilerinin duygularını yönetme yeterliliğinin araştırıldığı çalışmada, okul türü değişkeni anlamlı bulunmuştur. Yönetici görüşlerine göre genel eğitim veren liselerde öğrenci duygularını yönetme yeterliliği mesleki eğitim veren okullardaki öğrencilerden daha olumlu belirlenmiştir. Bu durum Türkiye'deki meslek eğitimi veren okulların örgütsel kültür ve iklimin diğer okullardan daha olumsuz olduğu sonucuna bağlanmıştır (Titrek, vd., 2009). EML de okuyan öğrencilerin, üniversite okumaktan çok, kısa yoldan meslek sahibi olmayı ve hayata atılmayı tercih ettikleri bilinir. Diğer okullardaki ailelerin tersine ailenin okur yazarlık düzeyi düşüktür. Aile de bir an önce çocuklarının mesleğe atılmalarını tercih etmektedir. Ailenin eğitimsizliği çocukların yetişmesinde önemli bir sorundur. Düşük başarıya sahip gençler anti sosyal davranışlara ve riskli davranışlara daha fazla yönelmektedir (Kıran 2003; Ölmez 2008; Bahar 2006). İlk öğretim 2. kademe öğrencilerinin şiddete yönelik tutumlarının araştırıldığı çalışmada başarıları düşük öğrencilerin başarılı öğrencilere göre daha fazla şiddet yansıttıkları belirlenmiştir. Başarısızlığın ise okula aidiyet duygusunu azalttığı şiddeti tetiklediği belirtilmektedir (Balkız vd., 2005; Bozkurt, 2010; Can, 2007). Okullarda şiddeti

önlemeye yönelik alınan önlemlerden “Okulda özel güvenlik personeli çalıştırılmaktadır” ve “Belirli aralıklarla öğrencilerin üstleri aranmaktadır” maddeleri okulun öğretim şekline göre, ikili eğitim yapan okullarda görevli yöneticiler tarafından onaylanmıştır. Çalışmada ikili eğitim veren okullar içinde en kalabalık okullar genel liseleri oluşturmaktadır. Bu okulları, nasıl olsa üniversite kazanamayacak, gelecek beklentisi ve kaybedecek bir şeyi olmayan öğrenciler doldurmaktadır denilmektedir. Aslında bu düşünce öğrencilerin daha çok haylazlaşmasına ve şiddete yönelmesine bir referanstır (Çınar, 2006; Öğülmüş, 1996, Solak, 2007). Okulların kalabalık olması nedeniyle ikili öğretim uygulanmış, okul hayatının temposu artmış, eğitim sık boğaz olmuş, dersler birleştirilmiş, teneffüsler azalmış ve tuvalet önünde kuyruklar uzamıştır. Sınıflar havalandırılmayıp, derslikler yetersiz kalmış, sosyal ve kültürel faaliyetler kısıtlanmıştır. Bu okulların öğrencilerini öğretmenler tanıyamamakta ve insani ilişkiler kurulamamaktadır. Okullarda saygı kültürü gelişmemekte ve öğretmen yönlendirici olamamaktadır (Morison ve Morison Akt. Öğülmüş 1996; Çınar 2006). Böyle okullarda şiddet artmaktadır. Öğretmenin öğrenciyi bile tanımakta güçlük çektiği okulda giriş çıkışların kontrollü yapılması ve dışarıdan tehlikeli bir aletin okula sokulmasının önlenmesinde tedbir alınmalıdır. Bu nedenle ikili öğretim yapan okullarda güvenlik personeli çalıştırılmakta ve belirli aralıklarla öğrencilerin üstleri aranmaktadır (Goldstein 1994; Meier 1996; Pehlivan 2008).

Okullarda şiddetin azaltılmasıyla ilgili olarak "Öğrenci ve Velilerle işbirliği" uygulamalarının gerekliliği bulgular arasındadır. Okul aile işbirliğinin şiddetin önlenmesinde önemli görülmesinin nedeni öğrenci ailelerinin sahip olduğu özelliklerin, öğrencilerin bireysel özellikleri üzerinde belirleyici durumda olmasıdır (Prinzle ve vd., 2004; Prinzle ve vd. 2005; Belsky ve Baends 2002; Sadık 2002, Türnüklü vd., 2001; Petterson vd., 1992; Bates ve vd., 2007; Dönmezer, 1991; Herrenkohl vd., 2000).

Şiddetin önlenmesinde, öğretmenler ve öğrenciler arasında desteğin bulunduğu okullarda şiddete müdahale sonuçları olumlu olarak yükselmekte ve şiddeti azaltmak mümkün olabilmektedir (Tekeli 2010; Uysal 2003; Henry; Shaeny 2007; Demir, 2008).

4.2. SONUÇ

4.2.1. Okul yöneticilerinin, okullarda şiddeti önlemeye yönelik aldıkları önlemler ve şiddetle ilgili ifadelere katılımlarının demografik değişkenlere göre sonuçları

- Polis yada jandarmanın okulun giriş çıkışlarında yeterli önlemi almadıkları belirlenmiştir.
- Çalışmanın sonucuna göre şiddeti önlemeye yönelik önlemlere ve şiddete karşı tolerans göstermemeye ilişkin kadın okul yöneticilerinin, erkek yöneticilere göre daha duyarlı, kararlı ve hassas oldukları belirlenmiştir.
- Kıdem yılı ve şiddet önlemleri ilişkisi ile ilgili çok tutarlı sonuçlar elde edilememiştir.
- Buldukları okulda uzun süre görev yapan okul yöneticilerinin, okulun eksiklerine daha duyarlı olduklarını, az görev yapanların ise daha az okulu benimsedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç, okul yöneticilerinin, 5 yılda bir rotasyon yöntemi ile görev yerlerinin değiştirilmesinin çeşitli olumsuz yansımalarının olabileceğini düşündürmektedir.
- Ortaokullarda, şiddeti önlemeye yönelik tedbirlerin yeterince alınamamış olmasının nedenleri arasında, ilköğretim okulu bünyesinde bulunmaları, okulların kalabalık olması, ikili öğretim şeklinin okulları olumsuz etkilemeleri olarak belirlenmiştir. Tüm tedbirlerin EML (Endüstri Meslek Lisesi) de sıkı uygulanıyor olması okul yöneticilerinin, öğrencilerin nasıl davrandıklarını iyi bildiklerini göstermektedir.

4.2.2. Şiddet olaylarının kaynağını tespit etmeye yönelik alınan önlemlere ilişkin sonuçlar

- Okulda personel yada personeller tarafından öğrencilere karşı şiddet unsuru taşıyan davranışlara rastlanması hususundaki yanıtlar öğretim kurumlarında şiddetin az görüldüğünü göstermektedir.

- Okulda şiddete karışan öğrencilere yapılan uygulamalarda okul yöneticileri çözüm yolu olarak "okul rehberlik psikolojik danışma servislerini ve veliyi bildirme" uygulamalarını tercih etmektedirler.
- Okul yöneticileri, öğrencilerin okul dışında şiddet olaylarına karıştığı duyumunu almaktadırlar.
- Okul yöneticileri, okullarda şiddete karışma potansiyeli olan öğrencileri tespit etmeye yönelik çalışma yapmaktadırlar.
- Okulda şiddete karışma potansiyeli olan öğrencileri tespit etmeye yönelik yapılan çalışmaların sırasıyla, "Okul-aile işbirliği, Arkadaş çevresini tanıma, Ev ziyaretleri yapma" uygulamaları olduğu belirtilmiştir.
- Okul yöneticilerinin şiddet olayına yönelik müdahale planları bulunmaktadır.
- Öğrencilerin çoğunlukla ikamet ettikleri mahalle ve yerleşim yerleri, işlenen suçlara göre düşük suç oranına sahip bir yerlerdir.
- Okulun bulunduğu mahalle ve yerleşim yeri, işlenen suçlara göre düşük oranda suç işlenen bir yerlerdir.
- Okul yöneticileri, öğrencilerin şiddet olaylarından rahatsız olduklarını (% 54) belirtmişlerdir.
- Okul yöneticileri okulda yaşanan şiddet olaylarının, okuldaki eğitim öğretimi ve öğretmenleri etkilediğini belirtmiş, ancak müdür baş yardımcılarını öğretmenleri etkilediğini düşünmediklerini belirtmişlerdir.
- Okullarda şiddetin azaltılmasıyla ilgili olarak okul yöneticileri, öncelikli olarak "Öğrencilerle işbirliğini" gerekli gördüklerini belirtmişlerdir.

4.3. ÖNERİLER

4.3.1.Araştırmaya yönelik öneriler

- Bu alanda yapılacak benzer çalışmalarda kadın-erkek yönetici dağılımının dikkate alınabileceği milli eğitim politikalarına bilgi kaynağı (istatistik bilgileri) oluşturması

açısından yöneticilerin cinsiyetine göre değerlendirmeye gidilmesi büyük önem arz etmektedir.

- Müdür baş yardımcılarının okuldaki şiddetin öğretmenleri etkilemediğini düşünmeleri daha geniş bir kitle ile çalışılarak detaylı araştırılabilir.
- Öğrencilere, hangi tür şiddete maruz kaldıklarının belirlenmesine yönelik açık uçlu sorularla çalışma yapılabilir.
- Bu araştırmada öğrencilerin şiddet olaylarına karıştıkları duyumuna yönelik tespit vardır. Yöneticilere hangi tür duyumları aldıkları sorularda yöneltilebilir.
- Özellikle okullardaki şiddet oranının düşük bulunması ve okul yöneticilerinin şiddet olaylarını yüksek oranda ev ve okul arasında yaşandığını belirtmeleri şiddetin nedenini okul dışında aramasını düşündürülebilir. Bu nedenle şiddetin en çok görüldüğü yerler ile ilgili geniş çaplı toplumsal araştırmalar yapılabilir.
- Okul yöneticilerinin iş doyumunu ve şiddet davranışı sergileme düzeyi ilişkisi araştırılabilir.
- Aynı anket çalışması velilere yönelik düzenlenerek okulların güvenliği araştırılabilir.
- Okul yöneticileri Milli Eğitim Bakanlığının uygulamasında yer alan yöneticilerin rotasyona tabi olmaları nedeniyle "Bulunduğu okulda görev yapma süresi" değişkenine göre şiddeti önlemedeki olumlu ve olumsuz yönler geniş bir kitleye uygulanarak daha detaylı bir araştırma konusu olabilir.

4.3.2. Uygulamaya yönelik öneriler

- Ergenlik döneminin her genç için fırtınalı ve stresli bir dönem olmadığı düşünülse de, bu dönemin uyum sağlamayı gerektiren, çok yönlü değişikliklerin olduğu bir dönem olduğunu kabul etmek gerekir. Bu açıdan şiddetle de yakından ilişkili bir dönemdir. Dönemin normalin üstünde bir kriz olarak değerlendirilmesi, ergenin yanlış algılanmasına ve sağlıklı

olmayan çözüm yöntemleri geliştirilmesine neden olabilir. Ergenlerin, ailelerin ve eğitim kurumları yetkililerinin (öğretmen ve yönetici) ergenlik dönemi konusunda bilgilendirilmesinin önemli olduğu düşünülmüştür.

- Şiddetin öğrenme yolu ile aktarıldığına ilişkin araştırmalar etkili bir eğitim ile okul idareci ve öğretmenlerine anlatılmalıdır.
- Okul yöneticileri şiddete karışma riski bulunan öğrencileri tespit etmeye yönelik yaptığı çalışmalar sonucunda, öğrencilerin bilgisi olmadan olumlu arkadaşlık kurma çalışmasının yaygınlaştırılması ve sonuçlarının belirlenmesi sağlanabilir.
- İl Milli Eğitim müdürlükleri tarafından okullarda uygulanması zorunlu şiddet eylem planından öğretmenlerin ne ölçüde haberdar oldukları, araştırılması gereken bir konudur.

KAYNAKLAR

- [1] Akın, U, (2007), *Öğretmenlerin Sınıf Yönetimi Becerileri ve İş Doyumları Arasındaki İlişki, Yüksek Lisans Tezi*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- [2] Alexander, C. M, (2002), *Helping School Counsellors Cope With Violence*, USA Today Magazine, 130, 52-53.
- [3] Alkan, H. B, (2007), *İlköğretim Öğretmenlerinin İstenmeyen Davranışlarla Baş Etme Yöntemleri ve Okulda Şiddet, Yüksek lisans tezi*, Niğde üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Programları ve Öğretimi Bölümü, Niğde, 48-57.
- [4] Alikashiöglu, M., Ercan, O., Erginöz, E., Uysal, A,(2004), *Violent Behavior among Turkish High School Students and Correlate of Physical Fighting*, European Journal of public Health, 14 (2), 173-177.
- [5] Alpanık, F, (2011), *Resmi İlköğretim Okullarında Okul İçi Şiddet Algısı ile Motivasyon Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, Yüksek lisans tezi*, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalı, İstanbul, 15, 111.
- [6] Anderson, A.C., Bushman, B. J, (2001), *Effects of Violent Video Games on Aggressive Behavior*, Aggressive Cognition Aggressive Effect, Physiological Arousal and Prosocial Behavior: A meta analytic Review of the Scientific Literature, Psychological Science, Vol.12, 5.
- [7] Aras, Ş., Günay, T., Özan, O. E, (2007), *İzmir İlinde Lise Öğrencilerinin Riskli Davranışları*, Antolian Journal of Psychiatry, 8, 188-196.
- [8] Atkinson, R. L., Atkinson, R. C. ve Hilgard, E. R. (1995), *Psikolojiye Giriş II*, Çev. Yavuz Alogan, Ed., Arkadaş Yayınları, Ankara.
- [9] Ayan, S, (2007), *Aile İçinde Şiddete Uğrayan Çocukların Saldırganlık Eğilimleri*, Anadolu Psikiyatri Dergisi, 8, 206-214.
- [10] Aydoğdu, N, (2007), *Sivas İl Merkezindeki İlköğretim Okullarında Fiziksel Çevre Koşullarının Değerlendirilmesi, Yüksek Lisans Tezi*, Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sivas,49-50.

- [11] Bahar, H. İ, (2006), *Çocukta Suçluluğun Gelişmesine Yol Açan Faktörler*, Polis Dergisi, 47, Emniyet Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.
- [12] Bakırcıoğlu, R, (2010), *Çocuk ve Ergende Ruh Sağlığı*, Anı Yayıncılık, Geliştirilmiş 3. Baskı, Ankara, 22- 360.
- [13] Balkıs, M., Buluş, M., Duru, E, (2005), *Şiddete Yönelik Tutumların Öz Yeterlilik, Medya, Şiddete Yönelik İnanç, Arkadaş Grubu, ve Okula Bağlılık Duygusu İle İlişkisi*, Ege Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Dergisi, İzmir, 6, 81-97.
- [14] Baran, G. K, (2008), *Öğretmen ve Öğrencilerin Görüşlerine Dayalı Olarak Okullarda Şiddet ve Okul Güvenliğinin İncelenmesi (Keçiören Örneği)*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- [15] Başaran, F, (1974), *Pisikososyal Gelişim (7-11 Yaş Çocuklar Üzerinde Yapılan Bir Araştırma)*, Kalite Matbaası, Ankara, 17.
- [16] Bates, J. E. and Austin, J. Baum, K. T., Byars, A. W., Degrauw, T. J., Johnson, C. S., Perkins, S. M., Dunn, D. W.K, (2007), *Temperament, Family Environment and Behavior Problems In Children With New-Onset Seizures*, Epilepsy and Behavior, 10, 319–327.
- [17] Baykal, İ, (2007), *İlköğretim Okullarının Örgüt İkliminin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 126.
- [18] Baykara, E. (2009), *Öğretmen Ve Yöneticilerin Okul İklimine İlişkin Algıları İle Toplam Kaliteye İlişkin Tutumları Arasındaki İlişki (Üsküdar Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 140.
- [19] Belsky, J., Barends, N, (2002), "Personality And Parenting", Ed. M. H. Bornstein, *Handbook Of Parenting*, Vol. 3. Being and Becoming A Parent, 2, Mahwah, Nj: Erlbaum, 415–438.
- [20] Beyazova, U., Şahin, F, (2001), *Çocuğun Şiddetten Korunma Hakkı*, Milli Eğitim Dergisi, 151, 90-94.
- [21] Bilge, F, (2006), *Ergenlerin Öfkeyle Baş Etmelerine Nasıl Yardımcı Olabiliriz?*, Çocuk ve Ergene Yönelik Şiddetin Önlenmesi Sempozyumu, Aem Kitap, 15 - 16 Mayıs 2006, Ankara.
- [22] Bozkurt, H, (2010), *İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Şiddete Yönelik Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet

Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Bolu, 68.

[23] Budak, S, (2003), *Psikoloji Sözlüğü*, Bilim ve Sanat Yayınları, 2.Basım, Ankara, 712.

[24] Brown, J. A., Brown, R. C, (1996), *Using Technology To Reduce Public School Violence*, International Journal Of Instructional Media, 23, 2, 131-135.

[25] Buluç, B, (2005), *Televizyonlarda Yer Alan Şiddet İçeren Programların Okulda Şiddete Etkisi Ve Şiddet Önleme Amacıyla Okul Yöneticilerinin Alabileceği Önlemler*, Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Sınıf Öğretmenliği Ana Bilim Dalı, Ankara, 7-17.

[26] Bulut, S, (2008), *Öğretmenden Öğrenciye Yönelik Olan Fiziksel Şiddet: Nicel Bir Araştırma*, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, 8,1,8, Haziran, Bolu, 113-114.

[27] Bushman, B. J., Anderson C. A, (2001), *Media Violence And The American Public (Scientific Facts Versus Media Misinformation)*, American Psychologist, June/July, 35-36.

[28] Campbell, A., Muncer, S., Coyle, E, (1992), *Social Representations Of Aggression As An Explanation Of Gender Differences: A Preliminary Study*, Aggressive Behavior, 18, 95-108.

[29] Can, Y, (2007), *İlköğretim Okullarında Şiddet, Yönetici, Öğretmen ve Öğrenci Yaklaşımları*, Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 100-101.

[30] Cerit, Y, (2008), *Öğrenci, Öğretmen ve Yöneticilerin Müdür Kavramı İle İlgili Metaforlara İlişkin Görüşleri*, Eğitim ve Bilim Dergisi, 33,147, 3-13.

[31] Cevher, M, (2007), *Suçta Sürüklenen Çocuklar; Çocuk Suçluluğuna Genel Bakış Açısı*, Ed. Adem Solak, Hegem Yayınları, 2007, Ankara, 19-5.

[32] Coben, J. H., Weiss, H. B., Mulvey, E. P. ve Dearwater, S. R, (1994), *A Primer On School Violence Prevention*, Journal Of School Health, 64 ,8, 309- 313.

[33] Cogito, (1996), *Şiddet*, 3 Aylık Düşünce Dergisi, Kış- İlkbahar, 6-7, Ed. Özlem Solok, İstanbul, 105-108.

[34] Cüceloğlu, D, (1993), *İnsan ve Davranışı*, Psikolojinin Temel Kavramları, Remzi Kitapevi, 4. Basım, İstanbul, 280.

- [35] Çayköylü, A., Kuloğlu, M., Aksu, H, (2006), *Çocuklar, Suç ve Şiddet, Çocuk ve Suç: Okullarda Şiddet ve Çocuk Suçluluğu*, Ed. Şule Erçetin, Hegem Yayınları, Ankara.
- [36] Çelenk, S, (2004), *Medyada Şiddete Duyarlılık Paneli*, 24 Kasım 2004, Radyo Televizyon Üst Kurulu Yayınları, İstanbul.
- [37] Çelikkaleli, Ö., Gökçakan, N., Çapari, B, (2005), *Lise Öğrencilerinin Bazı Psikolojik İhtiyaçlarının Cinsiyet, Okul Türü, Anne Baba Eğitim Düzeyine Göre İncelenmesi*, Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, 18, 2, Bursa, 245- 266-268.
- [38] Çınar, İ, (2006), *Dağın İki Yamacını Görebilmek*, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Ed. Adem Solak, Okullarda Şiddet, Hegem Yayınları, Malatya, 8-14.
- [39] Çınkır, Ş, (2006), *Okullarda Kaba Güç Türleri, Etkileri ve Önleme Stratejileri, Şiddet ve Okul: Okul Çevresinde Çocuğa Yönelik Şiddet ve Alınabilecek Tedbirler*, Uluslararası Katılımlı Sempozyum, 28-31 Mart 2006, İstanbul.
- [40] Çobanoğlu, F., Şentürk, İ., Kıran, D, (2008), *Liselerde Yasanan Şiddet Olaylarının Nedenleri ve Çözüm Önerileri (Denizli İli Örneği)*, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Denizli, 24, 2, 127-139.
- [41] Çubukçu, Z., Dönmez, A, (2012), *İlköğretim Okul Yöneticilerinin Şiddet Türlerine Yönelik Görüşleriyle Başa Çıkma Yöntemleri*, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, Osman Gazi Üniversitesi, Eskişehir, 18, 1, 44-2012.
- [42] Çuhadaroğlu F., Sonuvar B, (1992), *Adölesan İntiharları: Risk Faktörleri Üzerine Bir İnceleme*, Türk Psikiyatri Dergisi, 33, 222-226.
- [43] Dahlberg, L. L, Potter, L. B, (2001), *Youth Violence: Developmental Pathways And Provention Challenges*, American Journal Of Prevention Medicine, 20, 3-14.
- [44] Dahlberg, L.L, Krug, E.G, (2002), *Violence-A Global Public Healt Problem*, World Report On Violence And Health, Ed. A.B. Lazaro R. Etienne G.Krug Et Al., World Health Organization, Geneva, 5-16.
- [45] Debarbieux, E, (2009), *Okulda Şiddet, Küresel Bir Tehdit*, İletişim Yayıncılık, 1. Baskı, İstanbul, 14, 141.
- [46] Delbel, J. C, (2003), *Conflict Management Special*, Nursing Manegement 1, September, 31-34.

- [47] Demir, A, (2008), *Ortaöğretim Okullarında Okul İklimi İle Öğretmen Performansları Arasındaki İlişki*, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri Bölümü, İstanbul, 171-172.
- [48] Demirbaş, A, (2007), *Ortaöğretim Okullarında Görevli Yöneticilerin Şiddet Konusundaki Bilgi Becerilerine İlişkin Mevcut Durum Analizi*, Milli Eğitim Bakanlığı, Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Yayınları, Ankara.
- [49] Demirtaş, H., Dönmez, B, (2008), *Secondary School Teacher Preptions About Their Problem Solving Abilities*, İnönü University, Journal Of The Facullty Of Education, Vol. 9. Issue, 16, 177-198.
- [50] Demirtaş, İ. Y, (2007), *İlköğretim Okullarında Görev Yapan Yönetici ve Öğretmenlerin Okul Güvenliğine İlişkin Rol ve Beklentileri*, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Sakarya, 133-135.
- [51] Demirtaş , Z, (2010), *Okul Kültürü İle Öğrenci Başarısı Arasındaki İlişki*, Eğitim ve Bilim Dergisi, 35, 158, 3-13.
- [52] Deveci, H., Karadağ, R., Yılmaz, F, (2008), *İlköğretim Öğrencilerinin Şiddet Alguları*, Sosyal Bilimler Dergisi, 7, 24, 351-368.
- [53] Dilekmen, M., Ada, Ş., Alver, B, (2011), *İlköğretim 2. Kademe Öğrencilerinin Saldırganlık Özellikleri*, Gaziantep Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, 10, 2, 927-944.
- [54] Dölek, N, (2002), *Öğrencilerde Zorbaca Davranışların Araştırılması ve Bir Önleyici Program Modeli*, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı.
- [55] Dönmez, B, (2001), *Okul Güvenliği Sorunu ve Okul Yöneticisinin Rolü*, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 7, 25, 63-74.
- [56] Dönmez, B. ve Güven, M, (2002), *Ortaöğretimde Görev Yapan Öğretmen ve Okul Yöneticilerinin Okul Güvenliğine İlişkin Algı ve Beklentileri*, Yaşadıkça Eğitim, 74-75, 60-64.
- [57] Dönmezer, İ, (1991), *Ailelerin, Çocukların Gelişimi ve Eğitimindeki Rolü ve Önemi*, Eğitimde Nitelik Geliştirme, I. Sempozyumu Bildiri Metinleri, İstanbul Kültür Koleji Yayınları, 1, 332–337.

- [58] Durmuş, E., Gürkan, U, (2005), *Lise Öğrencilerinin Şiddet ve Saldırganlık Eğilimleri*, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 3, 3, 253-269.
- [59] Durmuş, E., Gürkan, U, (2003), *Lise Öğrencilerinin Şiddet ve Saldırganlık Eğilimleri*, VIII. Ulusal P.D.R. Kongresi, Bildiri Özetleri, Cantekin Matbaası, 5.
- [60] Dusenbury, L., Falco, M., Lake A, (1997), *Nine Critical Elements Of Promising Violence Prevention Programs* , The Journal Of School Health , 67, 409-414.
- [61] Efiltili, E, (2006), *Orta Öğretim Kurumlarında Okuyan Öğrencilerin Saldırganlık,Denetim Odağı ve Kişilik Özelliklerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi, Doktora Tezi*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya, 97-98.
- [62] Ekşi, F, (2006), *Rehber Öğretmenlerin Okul İklimi Algıları ile Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişki Üzerine Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi*, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 128-129.
- [63] Ergin, E. E, (2000), *Üniversite Öğrencilerinin Sahip Oldukları Duygusal Zekâ Düzeyi İle 16 Kişilik Özelliği Arasındaki İlişki Üzerine Bir Arastırma, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Selçuk Üniversitesi, Konya,70.
- [64] Eroğlu, S. E, (2009), *Saldırganlık Davranışlarının Boyutları ve İlişkili Olduğu Faktörler: Lise Ve Üniversite Öğrencileri Üzerine Karşılaştırmalı Bir Çalışma, Doktora Tezi*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Tanıtım Ana Bilim Dalı, Araştırma Yöntemleri Bilim Dalı, Konya,161-162.
- [65] Erol, Z, (2006), *Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Uygulamalarına İlişkin Görüşleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar, 146-148.
- [66] Eronen, S, (2001), *Sociometric Status Of Young Adults: Behavioural Correlates And Cognitive-Motivational Antecedens And Consequences*, International Of Behavioral Development, 25.
- [67] Ersoy, Ö, (2001), *Televizyondaki Şiddetin Çocukların Saldırgan Davranışları Üzerindeki Etkisi*, Çağdaş Eğitim Dergisi, Nisan, Ankara, 31-34.
- [68] Erten, Y., Ardalı, C, (1996), *Saldırganlık Şiddet ve Terörün Psikososyal Yapıları*, İstanbul, 162.
- [69] Estévez, E., Sergio M., Gonzalo M, (2009), *Psychological Adjustment In Bullies and Victims Of School Violence*, European Journal Of Psychology Of Education, Vol. 24, 4, 473-483.

- [70] Fager, J., Boss S, (1998), *Peacefull Schools, By Request Series*, Ed., Eric, 431-842.
- [71] Freud, S, (1994), *Psikoanaliz Üzerine*, Çev. Avni Ödeş, Say Yayınları, 7. Basım, İstanbul, 123-124-127.
- [72] Furnham, A., Buchanan T, (2005), *Personality, Gender And Self-Perceived Intelligence*, *Personality and Individual Differences*, 39, 543–555.
- [73] Hamamcı, Z., Oskargil, E, (2004), *Ankara İlinde Çalışan Okul Psikolojik Danışmanlarının Mesleki Gelişim ve Mesleki Doyum Düzeyleri Arasındaki İlişki*, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3, 24.
- [74] Henry, S, (2000), *What İs School Violence?, An Integrated Definition*, *Annals, Aapss*, 567, January, 18-21.
- [75] Herrenkohl, T. I, Maguin, E., Hill, K., G., Hawkins, J. D., Abbott, R. D, (2000), *Developmental Risk Factors For Youth Violence*, *Journal Of Adolescent Health*, 26, 176-186.
- [76] Hipp, E, (2000), *Understanding The Human Volcano: What Teens Can Do About Violence*, Illustrations By L. K. Hanson, Hazelden Information and Educational Services, Minnesota, 7-8.
- [77] Garaigordobil, M., Jose, A, (2008), *Bullying: Incidence Of Peer Violence İn The Schools Of The Autonomous Community Of The Basque Country*, *International Journal Of Psychology and Psychological Therapy*, 8, 1, 51-62.
- [78] Girmen, P., Anılan, H., Şentürk, İ. ve Öztürk, A, (2006), *Sınıf Öğretmenlerinin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Gösterdikleri Tepkiler*, *Gazi Osman Paşa Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, Tokat, 15, 235–244.
- [79] Goldstein, A, (1994), *School Violence I Agression Toward Persons And Prapertyn İn America's Schools*, *The School Sychologist (Division Of School Psychology)*, Winter, 48, 1, 6-21.
- [80] Gökçakan, N, (2010), *Mersin İlinde 2005-2009 Yılları Arasında Çocuk Suç Oranını İncelenmesi*, *Mersin Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6,1, 52-59.
- [81] Göktürk,Ü, (2000), *Boşanma*, Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi, Nobel Tıp Kitabevleri, İstanbul, 2000, 151.

- [82] Gözütok D., Karacaoğlu C., Er O, (2001), *Çocuklar Evde de Okulda da Dövülüyor, Okullarda Şiddet ve Çocuk Suçluluğu*, Hegem Yayınları, Ed. Adem Solak, 2007, Ankara, 137.
- [83] Güçkıran, R.Y, (2008), *İlköğretim Okulu Öğrencilerinin Okul İklimi Algıları İle Saldırganlık Düzeyleri Arasındaki İlişki, Yüksek Lisans Tezi*, Yedi Tepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi, İstanbul, 153-155.
- [84] Gümüş, A, (2006), *Şiddetin Nedenleri*, Toplumsal Bir Sorun Olarak Şiddet Sempozyumu, *Eğitim Sen Yayınları*, Ankara, 70-75.
- [85] Günay, K, (2003), *Sınıf Yönetiminde Öğretmenlerin İletişim Becerilerinin Değerlendirilmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana, 29-30.
- [86] Gündüz, Y, (2001), *Öğretmenlerin Sınıf Yönetimindeki Yeterlikleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 48-65.
- [87] Gündüz, Y., Balyer A, (2011), *Eğitimde Ödül ve Cezanın Yeri ve Buna İlişkin Alternatif Yaklaşımlar*, Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, 2,40, 10- 23, 6.
- [88] Gürkan, U, (2003), *Lise Öğrencilerinin Şiddet ve Saldırganlık Eğilimleri*, VIII. Ulusal P.D.R. Kongresi, Bildiri Özetleri Cantekin Matbaası, 5.
- [89] Gürsoy, M, (2009), *Öğrencilerde Şiddet Eğilimine Şiddete Yönelik Öğretmen Algıları*, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Milli Eğitim Bakanlığı Dergisi, Trnc-National Journal Of Federation, Maarif Koleji, Lefkoşa, Kıbrıs, 14-16.
- [90] Güven, M, (2002), *Okul Güvenliğinde Psikolojik Danışmanların Rolü ve Görevleri*, Eğitim Araştırmaları, 67-72.
- [91] Ilgar, L, (2007), *İlköğretim Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi Becerileri Üzerine Bir Araştırma, Doktora Tezi*, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, İstanbul, 171-172.
- [92] İçli, T, (2007), *Suçlu Çocukların Profili*, Ed., A. Solak, Okullarda Çocuk ve Şiddet Suçluluğu İçinde, Ankara, Hegem Yayıncılık, 329-351.
- [93] İnanç, B., Atıcı M., Bilgin, M, (2005), *Gelişim Psikolojisi*, Nobel Yayınevi, Çocuk ve Ergen Gelişimi, Adana.

- [94] Kağıtçıbaşı, Ç, (2000), *Kültürel Psikoloji Bağlamında İnsan ve Aile*, Evrim Yayınevi, İstanbul, 2011, 121-132.
- [95] Kaplan, L. S, (1995), *Principals Versus Counselors, Resolving Tensions From Different Practice Model*, The School Counselor, 42, 261-267.
- [96] Karaasar, N, (2006), *Bilimsel Araştırma Yöntemi*, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 77.
- [97] Karacaoğlu, İ, (2008), *İlköğretim Okullarında Görev Yapmakta Olan Öğretmenlerin Okul İklimi Algıları İle Kaynaştırmaya İlişkin Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- [98] Karagülmez, Ç., Dinçyürek, S., Kıralp, Y. Şahin, S, (2006), 28-31 Mart), *İlkokul 5.Sınıf Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*, 1. Şiddet ve Okul: Okul ve Çevresinde Çocuğa Yönelik Şiddet ve Alınabilecek Tedbirler Uluslararası Katılımlı Sempozyum Bildiri Kitabı, İstanbul, 119-130.
- [99] Karahan, T. F., Sardoğan, M. E., Gençoğlu, C., Yılan, G, (2006), *Lise Öğrencilerinde Trafik, Madde Kullanımı ve Toplumsal Konumla İlgili Risk Alma Davranışı*, Eğitim ve Bilim Dergisi, 31 -142, 72 - 79.
- [100] Karaman-Kepenekçi, Y.; Çinkır, Ş, (2003), *Öğrenciler Arası Zorbalık*, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 34, 236- 253.
- [101] Karaman, Ö, (2011), *İlköğretim Okullarında Şiddetin Yaygınlığı: Okul İklimi, Okul Kültürü ve Fiziksel Özellikler*, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, Adana, 95-97.
- [102] Karatas, Z, (2008), *Lise Öğrencilerinin Suçluluk ve Utanç Puanlarının Disiplin Cezası Alıp Almama ve Cinsiyetleri Açısından İncelenmesi*, Mersin Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, 4, 2, 103-114.
- [103] Kartal, H.; Bilgin, A, (2009), *İlköğretim Okullarında Görev Yapan Öğretmenlerle Öğrenim Gören Öğrencilerin Zorbalığa Yönelik Görüşleri*, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 7, 3, 539-562.
- [104] Kaya, N.Ç, (2006), *Şiddetin Sosyal Dinamikleri*, Toplumsal Bir Sorun Olarak Şiddet Sempozyumu, Eğitim Sen Yayınları, Ankara.

- [105] Keskin, M. A, (2002), *Sınıf Öğretmenlerinin Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Kullandıkları Baş Etme Yolları*, Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- [106] Kılıç, R, (2007), *Okullarda Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması, Okullarda Şiddetin Önlenmesi*, Mevcut Uygulamalar ve Sonuçları, Ed., S. Gelbal, Türk Eğitim Derneği Yayınları, Ankara, 25- 48.
- [107] Kılıççı, Y, (2000), *6-15 Yaş Öğrencilerinin Gelişimsel Güçler ve Kişilik Gelişimini Kolaylaştırma*, İlköğretimde Rehberlik, Nobel Yayın Dağıtım, 1999, Ankara.
- [108] Kıran, E, (2003), *Akran Baskısı, Akademik Başarı ve Yaş Değişkenlerine Göre Lise Öğrencilerinin Risk Alma Davranışının Yordanması*, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, Ankara, 80.
- [109] Kızmaz, Z, (2006), *Okullarda Şiddet Davranışının Kaynakları Üzerine Kuramsal Bir Yaklaşım*, Cumhuriyet Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, 30,11, 47-70.
- [110] Kirby, D, (2006), *Risk And Protective Factors Affecting Teen Pegnancy and The Effectiveness Of Programs Designed To Address Them In*, Ed., D. Romer *Reducing Adolescent Risk*, Toward and İntegrated Approach, Sage Publications, Usa, 265.
- [111] Klimaszewska, (2007), *Exposure The Doctors To Aggression in the Workplace*, Advances İn Medical Sciences, Vol. 52, 1, 89-92.
- [112] Kocabaşoğlu, N, (2000), *Seratonin ve Şiddet*, Yeni Symposium Dergisi, İstanbul, 38, 2, 68-72, 19-20.
- [113] Kocacık, F, (2001), *Şiddet Olgusu Üzerine*, Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 2, 1, 1-7.
- [114] Kocacık, F, (2004), *Aile İçi İlişkilerde Kadına Yönelik Şiddet*, Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, Sivas, 14.
- [115] Koç, B, (2011), *Okullarda Şiddet*, E Yazı Basım Evi, 2. Baskı, İstanbul, 65.
- [116] Koç, M, (2006), *Şiddetin Ortaya Çıkardığı Psikolojik Travmayla Baş Etmede Sporun İşlevselliği*, 1. Şiddet ve Okul, "Okul ve Çevresinde Çocuğa Yönelik Şiddet ve Alınabilecek Tedbirler Sempozyumu", 28-31 Mart, İstanbul.
- [117] Koçöz, R, (2011), *Şiddet Üzerine*, Ankara Barosu Dergisi, 1, 250.
- [118] Kopka, D. L, (1997), *School Violence*, A Reference Handbook, Santa Barbara, Ca Abc-Clio.

- [119] Korkut, F, (2007), *Okul Temelli Önleyici Rehberlik ve Psikolojik Danışma*, Anı Yayıncılık, Ankara, 269-321-322-323.
- [120] Korkut, F, (2011), *Okul Temelli Önleyici Rehberlik ve Psikolojik Danışma*, Anı Yayıncılık, Ankara, 317-343.
- [121] Korkmaz, N, (2007), *İlköğretim Okullarında Etkili Sınıf Yönetiminde Öğretmen Davranışlarının İncelenmesi, İstanbul-Tuzla İlköğretim Okullarında Pilot Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi*, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 165-166.
- [122] Köknel, Ö, (1981), *Ailede ve Toplumda Ruh Sağlığı*, Hürriyet Yayınları, İstanbul, 170.
- [123] Köknel, Ö, (1998), *Ailede ve Toplumda Ruh Sağlığı*, Hürriyet Yayınları, İstanbul, 175.
- [124] Köknel, Ö, (2000), *Bireysel ve Toplumsal Şiddet*, Altın Kitaplar Yayınevi, 2. Basım, İstanbul, 2- 22.
- [125] Köknel, Ö, (2001), *Kimliğini Arayan Geçliğimiz*, Altın Kitaplar Yayınevi, İstanbul, 315, 372.
- [126] Kulaksızoğlu, A, (1998), *Ergenlik Dönemi Gelişimsel Ödevleri ve Psikolojik Problemler*, Pamukkale Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, 205.
- [127] Kütük, Ö, (2008), *Liselerde Okul Güvenliğine Yönelik Bir Araştırma, Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 120-125.
- [128] Lopez, M. A., Paula V, (2006), *Psychological Harassment In The Spanish Public University System*, Ahcmj, Vol. 2, 21-29.
- [129] Mccann J. T, (2001), *Thereats İn Schools: A Pratical Guide For Managing Violence*, The Haworth Press, New York, 17.
- [130] Meier, D, (1996), *The Big Benefits Of Smallness*, Educational Leadership, September 54,1, 12-15.
- [131] Meyer A. L., Farrell A.D, (1998), *Social Skills Training To Promote Recillience İn Urban Sixth-Grade Students*, One Product Of An Action Research Strategy To Prevent Youth Violence İn High, Risk Envinoments Education And Treatment Of Children, 21,4, November, 461-78.

- [132] Meyer, G. R, (2001), *Antisocial Behavior, Its Causes and Prevention Within Our Schools*, Education and Treatment Of Children, 24, 4, 414- 429.
- [133] Murray, N. G., Low B. J., Hollis, C., Cross A. W., Davis S. M, (2007), *Coordinated School Health Programs and Academic Achievement: A Systematic Review Of The Literature*, Journal Of School Health, November, 2007, 77, 9, 589-600.
- [134] Mutlu, E, (1997), *Televizyon, Çocuklar ve Şiddet*, İstanbul Üniversitesi, İletişim Fakültesi Dergisi, 4, 41-76.
- [135] Odacı, H, (2007), *Çocuk Suçları ve Şiddet Olayları*, Hegem Yayınları, İçinde Ed. Solak, A., Okullarda Şiddet ve Çocuk Suçluluğu, Ankara, 55-76.
- [136] Odağ, C, (1990), *İntihar ve Özkıyım*, Tanım, Kuram- Sağıaltım, İzmir Psikiyatri Derneğı, Psikoterapiler Birimi, İzmir, 116.
- [137] Ok, M., Gode, O., Alkan, V, (2000), *İlköğretimde Öğretmen-Öğrenci Etkileşiminde Sınıf Yönetimi Kurallarının Etkisi*, Milli Eğitim Dergisi, 145.
- [138] Olweus, D, (1994), *Annotation, Bullying At School, Basic Facts And Effects Of A School Based İntervention Program*, Journal Of Child Psychology and Psychiatry, 35,7, 1171-1190.
- [139] Ögel, G, (2005), *Okullarda Suç ve Şiddeti Önleme*, 4. Bölüm, 2005, İstanbul, 18-20-30.
- [140] Ögel, K., Tarı, I., Yılmaz, C., Eke, Ç, (2006), *Okullarda Suç ve Şiddet*, Yeniden Yayınları, İstanbul, 17.
- [141] Ögel, K., Tarı, I., Eke, C., (2004), *Okullarda Suç Ve Şiddeti Önleme*, Şiddet ve Okul: Okul ve Çevresinde Çocuğa Yönelik Şiddet ve Alınabilecek Tedbirler Sempozyumu, 2006, Yeniden Sağılık ve Eğitim Derneğı Sunusu.
- [142] Öğülmüş, S, (1996), *Tahripçilik*, Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 26, 2, 587-592.
- [143] Öğülmüş, S, (2007), *Okullarda Şiddet ve Alınabilecek Önlemler*, IX. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, 17-19 Ekim 2007, İzmir.
- [144] Öksüz, S, (2008), *Endüstri Meslek Ve Teknik Meslek Lisesinde Çalışan Yönetici Davranışlarının Öğretmen Performansına Etkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 217-218.

- [145] Ölmez, İ, (2008), *Meslek Lisesinde Ortaya Çıkan Suçların Yapısı ve Suçlu Kimliği*, Yüksek Lisans Tezi, Bornova İlçesi Örneği, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, İzmir, 121--125.
- [146] Özgün, E, (2008), *İlköğretim Birinci Kademe Öğretmenlerinin İş Motivasyonları İle Sınıf Yönetim Becerilerini Algılama Düzeyleri Arasındaki İlişki*, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 210-215.
- [147] Öztürk, O., Uluşahin, A, (2008), *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*, Kişilik Gelişimi, Nobel Tıp Kitapevi, 11. Basım, Ankara, 1, 94.
- [148] Pehlivan, M, (2008), *İstanbul İli Kadıköy İlçesindeki Liselerde Okul İçi Şiddet Algısı ve Şiddete Karşı Alınan Önlemler İlişkisi*, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bölümü, İstanbul, 61-65.
- [149] Patterson, G. H., Stouthamer-Loeber, M, (1984), *The Correlation Of Family Management Practices and Delinquency*, Child Development, 55, 1299-1307.
- [150] Pişkin, M, (2003), *Okullarımızda Yaygın Bir Sorun, Akran Zorbalığı*, VII. Ulusal P.D.R. Kongresi, Bildiri Özetleri, Cantekin Matbaası, Ankara, 125.
- [151] Pişkin, M, (2006), *Akran Zorbalığı Olgusunun İlköğretim Öğrencileri Arasındaki Yaygınlığının İncelenmesi*, 1. Şiddet Ve Okul, Okul ve Çevresinde Çocuğa Yönelik Şiddet ve Alınabilecek Tedbirler, Uluslararası Katılımlı Sempozyum Bildiri Özetleri.
- [152] Polat, O, (2001), *Çocuk ve Şiddet*, Der Yayınları, İstanbul, 56.
- [153] Polat, O, (2004), *Kriminoloji ve Kriminolojik Üzerine Notlar*, Seçkin Yayınları, 1. Baskı, Ankara, 179-180.
- [154] Potter, W. J, (1999), *On Media Violence* Sage Publications, London, 26-41-42.
- [155] Prinzie, P., Onghena, P., Hellinckx, W., Grietens, H., Ghesquiere, P., Colpin, H, (2004), *Parent And Child Personality Characteristics As Predictors Of Negative Discipline and Externalizing Problem Behaviour In Children*, European Journal Of Personality, 18, 73-102.
- [156] R.A.M, (2009), *İlköğretim Ve Ortaöğretim Öğrencilerini Şiddete Yönelten Nedenler*, Rehberlik ve Araştırma Merkezi, Araştırma Raporu, Mem- Trabzon.
- [157] Radke Yarrow, M., Wottelmann, E., Martinez, P, (1992), *Young Childeren Of Affectively İll Parents: A Longitudinal Study Of Psychosocial Development*, J Am Acad Child Adolesc Psychiatry, 31, 21-27.

[158] Riches, D, (1989), *Şiddet Olgusu*, Antropolojik Açıdan Şiddet, Çev. Dilek Hattatoğlu, David Riches, Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 13-28-29.

[159] Riner, M. E., Saywell, R. M, (2002), *Development Of the Socikal Ecology Model Of Adolescent*, İnterpersonal Violence Prevention *Journal of School Health*,72, 2, 65-71.

[160] Rosenberg, M. L., Powell, K. E, Hammond, R, (1997), *Applying Science ToViolence Prevetion*, Journal of The Amerikan Medical Association, 277, 20, 1641-1642.

[161] Sabuncuoğlu C, (1995), *Uyuşturucu Bağımlılığı*, Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

[162] Sadık, F, (2002), *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Sınıf İçinde Karşılaştıkları Problem Davranışlar*, Öğretmen Dünyası, 272, 31-34.

[163] Savrun, M, (2000), *Şiddetin Norobiyolojisi*, Norolojik, Sosyolojik, Psikolojik Açıdan Şiddet, Ed., İbrahim Balcıoğlu, Yüce Yayım, İstanbul, 1-2-11.

[164] Sayıl, I., Devrimci- Özgüven, H, (2002), *Suicide And Suicide Attempts İn Ankara İn 1998*, Results Of The Who/Eur Multicentre Study Of Suicidal Behaviour, Crisis, Vol. 23, 1, 11-16.

[165] Scrapec, C. A, (2003), *Agression, Biological the Ories Encylopedia Of Murder and Violent*, Crime, Ed. Eric W. Hickey, Sape Publications, Inc., California.

[166] Scott, T. M., Nelson C. M., Liaupsin, C. J, (2001), *Effective İnsturiction, The Forgotten Component İn Preventing School Violence*, Education And Treatment Of Chidren, 24,3, 309-322.

[167] SDB (Sağlık Dairesi Başkanlığı), (1952), *Televizyon ve Saldırgan Davranış İlişkisi*, 11.

[168] Shaffer D., (1985), *Depression, Mania And Suicidal Act. Child and AdolescentPsychiatry*, Ed. Rutter M, Hersov L., 11. Ed. Blackwell Scientifici Pub., 708- 719.

- [169] Siyez, D. M, (2010), *Ergenlerde Problem Davranışlar*, Okul Temelli Önleme Çalışmaları İle İlgili Uygulama Örnekleri, Pegem Akademi, 2. Baskı, Ankara, 78- 119-120- 121.
- [170] Solak, A, (2007), *Okullarda Şiddet ve Çocuk Suçluluğu*, Hegem Yayınları, Ankara, 4-5- 7-73-109-129-131-135., *Çocuk Odaklı Sosyal Risk Haritası*, (2013), Giresun, 44, 97.
- [171] Sonneck, G, (2000), *Krize Müdahale ve İntiharı Önleme*, Çev: Yasemin Sözer, Türkiye Sosyal Psikiyatri Derneği, Ankara Üniversitesi, Psikiyatrik Kriz Uygulama ve Araştırma Merkezi Yayınları, 4, 44, Ankara.
- [172] Şener, A. G, (2012), *İlköğretim Okullarında Yer Alan Öğretmen ve Öğrencilerin Şiddet Algıları, Yüksek Lisans Tezi*, Eğitim Bilimleri, Eğitim Yönetimi Teftişi ve Planlaması Ekonomisi Ana Bilim Dalı, Fırat Üniversitesi, Elazığ, 113-115.
- [173] Şişman, M., Turan, S, (2004), *Eğitimde Mükemmellik Arayışı*, Etkili Okullar, Pegem A Yayınları, Ankara.
- [174] Uçar, E, (2010), *Okul Yöneticilerinin Okullarda Şiddeti Önlemede Sahip Olması Gereken Yeterlilikler Üzerine Bir İnceleme (Uşak İli Örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi Bölümü, Uşak Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uşak, 71-75.
- [175] Uysal, A, (2003), *Şiddet Karşıtı Programlı Eğitimin Öğrencilerin Çatışma Çözümleri, Şiddet Eğitimleri ve Davranışlara Yansımaları*, Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 35-36.
- [176] Üstün, A., Yılmaz M., Kırbaş, Ş, (2007), *Gençleri Şiddete Yönelten Nedenler*, Akt. Okullarda Şiddet, Bozkurt Koç, 2. Baskı, E Yazı, 2011, İstanbul, 110-129-131.
- [177] Taptık, A, (2010), *İlköğretim Okullarında Şiddet Ve Sebeplerine Yönelik Öğretmen ve Yönetici Görüşleri, İstanbul İli Küçük Çekmece Örneği*, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı, İstanbul, 218-219.
- [178] Tarı, I, (2006), *Okullarda Suç ve Şiddeti Önleme*, Yeniden Yayınları, Ed. Külteğin Ögel, 17, İstanbul, 9.
- [179] Tarı, I, (2006), *Okullarda Suç ve Şiddet*, Ed. K. Ögel Riskli Davranışlar Gösteren Çocuk ve Ergenler, Alanda Çalışanlar İçin Bilgiler, İstanbul, 311-329.

- [180] Taylan, H, (2011), *Televizyonla Yetişmek*, Televizyon Şiddetinin Etkileri Üzerine Bir Çalışma, Çizgi Kitabevi, Konya, 155- 303.
- [181] Taylor, S. E, (2007), *Sosyal Psikoloji (Socialpsychology)*, Çev. Prof. Dr. Ali Dönmez, İmge Kitabevi, 1. Baskı, Ankara, 414- 415.
- [182] Tekeli, A,(2010), *Sınıf Öğretmenlerinin Kullandıkları Sınıf Yönetimi Yaklaşımlarıyla Öğrencilerin Sınıfta Gösterdikleri Şiddet Davranışı Arasındaki İlişki, Yüksek Lisans Tezi*, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İlköğretim Ana Bilim Dalı, 48-49.
- [183] Terakye, G., Öz, F., Üstün, B, (2000), *Madde Bağımlılığını Önleme Eğitimi Projesi*, Yayınlanmamış Araştırma Raporu, Ankara.
- [184] Terzi, Ş, (2007), *Okullarda Yaşanan Şiddeti Önleyici Bir Yaklaşım, Kendini Toparlama Gücü*, Aile ve Toplum Eğitim Kültür Ve Araştırma Dergisi, 3,12, 73- 82.
- [185] Tezcan, M, (1994), *Eğitim Sosyolojisi*, Zirve Ofset, 9. Baskı, Ankara.
- [186] Tezcan, M, (1996), *Şiddet, Okullarda Şiddet*, Cogito, 3 Aylık Düşünce Dergisi, Kış- İlkbahar, 6-7, Ed. Özlem Solok, İstanbul, 105-108.
- [187] Titrek, O., Bayrakçı, M., Zafer, D, (2009), *Okul Yöneticilerinin Duygularını Yönetme Yeterliliğine İlişkin Okul Yöneticisi ve Öğretmenlerin Görüşleri*, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, 9,18, Aralık, 55-73.
- [188] Trend, D, (2008), *Medyada Şiddet Efsanesi, Eleştirel Bir Giriş*, Çev. Gül Bostancı, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 60.
- [189] Turhan, M., Turan, M, (2012), *Ortaöğretim Kurumlarında Güvenlik*, Fırat Üniversitesi, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 18, 121-142, 140.
- [190] Tuzgöl, M, (1998), *Ana Baba Tutumları Farklı Lise Öğrencilerinin Saldırganlık Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi*, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 24.
- [191] Tümkaya, S, (1997), *Kötü Muamele ve Etkileri*, 1.Şiddet ve Okul : Okul ve Çevresinde Çocuğa Yönelik şiddet ve Alınabilecek Tedbirler, Uluslar Arası Katılımlı Sempozyum, 35, İstanbul, 2006.
- [192] Türker, Y, (2010), *İlköğretim Okullarının Etkililik Düzeyleri ve Örgüt Sağlığı Arasındaki İlişki, Yüksek Lisans Tezi*, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya, 107-110.

- [193] Türnüklü, A., Zoralo Lu, Y., Gemici, Y, (2001), *İlköğretim Okullarında Okul Yönetimine Yansıyan Disiplin Sorunları*, Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 7, 2, 417-441.
- [194] Vander Zee K., Wabeke R, (2004), *Is Trait Emotional Intelligence Simply More Than Just A Trait*, European Journal Of Personality, 18, 243-263.
- [195] Vatandaş, C, (2003), *Aile Ve Şiddet (Türkiye’de Eşler Arası Şiddet)*, Afyon Kocatepe Üniversitesi Yayınları, Afyon, 58.
- [196] Yalçın, G, (2007), *Ortaöğretim Öğretmenlerinin Sınıf Yönetiminde Gösterdikleri Davranışların Demokratikliğine İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri (Malatya İli Örneği)*, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya, 108-111.
- [197] Yaman, E, (2007), *Üniversitelerde Bir Eğitim Yönetimi Sorunu Olarak Öğretim Elamanının Maruz Kaldığı Enformal Cezalar: Nitel Bir Araştırma, Doktora Tezi*, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- [198] Yapıcı, M, (2006), *İnsan ve Şiddet*, Üniversite ve Toplum Yayınları, 6, 3, 1-3.
- [199] Yavuz, M, (2006), *İlköğretim Okulu Müdürlerinden Roller ve Karşılama Düzeyi*, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Konya, 16, 657- 666- 667- 670.
- [200] Yavuzer, H, (1981), *Çocuğun Eğitimi ve Psikososyal Gelişimi Açısından Ailenin Önemi*, Aile ve Çocuk, 1-51.
- [201] Yavuzer, H, (2000), *Okul Çağı Çocuğu*, Remzi Kitabevi, İstanbul, 21-27.
- [202] Yavuzer, Y, (2011), *Okullarda Şiddet ve Saldırganlık/ Önleme Stratejileri*, Niğde Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Milli Eğitim Dergisi, 192, Güz, 2011, Niğde, 3-19, 52.
- [203] Yell, M. L., Rozalski, M. E, (2000), *Searching For Safe Schools, Legal İssus İn the Prevention of School Violence*, Journal of Emotional and Behavioral Disorders, 8, 3, 187-196.
- [204] Yıldırım, C, (2012), *Sınıf Öğretmenlerinin Sergilediği Davranışlar*, *Yüksek Lisans Tezi*, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Burdur, 4, 7, 119-140.

[205] Yılmaz, B, (2010), *Okul Yöneticilerinin Öğretmen Algılarına Göre Şiddet Algıları, Yüksek Lisans Tezi*, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Anabilim Dalı, Sakarya, 29-35.

[206] Yılmaz, N, (2004), *Öfke İle Başa Çıkma Eğitimi ve Grupla Psikolojik Danışmanın Ergenlerin Öfke İle Başa Çıkabilmeleri Üzerindeki Etkileri*, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara, 55-60.

[207] Yörükoğlu, A, (1998), *Gençlik Çağı*, Özgür Yayınları, 2. Basım, 1992, 20.

[208] Zuckerman, M, (2003), *Biological Bases Of Personality*, Hand Book of Psychology, Personaliy And Social Psychology, Ed., İrvin B. Weiner Et Al., Vol., 5, Wiley, Sons, Inc., New Jerse.

Gazeteler

[1] Milliyet Gazetesi (1995), 4.8.1995, "*Öğrencilerin En Çok Şiddete Başvurma Nedenleri*", 3.

[2] Milliyet Gazetesi, (1999), 15.05.1999, "*Okulda İhmal*" (İstanbul EML' de 2 Kişi Öldü), 1.

[3] Milliyet Gazetesi, (2002), "*Liseli Genç, İlköğretim Okulu Öğrencisini Bıçakladı*" (Elazığ'da Lise Öğrencisinin İlköğretim Öğrencisini Öldürmesi), 3.

[5] Milliyet Gazetesi, (2013), 23.06. 2013 de "*Lise Öğrencisinin Okulu Terk Eden O. A. Tarafından Kalbinden Bıçaklandı*", 3.

[6] Milliyet Gazetesi, (2013), 10.08.2013, "*Ortaokullu Cinayeti*", Zorbalığa Karşılık Zorbalık, 3.

[7] Milliyet, (2013), "*Sınıfına Girip Yüzünü Kesti*", Üniversite Öğrencisi Eski Kız Arkadaşını Öğretmeninin Gözü Önünde Yüzünden Bıçakladı, İstanbul, 3.

[8] Cumhuriyet, (2013), "*Liselilere Taciz Kuşatması*", Marmara Bölgesindeki Her 5 Gençten 1 Tanesi Tacize Uğruyor, İstanbul, 3.

[9] Zaman Gazetesi; Cihan Haber Ajansı, (2013), 9.12.2013 "*Okul Bahçesindeki Bıçaklı Dehşete Öğrenci İsyanı*", İzmir, Konak, 3.

Elektronik Yayınlar/ İnternet

- [1] WEB_1,(2008), MEB-EARGED, "*Öğrencilerin Şiddet Algısı*", Ankara, 2, yeditek.meb.gov.tr/tamamlanan/siddet_Algisi.pdf ,15.10.2013.
- [2] WEB_2, (2013), tubitak projesi, öğretmen el kitabı, www. okuldasiddet.net/upresimler/ ogretmen_kitabi, 20/01/2013, pdf.
- [3] WEB_3, (2013), www. tbmm.gov.tr/ komisyon/ insanhaklari/ belge. 05/09/2013.
- [4] WEB_4, APA, (2006), "*American Psychological Association, Is Youth Violence Just Another Fact of Life?*" <http://www.apa.org/ppo/issues/pbviolence.html#epidemic> web, 10.10.2013.
- [5] WEB_5, (2010), Uzbaş, A., Kabasakal, Z. T, "The Prevalence of Aggressive and Violent Behaviors Among Elementary School Students", *Elementary Education Online*, 9 (1), <http://ilkogretim-online.org.tr>, 24.02.2013, 93-105.
- [6] WEB_6, (2007), Günday, S, "5 ayda 14 Öğrenci Öldürüldü", <http://www.hurriyet.com.tr/gundem/4492465.asp>, 28.11.20013.
- [7] WEB_7, (2006), Ntvmsnbc.Com "*Okul Önleri Kameranla Denetlenecek*", <http://www.ntvmsnbc.com/news/366520.asp>, 20.09.2013.
- [8] WEB_8, MEB 2006/26 Sayılı Genelge, "*Eğitim Ortamlarında Şiddetin Önlenmesi Ve Azaltılması*" Strateji ve Eylem Planı, 2012- 2013, rehberogretmenim.com/rehberlik-dosyaları.htm?.240.eylem-plani, 17.5.2013.
- [9] WEB_9, (2006), Özcebe, H., Üner, S., Çetik, H, "Adolesanlarda Şiddet Davranışları", *I. Şiddet ve Okul: Okul ve Çevresinde Çocuğa Yönelik Şiddet ve Alınabilecek Tedbirler Sempozyumu*, İstanbul, 28-31 Mart 2006, MEB, ÜNİCEF, <http://iogm.meb.gov.tr/sid-det-ve-okul/Ankara-Üniversitesi,E.B.F>, 20.04.2013.
- [10] WEB_10, (2004), Işık, H, Okul Güvenliği: Kavramsal Bir Çözümleme, *Milli Eğitim Dergisi*, 164, <http://yatim.meb.gov.tr/dergiler/164/isik.htm>, 20. 11. 2013.
- [11] WEB_11, (2006), Değirmencioğlu, S, Okulda Şiddeti ve Öğrencilerin Okuldaki Rollerini Yeniden Düşünmek, *I. Şiddet ve Okul Sempozyumu*, İstanbul, <http://iogm.hanyazilim.com/IcerikDetay/186/Telafi-Egitimi-1-Siddet-ve-Okul-Sempozyumu-Ilgili-Dokumanlar-yayimlandi>, 10.05.2013.
- [12] WEB_12, (2005), www.yeniden.org. tr. "*Okullarda Suç ve Şiddeti Önleme Aileye Öneriler*", 62.

EKLER

EK A : Araştırma İzin Yazısı

EK B : Anket kullanım izin yazısı

EK C : Araştırma İzni

EK D : Okul Yöneticilerinin Şiddet Algısı Anketi

EK A

ORDU İLİ VALİLİK MAKAMINA

(İl Milli Eğitim Müdürlüğü)

Okan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı, Türkçe İşletme Yüksek Lisans programı öğrencisiyim. "**Ortaokul ve Lise yöneticilerinin şiddeti değerlendirme ve önlemedeki görüşleri**" konulu tez ile ilgili olarak yapacağım çalışma gereği, Ordu ili merkez ve merkez ilçe sınırları içinde bulunan ortaokul ve lise yöneticilerine "Yönetici Şiddet Algısı Anketini" uygulamak istiyorum. Konuya ilişkin araştırma öneri raporu ve kullanılacak anket örnekleri ekte sunulmuştur. İlgili onayın verilmesi hususunda gereğini bilgilerinize arz ederim.

06. 05.2013

Jale EYÜBOĞLU

Araştırmacı

Adres: Atatürk Anadolu Sağlık Meslek Lisesi

Melek Dersleri Öğretmeni / **ORDU**

Gsm: 0 533 307 31 40

Mail: jalegoklu61@hotmail.com

Ekler:

1-Çalışma Öneri Raporu (2 sayfa)

2-Okul Yöneticilerinin şiddet algısı anketi (3Sayfa)

3-Öğrenci belgesi

EK B

Sayın JALE EYÜBOĞLU,

2007 yılında hazırladığım "Okul Yöneticisi Şiddet Algısı" anketini Yüksek Lisans Tezinizde atıfta bulunmak koşulu ile kullanmanızda sakınca görmüyorum.

Atilla DEMİRBAŞ

Dr. Atilla DEMİRBAŞ

Milli Eğitim Bakanlığı

0-312-2969400/9683

Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü,

atillademirbas@gmail.com

EK C

T.C.
ORDU VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 18802389/44/857089
Konu: Anket Çalışması .

07/05/2013

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : a)Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün
07/03/2012 tarihli ve 3616 sayılı yazısı (Genelge 2012/13)
b)Araştırmacı: Jale EYÜBOĞLU'nun 06/05/2013 tarihli dilekçesi.

Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı Yönetimi Uzmanlığı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Araştırmacı Jale EYÜBOĞLU'nun Akademik çalışmalarında kullanılmak üzere geliştirilen "Ordu İli Ortaokul ve Lise Yöneticilerinin Şiddeti Değerlendirme ve Önlemedeki Görüşleri" konulu tez çalışmasına ilişkin anketini ilimiz merkezindeki ortaokul ve liselerde görevli yöneticilere uygulamak isteğine ilişkin ilgi (b) dilekçesi ve ekleri ilişikte sunulmuştur.

Adı geçenin Akademik çalışmalarında kullanılmak üzere geliştirilen "Ordu İli Ortaokul ve Lise Yöneticilerinin Şiddeti Değerlendirme ve Önlemedeki Görüşleri" konulu tez çalışmasına ilişkin anketi Müdürlüğümüz Araştırma Değerlendirme Komisyonu tarafından ilgi (a) genelge hükümleri doğrultusunda incelenmiş olup; uygun bulunmuştur.

Söz konusu anket çalışmasının Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı Yönetimi Uzmanlığı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Araştırmacı Jale EYÜBOĞLU tarafından eğitim öğretim faaliyetlerini aksatmamak kaydıyla 2012-2013 eğitim öğretim yılında okul müdürlüğünün sorumluluğunda ilimiz merkezindeki ortaokul ve liselerde görevli yöneticilere uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Nevzat TÜRKKAN
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
07/05/2013

Salih YÜCE
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ayşe ÖZCANLI
Şef

Bu belge, 5070 sayılı Elektronik İmza Kanununun 5 inci maddesi gereğince güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır

İmza Mah. Ulu Koşuk Cad. No:5 52089 ORDU
Telefon : (0 452) 223 1629 / (401) Faks : (0 452) 225 01 44
e-posta: istatistik@meb.gov.tr Elektronik Ağ: http://ordumeb.gov.tr

EK D

Sayın Okul Yöneticisi

Elinizdeki anket, Okan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme (Eğitim Yönetimi Uzmanlığı) Bölümü Yüksek Lisans Programının, "**Ordu ili Ortaokul ve Lise Yöneticilerinin Şiddeti Değerlendirme ve Önlemedeki Görüşleri**" konulu çalışmada kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Anket sorularına vereceğiniz cevaplar araştırma amacı dışında kullanılmayacaktır. Bu nedenle ankete **kendi adınızı ya da okul adını yazmanıza gerek yoktur**. Araştırmanın amacına ulaşabilmesi için anket sorularının her birine vereceğiniz cevapların objektif olması, **olması gereken tutumu değil mevcut tutumu yansıtması büyük** önem taşımaktadır. Anketin değerlendirmeye alınabilmesi için **tüm soruların** yanıtlanması gerekmektedir. Size uygun kutucuğa (X) işareti koyunuz.

Göstermiş olduğunuz ilgi ve değerli katkılarınız için teşekkür eder, saygılar sunarım.

JALE EYÜBOĞLU

BÖLÜM I

KİŞİSEL BİLGİLER

Bu bölümde kişisel bilgilerinize yönelik **7 adet** soru bulunmaktadır. Her soruyu dikkatlice okuyup, size en uygun seçeneğin yanındaki kutucuğa (X) işareti koyunuz.

1. Okulunuzdaki göreviniz:

- 1.Okul Müdürü 2. Müdür Baş Yardımcısı 3. Müdür Yardımcısı

2. Cinsiyetiniz: 1. K 2. E

3. Yöneticilikteki kıdeminiz:

- 0-5 yıl 6-10 yıl 11-15 yıl 16-20 yıl 21 yıl ve üzeri

4.Aynı okuldaki görev yapma süreniz:

- 0-5 yıl 6-10 yıl 11-15 yıl 16-20 yıl 21 yıl ve üzeri

5. Görev yaptığınız okul türü:

1. Endüstri meslek lisesi 6. Sağlık meslek lisesi
 2. Genel lise 7. Kız meslek Lisesi
 3. Anadolu lisesi 8. İmam-hatip Lisesi
 4. Fen lisesi 9. Ticaret meslek Lisesi
 5. Anadolu öğretmen lisesi 10. Diğer.....

6. Okulun öğrenci sayısı:.....Erkek öğrenci sayısı:.....Kız öğrenci sayısı.....

7.Okulun öğretim şekli : Tekli İkili Tam Gün Yatılı

BÖLÜM II

1) Okulunuzda aşağıdaki önlemlerden hangileri alınmıştır?

	EVET	HAYIR
a) Ziyaretçilerin okula girişlerinde kayıt defteri tutulmaktadır.	☐ 1	☐ 2
b) Okulda özel güvenlik personeli çalıştırılmaktadır.	☐ 1	☐ 2
c) Okulun belirli bölgeleri kamerayla kontrol edilmektedir.	☐ 1	☐ 2
d) Okulun giriş ve çıkış saatlerinde polis/jandarma görev yapmaktadır.	☐ 1	☐ 2
e) Belirli aralıklarla öğrencilerin üstleri aranmaktadır.	☐ 1	☐ 2
f) Okulun dış ana giriş kapılarında (bahçe kapısı) gerekli güvenlik önlemleri alınmıştır.	☐ 1	☐ 2

2) Okulunuzda alınan bazı fiziki önlemlerin (1.soruda belirtilen) şiddeti ne derecede önlediğini düşünüyorsunuz?

- Hiç Çok Az Orta

3) Okulunuzda personeliniz tarafından öğrencilerinize karşı şiddet unsuru taşıyan davranışlara rastlıyor musunuz? Varsa bu davranışlara örnek veriniz.

- 1 Evet 2 Hayır

Soruya cevabınız “evet” ise bu tür davranışlara örnek verebilir misiniz?

.....
.....
.....
.....
.....

4) Okulunuzda bir şiddet olayı gerçekleştiğinde şiddet olayına karışan öğrenci/öğrencilere aşağıdakilerden hangilerini yapıyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma servisine yönlendiriyorum.
- Disiplin kuruluna sevk ediyorum.
- Polise ve adli makamlara haber veriyorum.
- Veliye bildirim yapıyorum.
- Sosyal-sağlık kurumlarına sevk edildi/ediyorum.
- Çocuk ve Ergen psikiyatrisine yönlendiriyorum.

5) Öğrencilerinizin okul dışında şiddet olaylarına karıştığı duyumunu alıyor musunuz?

- Evet
- Hayır

6) Şiddete karışma potansiyeli olan öğrencileri tespit etmeye yönelik bir çalışma yapıyor musunuz?

- Evet
- Hayır

Soruya cevabınız “evet” ise bu tür çalışmalara örnek verebilir misiniz?

.....

.....

.....

.....

.....

7) Okulunuzda bir şiddet olayı görüldüğünde bir müdahale planınız var mı?

- Evet
- Hayır

8) Öğrencilerinizin çoğunlukla yaşadıkları mahalle/yerleşim yerini işlenen suçlara göre değerlendiriniz.

- Yüksek oranda suç işlenen bir yer.
- Orta derecede suç işlenen bir yer.
- Düşük oranda suç işlenen bir yer.
- Okula gelen öğrenciler suç bakımından çok değişik bölgelerden gelmektedir.
- Fikrim yok.

9) Okulunuzun bulunduğu mahalle/yerleşim yerini işlenen suçlara göre değerlendiriniz

- Yüksek oranda suç işlenen bir yer.
- Orta derecede suç işlenen bir yer.
- Düşük oranda suç işlenen bir yer.

Fikrim yok.

10) Öğrencileriniz şiddet olaylarından rahatsız olduklarını ifade ediyorlar mı?

Evet Hayır

11) Soruya cevabınız “**evet**” ise öğrenciler daha çok neredeki şiddetten rahatsız olduklarını ifade ediyorlar.?

Ev ile okul arasındaki Okuldaki

12) Okulunuzda şiddet olayları yaşanıyorsa okulu hangi yönlerden etkilemektedir?

Eğitim-öğretim yönünden Öğrenciler yönünden
 Öğretmenler yönünden Veliler yönünden
 Yöneticiler yönünden Diğerleri yönünden

13) Okullarda şiddetin azaltılmasıyla ilgili olarak neler yapılabilir?

Öğrenciler ile işbirliği Yöneticiler ile işbirliği
 Veliler ile işbirliği Öğretmenler ile işbirliği
 Bakanlık ile işbirliği Diğer kurumlar ile işbirliği

Aşağıda Şiddetle ilgili verilen ifadelere ne derecede katıldığınızı kutucuklardan size en uygun olanına X işaretini koyarak belirtiniz.	KATILMA DÜZEYİ				
	Tam	Oldukça	Orta	Az	Hiç
İFADELER					
1-Kalabalık okullarda şiddet olayları artmaktadır.					
2. Medya şiddet olaylarını abartmaktadır.					
3-Okullarda yaşanan şiddet olaylarının çok azı kamuoyuna yansıtılmaktadır.					
4-Öğrenciler şiddeti bir çözüm yolu olarak görmektedir.					
5-Şiddet olayları tek bir nedene bağlanamaz.					
6-Şiddet, öğrenilen bir davranıştır.					
7-Şiddet önlenbilir.					
8-Okulumuzda sosyal ve kültürel faaliyetler yeterlidir.					
9-Okulumuzda sportif faaliyetler yeterlidir.					
10-Okulumuzda öğrenciler kendilerini ilgilendiren kararlara katılırlar.					
11-Okulumuz emniyet açısından güvenlidir.					
12-Okulumuzda şiddete karşı tolerans gösterilmez.					
13-Okulumuzda öğrencilere ayrılan mekânlar yeterlidir.					
14-Şiddet hakkındaki bilgilerim yeterlidir.					
15-Şiddet konusunda hizmet içi eğitime ihtiyaç duymaktayım.					
16-Şiddete neden olabilecek bir olgu belirlendiğinde ya da gözleendiğinde acil müdahale yapılır.					
17-Öğrencilere çatışma yönetimi kursu verilmelidir.					
18-Öğrencilere stres ve başa çıkma yolları eğitimi verilmelidir.					

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı-Soyadı : Jale Eyüboğlu
Doğum yeri ve tarih : Gaziantep/ İslahiye- 31.12.1972

Eğitim Durumu

Lise : Sağlık Meslek Lisesi / GİRESUN 1986-1990
Yüksek okul : Ankara Gevher Nesibe Sağlık Eğitim Enstitüsü
Lisans : İnönü Üniversitesi Sağlık Yüksek Okulu- Sağlık Eğitimi

Çalıştığı Kurumlar

1990-1992 Diyarbakır İli Sağlık Müdürlüğü,
1992-1993 Mersin Devlet Hastanesi
1997-1998 Silifke Sağlık Meslek Lisesi
1998- Ordu Anadolu Atatürk Sağlık Meslek lisesi

Projeler

Karadeniz Bölgesi Hazneye İlaç Verme Alternatifi Proje Öğretmenliği

Sağlık Bakanlığı tarafından önemli görölen ancak Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından sakıncalı görölen Anne Sütü Bankacılığı Projesi (Yenilikçi Öğretmenler)

Psikiyatri Hemşireliğinin Geliştirilmesi (Almanya İ.V.T -Leonardo Hareketlilik)